

MALAYSIA

**PENYATA RASMI PARLIMEN
DEWAN RAKYAT**

**PARLIMEN KEEMPAT BELAS
PENGAL PERTAMA
MESYUARAT KEDUA**

K A N D U N G A N

**JAWAPAN-JAWAPAN MENTERI
BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN**

(Halaman 1)

**JAWAPAN-JAWAPAN LISAN
BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN**

(Halaman 6)

USUL-USUL:

Waktu Mesyuarat dan Urusan Dibebaskan Daripada
Peraturan Mesyuarat

(Halaman 23)

Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas

(Halaman 23)

AHLI-AHLI DEWAN RAKYAT

1. Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua, Dato' Mohamad Ariff bin Md Yusof
2. “ Timbalan Yang di-Pertua, Dato' Mohd Rashid Hasnon [Batu Pahat] – PKR
3. “ Timbalan Yang di-Pertua, Tuan Nga Kor Ming [Teluk Intan] – DAP

MENTERI

1. Yang Amat Berhormat Perdana Menteri Tun Dr. Mahathir bin Mohamad [Langkawi] – PPBM
2. “ Timbalan Perdana Menteri dan Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, Dato' Seri Dr. Wan Azizah Wan Ismail, D.P.P.N. [Pandan] – PKR
3. Yang Berhormat Menteri Dalam Negeri, Tan Sri Dato' Haji Muhyiddin bin Mohd Yassin, P.S.M., S.P.M.P., S.P.M.J., S.M.J., P.I.S., B.S.I., S.H.M.S., S.P.S.A., S.P.M.P., S.U.N.S., S.P.D.K., D.P., P.N.B.S. [Pagoh] – PPBM
4. “ Menteri Kewangan, Tuan Lim Guan Eng [Bagan] – DAP
5. “ Menteri Pertahanan, Tuan Mohamad bin Sabu [Kota Raja] – AMANAH
6. “ Menteri Pendidikan, Dr. Maszlee bin Malik [Simpang Renggam] – PPBM
7. “ Menteri Pembangunan Luar Bandar, Datuk Seri Rina binti Mohd Harun, D.G.S.M. [Titiwangsa] – PPBM
8. “ Menteri Hal Ehwal Ekonomi, Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali, S.P.M.S., D.S.M.S. [Gombak] – PKR
9. “ Menteri Perumahan dan Kerajaan Tempatan, Puan Zuraida binti Kamaruddin [Ampang] – PKR
10. “ Menteri Pengangkutan, Tuan Loke Siew Fook [Seremban] – DAP
11. “ Menteri Komunikasi dan Multimedia, Tuan Gobind Singh Deo [Puchong] – DAP
12. “ Menteri Sumber Manusia, Tuan M. Kulasegaran [Ipoh Barat] – DAP
13. “ Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani, Datuk Haji Salahuddin bin Ayub, D.S.P.N. [Pulau] – AMANAH
14. “ Menteri Kesihatan, Datuk Seri Dr. Haji Dzulkefly bin Ahmad, D.G.S.M. [Kuala Selangor] – AMANAH
15. “ Menteri Belia dan Sukan, Tuan Syed Saddiq bin Syed Abdul Rahman [Muar] – PPBM
16. “ Menteri Pembangunan Usahawan, Datuk Seri Mohd Redzuan Yusof, D.G.S.M. [Alor Gajah] – PPBM
17. “ Menteri Air, Tanah dan Sumber Asli, Dr. Xavier Jayakumar [Kuala Langat] – PKR
18. “ Menteri Perdagangan Dalam Negeri dan Hal Ehwal Pengguna, Datuk Seri Saifuddin Nasution bin Ismail, D.G.S.M. [Kulim Bandar Baharu] – PKR
19. “ Menteri Kerja Raya, Tuan Baru Bian [Selangau] – PKR
20. “ Menteri Luar Negeri, Dato' Saifuddin Abdullah [Indera Mahkota] – PKR
21. “ Menteri Industri Utama, Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh] – DAP
22. “ Menteri Tenaga, Sains, Teknologi, Alam Sekitar dan Perubahan Iklim, Puan Yeo Bee Yin [Bakri] – DAP

23. Yang Berhormat Menteri Di Jabatan Perdana Menteri, Datuk Seri Dr Mujahid Yusof Rawa, D.G.S.M. [Parit Buntar] – AMANAH
24. “ Menteri Wilayah, Tuan Khalid bin Abd Samad [Shah Alam] – AMANAH
25. “ Menteri Di Jabatan Perdana Menteri, Datuk Liew Vui Keong [Batu Sapi] - WARISAN
26. “ Menteri Perdagangan Antarabangsa dan Industri, Tuan Ignatius Dorell Leiking @ Darell Leiking [Penampang] – WARISAN
27. “ Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya, Tuan Mohamaddin bin Ketapi [Silam] – WARISAN
28. “ Menteri Di Jabatan Perdana Menteri, Tuan Waytha Moorthy a/l Ponnusamy – *Senator*

TIMBALAN MENTERI

1. Yang Berhormat Timbalan Menteri Wilayah, Datuk Dr. Shahrudin bin Md Salleh [Sri Gading] – PPBM
2. “ Timbalan Menteri Di Jabatan Perdana Menteri, Dr. Md Farid bin Md Rafik [Tanjong Piai] – PPBM
3. “ Timbalan Menteri Kewangan, Dato' Haji Amiruddin bin Hamzah [Kubang Pasu] – PPBM
4. “ Timbalan Menteri Komunikasi dan Multimedia, Tuan Eddin Syazlee Shith [Kuala Pilah] – PPBM
5. “ Timbalan Menteri Industri Utama, Tuan Shamsul Iskandar @ Yusre bin Mohd Akin [Hang Tuah Jaya] – PKR
6. “ Timbalan Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani, Tuan Sim Tze Tzin [Bayan Baru] – PKR
7. “ Timbalan Menteri Pembangunan Luar Bandar, Tuan Sivarasa Rasiah [Sungai Buloh] – PKR
8. “ Timbalan Menteri Di Jabatan Perdana Menteri, Puan Fuziah binti Salleh [Kuantan] – PKR
9. “ Timbalan Menteri Kesihatan, Dr. Lee Boon Chye [Gopeng] – PKR
10. “ Timbalan Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya, Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik [Balik Pulau] – PKR
11. “ Timbalan Menteri Perdagangan Dalam Negeri dan Hal Ehwal Pengguna, Tuan Chong Chieng Jen [Stampin] – DAP
12. “ Timbalan Menteri Air, Tanah dan Sumber Asli, Tengku Zulpuri Shah bin Raja Puji [Raub] – DAP
13. “ Timbalan Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, Puan Hannah Yeoh [Segambut] – DAP
14. “ Timbalan Menteri Pendidikan, Puan Teo Nie Ching [Kulai] – DAP
15. “ Timbalan Menteri Belia dan Sukan, Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam] – DAP
16. “ Timbalan Menteri Perdagangan Antarabangsa dan Industri, Dr. Ong Kian Ming [Bangi] – DAP
17. “ Timbalan Menteri Sumber Manusia, Dato' Mahfuz bin Haji Omar, D.S.D.K. [Pokok Sena] – AMANAH
18. “ Timbalan Menteri Kerja Raya, Tuan Haji Mohd. Anuar Mohd. Tahir [Temerloh] – AMANAH

19. Yang Berhormat Timbalan Menteri Pembangunan Usahawan, Dr. Mohd. Hatta bin Md. Ramli [Lumut] – AMANAH
20. “ Timbalan Menteri Di Jabatan Perdana Menteri, Tuan Mohamed Hanipa bin Maidin [Sepang] – AMANAH
21. “ Timbalan Menteri Pengangkutan, Dato’ Kamarudin Jaffar, D.S.N.S., B.C.M. [Bandar Tun Razak] – PKR
22. “ Timbalan Menteri Dalam Negeri, Dato’ Mohd Azis bin Jamman [Sepanggar] – WARISAN
23. “ Timbalan Menteri Tenaga, Sains, Teknologi, Alam Sekitar dan Perubahan Iklim, Puan Isnaraissah Munirah binti Majilis @ Fakharudy [Kota Belud] – WARISAN
24. “ Timbalan Menteri Luar Negeri, Dato’ Haji Marzuki bin Yahya – *Senator*
25. “ Timbalan Menteri Hal Ehwal Ekonomi, Dr. Mohd Radzi bin Md Jidin – *Senator*
26. “ Timbalan Menteri Pertahanan, Tuan Liew Chin Tong – *Senator*
27. “ Timbalan Menteri Perumahan dan Kerajaan Tempatan, Dato’ Raja Kamarul Bahrin Shah bin Raja Ahmad - *Senator*

AHLI-AHLI (PH)

1. Yang Berhormat Dato’ Abdullah Sani bin Abdul Hamid, D.S.P.N. [Kapar] – PKR
2. “ Tuan Ahmad Fahmi bin Mohamed Fadzil [Lembah Pantai] – PKR
3. “ Tuan Ahmad Faizal bin Azumu [Tambun] – PPBM
4. “ Tuan Haji Akmal Nasrullah bin Mohd Nasir [Johor Bahru] – PKR
5. “ Tuan Ali anak Biju [Saratok] – PKR
6. “ Puan Alice Lau Kiong Yieng [Lanang] – DAP
7. “ Dato’ Seri Anwar bin Ibrahim [Port Dickson] – PKR
8. “ Tuan Awang Husaini bin Sahari [Putatan] – PKR
9. “ Dr. Azman bin Ismail [Kuala Kedah] - PKR
10. “ Tuan Cha Kee Chin [Rasah] – DAP
11. “ Tuan Chan Foong Hin [Kota Kinabalu] – DAP
12. “ Tuan Chan Ming Kai [Alor Setar] - PKR
13. “ Tuan Chang Lih Kang [Tanjong Malim] – PKR
14. “ Tuan Charles Anthony Santiago [Klang] – DAP
15. “ Tuan Chow Kon Yeow [Tanjong] – DAP
16. “ Puan Christina Liew Chin Jin [Tawau] – PKR
17. “ Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang] – DAP
18. “ Dr. Hasan bin Bahrom [Tampin] – AMANAH
19. “ Ustaz Haji Hasanuddin bin Mohd Yunus [Hulu Langat] – AMANAH
20. “ Tuan Hassan bin Abdul Karim [Pasir Gudang] – PKR
21. “ Dato’ Johari bin Abdul, D.S.D.K. [Sungai Petani] – PKR
22. “ Tuan Jonathan bin Yasin [Ranau] – PKR
23. “ Tuan Jugah a/k Muiyang @ Tambat [Lubok Antu] – PKR
24. “ Tuan Karupaiya Mutusami [Padang Serai] – PKR

-
25. Yang Berhormat Puan Kasthuriraani a/p Patto [Batu Kawan] – DAP
 26. “ Dr. Kelvin Yii Lee Wuen [Bandar Kuching] – DAP
 27. “ Tuan Kesavan a/l Subramaniam [Sungai Siput] – PKR
 28. “ Tuan Khoo Poay Tiong [Kota Melaka] – DAP
 29. “ Puan June Leow Hsiad Hui [Hulu Selangor] – PKR
 30. “ Tuan Larry Soon @ Larry Sng Wei Shien [Julau] – PKR
 31. “ Tuan Lim Kit Siang [Iskandar Puteri] – DAP
 32. “ Tuan Lim Lip Eng [Kepong] – DAP
 33. “ Dato’ Mansor bin Othman, D.M.P.N. [Nibong Tebal] – PKR
 34. “ Puan Maria Chin binti Abdullah [Petaling Jaya] – PKR
 35. “ Dr. Michael Teo Yu Keng [Miri] – PKR
 36. “ Tuan Mordi anak Bimol [Mas Gading] – DAP
 37. “ Dato’ Seri Haji Mukhriz Tun Dr. Mahathir [Jerlun] – PPBM
 38. “ Tuan Muslimin bin Yahaya [Sungai Besar] – PPBM
 39. “ Dato’ Sri Mustapa bin Mohamed, S.J.M.K., S.S.A.P., S.I.M.P., D.P.M.S. [Jeli] - PPBM
 40. “ Puan Hajah Natrah Ismail [Sekijang] – PKR
 41. “ Dato’ Ngeh Koo Ham, D.P.M.P. [Beruas] – DAP
 42. “ Tuan Nik Nazmi bin Nik Ahmad [Setiawangsa] – PKR
 43. “ Tuan Noor Amin bin Ahmad [Kangar] – PKR
 44. “ Puan Noorita binti Sual [Tenom] – DAP
 45. “ Puan Nor Azrina binti Surip [Merbok] – PKR
 46. “ Puan Nurul Izzah binti Anwar [Permatang Pauh] – PKR
 47. “ Tuan Oscar Ling Chai Yew [Sibu] – DAP
 48. “ Tuan Pang Hok Liong [Labis] – DAP
 49. “ Tuan P. Prabakaran [Batu] – PKR
 50. “ Tuan Ramkarpal Singh a/l Karpal Singh [Bukit Gelugor] – DAP
 51. “ Puan Rusnah binti Aluai [Tangga Batu] – PKR
 52. “ Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong] – DAP
 53. “ Dato’ Seri Dr. Santhara [Segamat] – PKR
 54. “ Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah] – DAP
 55. “ Tuan Steven Choong Shiau Yoon [Tebrau] – PKR
 56. “ Tuan Su Keong Siong [Kampar] – DAP
 57. “ Tuan Syed Ibrahim bin Syed Noh [Ledang] – PKR
 58. “ Tuan Tan Kok Wai [Cheras] – DAP
 59. “ Datin Paduka Dr. Tan Yee Kew [Wangsa Maju] – PKR
 60. “ Tuan Teh Kok Lim [Taiping] – DAP
 61. “ Tuan Tony Pua Kiam Wee [Damansara] – DAP
 62. “ Tuan William Leong Jee Keen [Selayang] – PKR
 63. “ Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo] – PKR

- 64 Yang Berhormat Tuan Wong Chen [Subang] – PKR
- 65 “ Tuan Wong Hon Wai [Bukit Bendera] – DAP
- 66 “ Tuan Wong Kah Woh [Ipoh Timur] – DAP
- 67 “ Tuan Wong Ling Biu [Sarikei] – DAP
- 68 “ Puan Wong Shu Qi [Kluang] – DAP
- 69 “ Tuan Wong Tack [Bentong] – DAP
- 70 “ Tuan Wong Tien Fatt @ Wong Nyuk Foh [Sandakan] – DAP

AHLI-AHLI (BN)

1. Yang Berhormat Datuk Seri Panglima Abdul Azeez bin Abdul Rahim, P.J.N., D.I.M.P., J.P., S.P.D.K., S.J.M.K., S.S.A.P, D.H.M.S, D.C.S.M., P.J. [Baling] – UMNO
2. “ Datuk Dr. Haji Abd. Latiff bin Ahmad, D.M.S.M, S.S.A.P, P.J.N., D.P.M.K. [Mersing] – UMNO
3. “ Datuk Abd Rahim bin Bakri, D.M.S.M., A.S.D.K. [Kudat] – UMNO
4. “ Dato’ Haji Abdul Rahman bin Mohamad, D.I.M.P., S.M.P., A.M.P. [Lipis] – UMNO
5. “ Datuk Seri Dr. Adham bin Baba [Tenggara] – UMNO
6. “ Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Hamzah, D.C.S.M., D.M.S.M., K.M.N., P.J.K., D.G.S.M., S.S.A.P. [Jasin] – UMNO
7. “ Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan, D.M.S.M., P.J.K. [Pontian] – UMNO
8. “ Datuk Ahmad Jazlan bin Yaakub, P.J.N., K.M.N. [Machang] – UMNO
9. “ Dato’ Haji Ahmad Nazlan bin Idris, D.I.M.P., [Jerantut] – UMNO
10. “ Dato’ Seri Dr. Ahmad Zahid bin Hamidi, S.S.A.P., D.P.M.P., D.M.S.M., A.M.P., P.P.T., P.J.K., J.P., S.P.M.P., S.J.M.K., S.P.S.N., S.P.D.K., D.U.N.M., P.N.B.S., D.P.M.K., [Bagan Datuk] – UMNO
11. “ Tan Sri Datuk Seri Panglima Haji Annuar bin Haji Musa, P.S.M., S.P.D.K., D.G.S.M., S.I.M.P. [Ketereh] – UMNO
12. “ Dato’ Sri Azalina Othman Said, D.P.M.K., S.P.M.P., D.P.M.S., D.G.M.K., P.G.D.K. [Pengerang] – UMNO
13. “ Dato’ Hajah Azizah binti Mohd Dun, D.I.M.P., P.G.D.K. [Beaufort] – UMNO
14. “ Dato’ Sri Bung Moktar bin Radin, P.G.D.K., A.S.D.K., A.D.K., S.S.A.P. [Kinabatangan] – UMNO
15. “ Datuk Halimah binti Mohamed Sadique, P.J.N., P.I.S. D.C.S.M. [Kota Tinggi] – UMNO
16. “ Dato’ Seri Hamzah bin Zainudin, S.P.M.P., D.P.M.P., D.P.T.J., K.M.N., A.M.P., P.P.T., J.P. [Larut] – UMNO
17. “ Dato’ Sri Hasan bin Arifin, D.S.A.P., S.S.A.P. [Rompin] – UMNO
18. “ Dato’ Hasbullah bin Osman, D.P.M.P., A.M.P., J.P. [Gerik] – UMNO
19. “ Dato’ Seri Hishammuddin Tun Hussein, S.P.M.P, S.S.A.P, S.I.M.P., D.P.M.J., D.S.A.P., P.N.B.S., D.G.S.M., S.P.D.K. [Sembrong] – UMNO
20. “ Dato’ Seri Haji Idris bin Jusoh, S.S.M.Z., D.P.M.T., P.J.K. [Besut] - UMNO
21. “ Dato’ Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz, D.I.M.P, S.S.A.P. [Tanah Merah] – UMNO

22. Yang Berhormat Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Abd Muttalib, S.A.P., A.A.P., A.M.P., P.K.C., D.I.M.P., D.S.A.P., S.S.A.P. [Maran] – UMNO
23. “ Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said, D.I.M.P., S.M.P., K.M.N., S.S.A.P. [Kuala Krau] – UMNO
24. “ Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob, S.S.A.P., D.I.M.P., D.M.S.M., A.D.K. [Bera] – UMNO
25. “ Dato' Jalaluddin bin Alias [Jelebu] – UMNO
26. “ Brig. Jen. Khairy Jamaluddin Abu Bakar [Rembau] - UMNO
27. “ Datuk Seri M. Saravanan, D.M.S.M., P.M.W., A.M.N. [Tapah] – MIC
28. “ Dato' Seri Mahdzir bin Khalid, S.H.M.S., S.S.D.K., D.P.M.P., J.P., B.K.M. [Padang Terap] – UMNO
29. “ Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar] – UMNO
30. “ Dato' Seri Mohamed Nazri bin Abdul Aziz, S.S.A.P, S.P.M.P., D.M.S.M., A.M.P., B.K.T., D.J.M.K., [Padang Rengas] – UMNO
31. “ Dato' Haji Mohd Fasih bin Mohd Fakeh, P.J.K., K.M.N. [Sabak Bernam] - UMNO
32. “ Dato' Mohd Nizar bin Haji Zakaria [Parit] – UMNO
33. “ Tuan Mohd Shahar bin Abdullah [Paya Besar] – UMNO
34. “ Dato' Sri Mohd Najib bin Tun Abd Razak, S.P.D.K., S.S.A.P., S.S.S.J., S.I.M.P., D.P.M.S., D.S.A.P., P.N.B.S., D.K., S.P.M.K., S.P.M.S., D.M.K., S.P.S.A., S.P.N.S., D.U.P.N., D.U.N.M, D.P. [Pekan] – UMNO
35. “ Tan Sri Haji Noh bin Haji Omar, P.S.M, D.P.M.S., D.M.S.M., K.M.N., A.S.A., P.J.K., J.P. [Tanjong Karang] – UMNO
36. “ Dato' Dr. Noraini Ahmad, D.S.A.P., D.M.S.M. [Parit Sulong] – UMNO
37. “ Dato' Sri Reezal Merican bin Naina Merican, D.I.M.P., S.S.A.P. [Kepala Batas] – UMNO
38. “ Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee, S.M.W., P.G.D.K., A.S.D.K. [Beluran] – UMNO
39. “ Dato' Rosol bin Wahid [Hulu Terengganu] – UMNO
40. “ Dato' Haji Salim Sharif [Jempol] – UMNO
41. “ Tuan Yamani Hafez bin Musa [Sipitang] - UMNO
42. “ Datuk Haji Shabudin Yahaya, P.J.K. [Tasek Gelugor] – UMNO
43. “ Dato' Seri Dr. Shahidan bin Kassim, S.P.M.P., S.S.A.P., A.M.P [Arau] - UMNO
44. “ Dato' Dr. Shamsul Anuar bin Nasarah, D.P.M.P., S.M.S., P.P.N., P.P.T. [Lenggong] - UMNO
45. “ Dato' Sivarraajh Chandran [Cameron Highlands] - MIC
46. “ Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman, D.P.M.P., D.M.S.M., K.M.N., A.M.P., J.P. [Pasir Salak] – UMNO
47. “ Datuk Seri Tengku Adnan bin Tengku Mansor, S.S.A.P., D.G.S.M., S.I.M.P., S.J.M.K., D.M.S.M., P.J.N., D.S.D.K., D.S.A.P., K.M.N., D.I.M.P. [Putrajaya] – UMNO
48. “ Tengku Razaleigh Hamzah, D.K., S.P.M.K., P.S.M., S.S.A.P., S.P.M.S. [Gua Musang] – UMNO
49. “ Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong, D.M.S.M., D.G.S.M. [Ayer Hitam] – MCA
50. “ Datuk Zakaria bin Mohd. Edris @ Tubau [Libaran] – UMNO

51. Yang Berhormat Datuk Zahidi bin Zainul Abidin, D.M.S.M., S.M.P. [Padang Besar]
– UMNO

AHLI-AHLI (PAS)

1. Yang Berhormat Dato' Seri Haji Abdul Hadi Awang, S.S.M.T. [Marang]
2. “ Tuan Abdul Latiff bin Abdul Rahman [Kuala Krai]
3. “ Tuan Haji Ahmad Amzad bin Mohamed @ Hashim [Kuala Terengganu]
4. “ Tuan Ahmad Fadhli bin Shaari [Pasir Mas]
5. “ Ustaz Haji Ahmad Marzuk bin Shaary [Pengkalan Chepa]
6. “ Tuan Ahmad Tarmizi bin Sulaiman [Sik]
7. “ Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]
8. “ Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]
9. “ Tuan Che Alias bin Hamid [Kemaman]
10. “ Dato' Dr. Mohd Khairuddin bin Aman Razali, D.M.P., D.I.M.P. [Kuala Nerus]
11. “ Tuan Nik Mohamad Abduh bin Nik Abdul Aziz [Bachok]
12. “ Dr. Nik Muhammad Zawawi bin Haji Salleh [Pasir Puteh]
13. “ Tuan Sabri bin Azit [Jerai]
14. “ Tuan Shahrizukir bin Abd Kadir [Setiu]
15. “ Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd Yusoff [Rantau Panjang]
16. “ Dato' Takiyuddin bin Hassan, D.J.M.K., J.P. [Kota Bharu]
17. “ Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]
18. “ Tuan Haji Wan Hassan bin Mohd Ramli [Dungun]

AHLI-AHLI (PBB)

1. Yang Berhormat Tuan Haji Ahmad Johnie bin Zawawi [Igan]
2. “ Datuk Alexander Nanta Linggi, D.P.M.P., D.M.S.M., A.M.P., P.P.T., P.J.K., J.P., P.B.S., A.B.S. [Kapit]
3. “ Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof, P.G.B.K., A.B.S., S.S.A.P., D.G.S.M. [Petrajaya]
4. “ Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib [Mukah]
5. “ Tuan Haji Hasbi bin Haji Habibollah [Limbang]
6. “ Dato' Henry Sum Agong, P.B.S., P.S.B.S. [Lawas]
7. “ Tuan Lukanisman bin Awang Sauni [Sibuti]
8. “ Dato' Sri Hajah Nancy Shukri, K.M.N., P.G.B.K., S.S.A.P. [Batang Sadong]
9. “ Tuan Robert Lawson Chuah [Betong]
10. “ Dato' Sri Hajah Rohani binti Abdul Karim, P.G.B.K., P.B.S., P.P.B., S.S.A.P. [Batang Lupar]
11. “ Puan Rubiah binti Wang [Kota Samarahan]
12. “ Datuk Seri Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar, P.J.N., P.B.S., J.B.S., J.S.M., P.N.B.S. [Santubong]
13. “ Tuan Yusuf bin Abd Wahab [Tanjong Manis]

AHLI-AHLI (BEBAS)

1. Yang Berhormat Dato' Sri Anifah bin Aman, S.S.A.P., D.I.M.P., P.G.D.K., A.S.D.K., J.P., S.P.D.K. [Kimanis]
2. “ Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin, D.S.M., B.C.M., A.N.S., P.J.K., P.B.B., D.M.S.M., D.C.S.M., [Masjid Tanah]
3. “ Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali, D.P.M.P. [Bagan Serai]
4. “ Dato' Syed Abu Hussin bin Hafiz Syed Abdul Fasal [Bukit Gantang]

AHLI-AHLI (PRS)

1. Yang Berhormat Datuk Aaron Ago Dagang, P.J.N. [Kanowit]
2. “ Dato' Masir anak Kujat, P.P.B., D.I.M.P., J.M.N. [Sri Aman]
3. “ Datuk Ugak anak Kumbong, P.J.N. [Hulu Rajang]

AHLI-AHLI (WARISAN)

1. Yang Berhormat Tuan Haji Ahmad bin Hassan [Papar]
2. “ Tuan Ma'mun bin Sulaiman [Kalabakan]
3. “ Datuk Seri Mohd Shafie bin Haji Apdal, P.G.D.K., D.S.A.P., D.M.S.M., J.P., S.P.M.P., S.P.D.K., P.G.D.K. [Semporna]
4. “ Datuk Rozman bin Isli, K.M.W., P.P.N. [Labuan]

AHLI-AHLI (PDP)

1. Yang Berhormat Tuan Anyi Ngau [Baram]
2. “ Dato' Seri Tiong King Sing, S.S.S.A., D.S.S.A., J.P., P.J.N. [Bintulu]

AHLI-AHLI (PBS)

1. Yang Berhormat Datuk Seri Panglima Dr. Maximus Johnity Ongkili, P.G.D.K., A.S.D.K., J.P., S.P.D.K., D.G.S.M., [Kota Marudu]

AHLI-AHLI (PBRs)

1. Yang Berhormat Tuan Arthur Joseph Kurup [Pensiangan]

AHLI-AHLI (UPKO)

1. Yang Berhormat Datuk Seri Panglima Madius Tangau, J.S.M., P.G.D.K., J.P., A.D.K., S.P.D.K. [Tuaran]

AHLI-AHLI (SUPP)

1. Yang Berhormat Dato' Sri Richard Riot anak Jaem, P.J.N., J.B.S., K.M.N., S.S.A.P. [Serian] – SUPP

AHLI-AHLI (STAR)

1. Yang Berhormat Datuk Dr. Jeffrey G. Kitingan [Keningau]

DEWAN RAKYAT**Ketua Pentadbir Parlimen**

Datuk Awang Alik bin Jeman

Setiausaha Dewan Rakyat

Datuk Roosme binti Hamzah

Setiausaha Bahagian (Pengurusan Dewan)

Amisyahrizan bin Amir Khan

PETUGAS-PETUGAS**CAWANGAN PENYATA RASMI (HANSARD)**

Azhari bin Hamzah

Monarita binti Mohd Hassan

Rosna binti Bujairomi

Alzian binti Baharudin

Halijah binti Mat Sin @ Mt Zain

Muhammad Qhidir bin Mat Isa

Siti Norlina binti Ahmad

Noraidah binti Manaf

Nor Hamizah binti Haji Hassan

Nor Liyana binti Ahmad

Sharifah Nor Asilah binti Syed Basir

Nik Nor Ashikin binti Nik Hassan

Hafilah binti Hamid

Siti Norhazarina binti Ali

Nor Faraliza binti Murad @ Nordin Alli

Sherliza Maya binti Talkah

Tengku Sofia Dora binti Tengku Mohamad

Nor Effazimmah binti Maliki

Nur Annisa binti Hamid

Sharifah Nazurah binti Wan Sahdi

Herdawati binti Mohd Amir Abbu

Hasnah Sakinah binti Mohd Hashim

Nor Sakinah binti Samat

Nurammarah binti Md Isa

Mohd Salleh bin Ak Atoh

Azmir bin Mohd Salleh

Mohd. Izwan bin Mohd. Esa

Nor Kamsiah binti Asmad

Siti Zubaidah binti Karim

Aifarina binti Azaman

Noorfazilah binti Talib

Farah Asyraf binti Khairul Anuar

Julia binti Mohd. Johari

Syahila binti Ab Mohd Khalid

Ismalinda binti Ismail

Hazliana binti Yahaya

Amir Arshad bin Ab Samad

Nik Nor Nazrin binti Nik Ab Rahman

Hizamihatim Maggisa bin Juara

Muhammad Firdaus bin Ahmad

**MALAYSIA
DEWAN RAKYAT
PARLIMEN KEEMPAT BELAS
PENGKAL PERTAMA
MESYUARAT KEDUA**

Khamis, 1 November 2018

Mesyuarat dimulakan pada pukul 10.00 pagi

DOA

*[Tuan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat**]*

JAWAPAN-JAWAPAN MENTERI BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN

1. Dr. Hasan bin Bahrom [Tampin] minta Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani menyatakan apakah potensi eksport produk pertanian ke luar negara terutamanya ke negara China.

Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani [Datuk Haji Salahuddin bin Ayub]: *Bismillahir Rahmanir Rahim.* Tuan Yang di-Pertua dan rakan saya Yang Berhormat Tampin. Terima kasih.

Dalam kita membincangkan tentang potensi eksport makanan hasil pertanian kita ke luar negara, ingin saya mengatakan di sini bahawa pada tahun 2017, negara Singapura, Indonesia, China, Thailand dan Vietnam adalah merupakan negara-negara yang bersedia untuk menerima bahan-bahan pertanian kita untuk dieksport. Nilai eksport ke negara-negara ini adalah berjumlah RM14.5 bilion atau 45.7 peratus daripada jumlah keseluruhan eksport makanan Malaysia bagi tahun 2017.

Tuan Yang di-Pertua, kita telah mengambil pelbagai inisiatif dalam tahun ini sehingga September 2018. Sebanyak 30 ekspo perdagangan antarabangsa dan program-program *in-store* telah kita berjaya adakan bagi mempromosikan produk-produk kita. Ini berbanding dengan 22 program pada tahun 2017. Kita menjangkakan potensi pendapatan kita hasil daripada 30 ekspo itu adalah bernilai RM169 juta. Negara China, Eropah, Timur Tengah, Korea Selatan, Jepun, Australia dan juga New Zealand sangat berpotensi.

Apabila kita telah berjaya untuk menandatangani Protokol Durian baru-baru ini, semasa lawatan Yang Amat Berhormat Perdana Menteri ke China dan saya sendiri yang menandatangani protokol itu, maka kita telah mendapati bahawa kita sedang memastikan segala SOP akan dipenuhi. Semua pemain-pemain industri durian dalam negara kita sedang diberikan pelbagai taklimat, pelbagai pengetahuan supaya ladang-ladang kita dan juga buah-buah durian kita akan dapat masuk ke pasaran China tanpa ada halangan.

Untuk itu, Januari sehingga Ogos 2018, kita telah berjaya dengan nilai RM7.4 juta telah kita berjaya eksport durian kita dalam bentuk *pulp* dan *paste*. Selepas daripada ini, keseluruhan durian sejuk beku itu boleh memasuki pasaran Tanah Besar China.

Tuan Yang di-Pertua, demikian juga dengan sarang burung walet bersih, *raw clean* ini, kita telah berjaya mengeksport ke China sehingga Ogos 2018 dan kita mencatat sebanyak RM185 juta. Semalam kita telah pun mengadakan satu mesyuarat yang saya ketuai bersama-sama dengan Timbalan Menteri GACC, di mana *facilities* untuk memudahkan cara telah pun dibincangkan dan hasil perbincangan adalah sangat positif. Oleh itu, pasaran China ini sangat besar potensinya dan kita akan berusaha untuk menjadikan industri ini lebih penting pada masa yang akan datang. Terima kasih.

Dr. Hasan bin Bahrom [Tampin]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Soalan saya ialah apakah rancangan kementerian ke atas industri durian apabila ramai pengusaha menceburkan diri dalam aktiviti penanaman durian bagi mengelakkan ketidakstabilan bekalan atau kebarangkalian berlakunya lambakan pengeluaran? Terima kasih.

Datuk Haji Salahuddin bin Ayub: Tuan Yang di-Pertua, jangan bimbang tentang lambakan sebab kita hanya mengeksport empat hingga tujuh peratus sahaja daripada jumlah pengeluaran durian negara kita untuk dieksport. Oleh itu, *varieties* yang terkemuka seperti Musang King— ini yang menjadi rebutan ataupun permintaan yang tinggi di Tanah Besar China. Maka, yang lain itu akan kita pastikan terus dipelihara, dikekalkan mutunya dan ia masih boleh dibeli dengan harga yang berpatutan, yang relevan di pasaran tempatan. Maka dengan itu, kita akan memastikan segala insentif-insentif ataupun pemudah cara untuk berikan kepada pemain-pemain industri ini.

Tuan Yang di-Pertua, dalam kita memastikan *players* kita ini mendapat suatu pendedahan yang secukupnya, setakat ini ada empat siri *engagement*. *Engagement* ini kita laksanakan untuk kita pastikan mereka benar-benar diberikan maklumat yang secukupnya. Pertama, kita mengadakan satu sesi penerangan mengenai prosedur pengeksportan durian di Pusat Latihan Perdana, Raub pada 2 April 2018. Sesi penerangan mengenai prosedur pengeksportan durian *whole fruit* ke China di Hotel Jelai, Raub pada 2 September 2018.

■1010

Sesi penerangan mengenai protokol pengeksportan durian *whole fruit* ke China di Wisma MOA 12 September 2018. Juga sesi perbincangan mengenai protokol pengeksportan durian ke China juga kita adakan untuk tujuan kita membekalkan segala maklumat yang penting ini kepada pemain-pemain industri kita.

Oleh itu, apa yang penting bagi saya untuk menjawab soalan Yang Berhormat Tampin adalah bagaimana kita harus merancang masa depan kerana potensi untuk durian dan juga *jackfruit*. Semalam juga kita bincang tentang *jackfruit*, kita bincang semalam dalam perbincangan dengan Yang Berhormat Timbalan Menteri JACC tentang ikan hiasan, *ornamental fish* dan juga *fish meal*, makanan ikan. Ini selesai semalam kita bincang dan *findings*-nya ataupun dapatannya sangat positif. Kita harus memenuhi protokol, kita harus memenuhi prosedur, SOP yang ditetapkan dan saya rasa kita tidak ada masalah untuk lebih banyak lagi produk-produk kita untuk masuk ke Tanah Besar China di samping durian dan seumpamanya. Terima kasih.

Dato' Dr. Noraini Ahmad [Parit Sulong]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih juga kepada Yang Berhormat Menteri. Memandangkan Malaysia masih lagi menunggu *approval* AQSIQ daripada China untuk membolehkan semua jenis barang pertanian untuk dieksport ke sana. Jadinya persoalan saya adalah apakah langkah kementerian untuk mengawal *illegal products*, *illegal export* dengan izin, produk-produk pertanian ke China terutamanya? Apakah peranan *Agriculture Attaché* di negara luar dalam membantu membuka pasaran produk pertanian untuk membantu kita Malaysia? Terima kasih.

Datuk Haji Salahuddin bin Ayub: Tuan Yang di-Pertua, soalan daripada Yang Berhormat Parit Sulong menjangkau *jurisdiction* kalau saya mahu membicarakan tentang bidang kuasa. Akan tetapi dalam *jurisdiction* atau bidang kuasa kementerian ini, kita akan ikuti semua prosedur. Oleh sebab itu kita sangat teliti dan semalam dalam perbincangan dengan Timbalan Menteri JACC, kita telah huraikan satu persatu protokol, prosedur, SOP, penggunaan *Malaysian Good Agricultural Practices* (MyGAP) dan juga *Good Manufacturing Practice* (GMP) supaya produk kita akan dapat masuk ke dalam negara China tanpa ada apa-apa halangan. Itu peranan yang akan dimainkan oleh MOA.

Namun begitu, akan berlaku *illegal export* untuk barang-barang kita ini ke luar negara menggunakan laluan-laluan yang tidak sepatutnya. Itu kami akan sentiasa mengadakan perbincangan dengan pihak beberapa kementerian yang lain kalau ia bersangkutan dengan pelabuhan-pelabuhan kita. Maka suatu kerjasama perlu dibincangkan dengan lebih teliti dengan Kementerian Pengangkutan dan juga Kementerian Dalam Negeri, MITI dan seumpamanya supaya proses ataupun kegiatan untuk mengeksport barang-barang pertanian kita ke luar negara ini akan dapat dikawal dengan serius.

Namun begitu, saya juga faham bahawa di pihak China juga mesti diberikan kefahaman dan dalam rundingan yang seterusnya kita juga akan membincangkan supaya negara China, pemain-pemain mereka di sana juga akan kita pastikan membeli hasil pertanian kita melalui proses yang telah kita tandatangani. Protokol yang telah kita persetujui. Tentang *illegal*, itu kita akan bincang bersama dengan beberapa kementerian yang lain. Terima kasih Yang Berhormat.

2. Tuan Ahmad Fahmi bin Mohamed Fadzil [Lembah Pantai] minta Menteri Wilayah menyatakan rasional pewartaan Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 sedangkan terdapat pelanggaran ataupun kelulusan yang tidak selaras dengan ketetapan Zon Guna Tanah dan ketetapan Intensiti Pembangunan yang berlaku sewaktu pentadbiran terdahulu.

Menteri Wilayah [Tuan Khalid bin Abd Samad]: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh. Bismillahir Rahmanir Rahim.* Saya ucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat Lembah Pantai atas soalan yang ditanyakan. Ia merupakan satu soalan yang cukup relevan dan saya sememangnya bersedia untuk— ataupun menyediakan diri untuk menghadapi soalan yang sama pada masyarakat di luar, bukan sekadar di dalam Dewan ini.

Untuk makluman Yang Berhormat Lembah Pantai, Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 yang diwartakan pada 30 Oktober 2018 iaitu dua hari yang lepas adalah dilakukan dengan tujuan untuk mengamalkan satu sistem perancangan bandar yang lebih telus dan teratur di dalam memandu pembangunan di Kuala Lumpur. Pelan Bandaraya Kuala Lumpur ini sebenarnya mengikut maklumat yang saya perolehi tidak pernah diwartakan walaupun tindakan-tindakan untuk mewartakannya banyak kali telah dilakukan.

Isu pelanggaran ketetapan Zon Guna Tanah dan ketetapan Intensiti Pembangunan dalam kelulusan permohonan kebenaran perancangan yang berlaku sewaktu pentadbiran dahulu tidak akan dapat diselesaikan dengan tindakan tidak mewartakan Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020. Ini adalah kerana kelulusan kebenaran perancangan tersebut telah dibuat mengikut prosedur dan undang-undang yang betul walaupun ia mungkin keputusan yang kurang baik dan tidak telus. Untuk mengatakan bahawa sekiranya diwartakan, barulah ia menjadi *legal* akan membawa erti pembangunan di Kuala Lumpur sepanjang ini kesemuanya adalah *illegal*.

Saya menyedari bahawa ada dua aliran pemikiran dalam isu pewartaan ini. Mereka yang tidak menyokong menyatakan bahawa pewartaan mengesahkan atau menghalalkan, *legalize and legitimize* pelanggaran-perlanggaran tersebut. Oleh itu, ia tidak wajar diwartakan dalam keadaan sedia ada. Golongan yang menyokong pewartaan ini pula, menganggap bahawa segala pelanggaran pada hakikatnya adalah *legal* dan *legitimate* kerana telah melalui prosedur dan undang-undang seperti mana yang sepatutnya. Pewartaan adalah penting untuk menentukan tiada lagi pelanggaran yang boleh dilakukan terhadap kawasan-kawasan yang masih selari dengan Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020.

Dalam soal pelanggaran yang telah berlaku, Kementerian Wilayah Persekutuan dan DBKL mempunyai dua pilihan untuk menangani isu ini. Pilihan pertama berunding semula dengan pihak pemaju kalau dia setuju. Pilihan kedua, batalkan semua dan berhadapan dengan pemaju dalam mahkamah.

Tuan Yang di-Pertua, dengan pewartaan Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 ini kita akan dapat memastikan kesemua keputusan-keputusan, pertimbangan ke atas permohonan perancangan merupakan keputusan perancangan yang lebih bijaksana selaras dengan prosedur kerja yang telus bertepatan dengan peruntukan undang-undang serta sistematik. Terima kasih.

Tuan Ahmad Fahmi bin Mohamed Fadzil [Lembah Pantai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya ucapkan tahniah kerana Yang Berhormat Menteri telah berjaya mewartakan, manakala dua Menteri Wilayah Persekutuan sebelum ini telah gagal sepenuhnya untuk mewartakan Pelan Bandaraya Kuala Lumpur.

Soalan saya adalah memandangkan sebenarnya kegagalan mewartakan Pelan Bandaraya Kuala Lumpur dari tahun 2008 hinggalah ke tahun 2018 adalah satu skandal yang amat besar, siapakah sebenarnya yang telah membenarkan pelanggaran-perlanggaran ini berlaku? Apakah tindakan yang akan diambil terhadap mereka? Apakah jaminan Yang Berhormat Menteri pelanggaran-perlanggaran yang telah berlaku ini tidak akan berlaku lagi?

Tuan Khalid bin Abd Samad: Baik, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Lembah Pantai.

■1020

Seperti mana yang diketahui oleh Yang Berhormat Lembah Pantai dan semua Ahli-ahli Parlimen Kuala Lumpur. Satu program telah diadakan bersama dengan pihak DBKL yang mana mereka telah menjelaskan keadaan yang sedia ada. Apa yang diwartakan sebenarnya

adalah pelan tahun 2015, ini sudah tahun 2018, tetapi terpaksa diwartakan yang 2015 kerana pelan itu sahajalah yang paling terkini.

Bersama dengan pewartaan ini, akan disertakan satu *addendum* yang panjang lebar yang menyenaraikan setiap satu pelanggaran iaitu apa yang telah dilakukan yang bercanggah dengan Pelan Bandaraya Kuala Lumpur itu. Setiap satu pelanggaran itu boleh kita selidiki siapa yang merupakan pihak yang meluluskan. Pada hakikatnya dalam soal ini ada lebih daripada satu pihak, walaupun akhirnya yang berkuasa adalah Datuk Bandar Kuala Lumpur itu sendiri. Akan tetapi, ada tanah-tanah yang merupakan tanah-tanah milik PTG yang memerlukan kelulusan daripada pihak jawatankuasa Exco untuk meluluskan jualannya dan penukaran zonnya dan sebagainya.

Maka setiap satu itu, ada dia punya sejarah dan maklumat yang terperinci mengenainya, bagaimana, siapa yang terlibat. Akhirnya Datuk Bandar yang meluluskan tetapi ada juga nota-nota yang mana Menteri Wilayah telah meminitkan arahan supaya ia diluluskan *zoning* yang baru dan juga intensiti atau densiti ataupun plot *ratio* yang berbeza daripada apa yang terkandung dalam pelan bandar raya itu. Dalam kes ini kita kena buat *case-by-case* punya *study* dan semuanya atas prinsip kerajaan yang telus, semuanya akan didedahkan melalui pewartaan ini. Terima kasih.

Datuk Seri Tengku Adnan bin Tengku Mansor [Putrajaya]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya hendak ucap tahniahlah kepada Yang Berhormat Menteri Wilayah Persekutuan yang dapat menandatangani *master plan for* Kuala Lumpur, dengan izin.

Saya hendak beritahu kepada Dewan ini, sewaktu saya menjadi Menteri saya tidak setuju untuk menandatangani pelan ini kerana ada dua perkara. Satu, kerana dalam pelan ini selepas dipersetujui, dia juga boleh dipinda oleh Menteri atau pun Datuk Bandar. Saya minta itu dikeluarkan. Jadi tidak ada *moonlighting*, itu yang pertama. Kedua, oleh sebab kajian tersebut telah dilaksanakan begitu lama, ada tempat-tempat yang tertentu di mana plot *ratio* ataupun intensiti dan densiti mesti diubah. Ini kerana tanah-tanah ini dimiliki oleh rakyat, kalau dibiarkan dengan cara yang dikehendaki oleh pelan tersebut, maka tanah-tanah ini akan jatuh harga. Jadi, saya ucap tahniah *and I wish you all the best*, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat, soalnya?

Datuk Seri Tengku Adnan bin Tengku Mansor [Putrajaya]: Soalan saya ialah adakah dua perkara yang telah saya tidak mahu tandatangani dahulu iaitu kuasa Menteri dikeluarkan dan kuasa Datuk Bandar dikeluarkan. Jikalau telah diwartakan, ikut sahaja warta tersebut.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan Yang Berhormat Menteri Wilayah menjawab dalam tempoh dua minit tiga puluh saat.

Tuan Khalid bin Abd. Samad: Baik, terima kasih mantan Menteri Wilayah Persekutuan. Saya pun hendak ucap tahniah kepada beliau kerana hadir dua hari berturut-turut dan berbahas. [*Tepuk*]

Ini merupakan satu perkara yang saya akui perlu diberikan pujian dan kita harap dialog dan debat yang seperti ini akan berterusan kerana kita pun hendak tahu perspektif yang sebaliknya sebelum ini bagaimana. Persoalan ia boleh ditukar. Memang semua boleh tukar, Perlembagaan pun boleh tukar, kalau Perlembagaan boleh tukar maka kita tidak mahu ada Perlembagaan itu merupakan satu hujah yang saya rasa kita tidak boleh terima. Memang boleh ditukar tetapi ia mestilah melalui satu proses.

Kalau sekiranya pelan induk ini tidak di wartakan, maka proses pertukaran juga lagi lancar dan lagi mudah. Kalau Yang Berhormat Putrajaya memberitahu kepada saya dengan tidak mewartakan, maka tidak boleh tukar, *then* dengan izin *your argument makes sense* tetapi apabila tanpa diwartakan pun boleh tukar, diwartakan pun boleh tukar, maka di mana hujah Yang Berhormat? Sedangkan apabila diwartakan ia akan menentukan bahawa proses pertukaran dan pindaan yang ingin dilakukan adalah lebih sukar dan ia akan menjadi lebih telus.

Jikalau tidak diwartakan apa sahaja, *anything goes, you can do as you like* dengan izin. Inilah apa yang kita ingin halang mulai dengan pewartaan yang telah dilakukan dua hari yang lepas, maka apa jua pindaan dan pelanggaran perlu melalui satu proses yang mana ia adalah lebih telus dan ia boleh menjamin penglibatan pihak yang berkepentingan di sekitar

kawasan berkenaan dan sebagainya dan dia ada hujah untuk hendak berhujah dengan pihak kerajaan.

Kajian itu begitu lama, lama itu bukan kerana silap saya, lama itu kena tanyalah mantan Menteri Wilayah itu sendiri. *[Ketawa]* Kenapa lama sangat, daripada 2008 berbincang hendak wartakan tetapi akhirnya tidak warta-warta hingga sekarang. Baik, terima kasih.

3. Datuk Seri Panglima Abdul Azeez bin Abdul Rahim [Baling] minta Menteri Pembangunan Luar Bandar menyatakan:

- (a) adakah kementerian benar-benar komited dalam meneruskan pemberian tajaan biasiswa kepada pelajar-pelajar yang melanjutkan pengajian ke luar negara melalui Majlis Amanah Rakyat (MARA); dan
- (b) apakah hasil kajian kementerian dalam usaha menambah peruntukan dana pinjaman pendidikan kepada pelajar-pelajar yang berada di bawah tajaan Majlis Amanah Rakyat (MARA).

Menteri Pembangunan Luar Bandar [Datuk Seri Rina binti Mohd Harun]: *Bismillahir Rahmanir Rahim.* Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat Baling, kementerian melalui MARA sentiasa komited dan masih meneruskan program penajaan kepada pelajar-pelajar yang cemerlang dalam akademik untuk melanjutkan pengajian mereka ke universiti terpilih di luar negara. Antara kemudahan pinjaman pelajaran MARA yang disediakan kepada pelajar-pelajar yang cemerlang keluar negara untuk sepanjang tahun 2018 adalah seperti berikut:

- (a) program kecemerlangan kepada pelajar-pelajar yang mendapat peluang ke universiti terpilih luar negara dengan anggaran peruntukan sebanyak RM15 juta bagi program persediaan sahaja;
- (b) program lepasan diploma Institusi Pendidikan MARA (IPMA) dengan anggaran peruntukan sebanyak RM84 juta dan juga program lepasan ijazah dan profesional dengan anggaran sebanyak RM96 juta.

Bagi tahun 2018 seramai 6,350 orang pelajar menerima kemudahan pelajaran MARA di luar negara. Untuk makluman Yang Berhormat juga, inisiatif yang dilaksanakan oleh pihak MARA dalam memperluaskan kemudahan pinjaman pendidikan kepada pelajar-pelajar adalah dengan mengadakan kerjasama strategik agensi awam dan swasta seperti jalinan kerjasama melalui kaedah penajaan bersama dengan pusat zakat, yayasan pendidikan negeri dan juga agensi GLC.

Selain itu, pihak MARA turut menyediakan skim alternatif, menyediakan pinjaman pelajaran melalui kerjasama dengan institusi kewangan. Justeru, MARA sering mengadakan perbincangan dengan IPT tempatan dan juga luar negara untuk mendapatkan pengurangan yuran pengajian berdasarkan kecemerlangan akademik pelajar. Untuk makluman Yang Berhormat Baling juga, memang kita dalam usaha untuk menambahkan dana untuk pengajian pelajar keluar negara.

Oleh sebab itu pada tahun ini, untuk tahun 2019 kita mohon ada penambahan dana untuk menghantar pelajar keluar negara. Mudah-mudahan diluluskan dalam bajet yang akan dibentangkan nanti. Terima kasih.

■1030

Datuk Seri Panglima Abdul Azeez bin Abdul Rahim [Baling]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri di atas jawapan tersebut. Cuma saya ada soalan tambahan. Berapakah jumlah pelajar biasiswa MARA yang belajar di luar negara dari tahun 2015 hingga tahun 2017?

Kementerian menjelaskan apakah kerajaan mencadangkan mengkaji atau menyelaraskan semula penajaan langkah penambahbaikan kepada syarat penajaan sedia ada. Tadi dalam radio masa datang ke Parlimen ini saya terdengar adakah benar atau tidak ada pengumuman berkaitan dengan tambahan RM2 bilion diberikan kepada pelajar-pelajar

seramai 65,000 orang bermula pada tahun ini. Adakah benar ataupun tidak. Itulah, pohon pencerahan. Terima kasih.

Datuk Seri Rina binti Mohd Harun: Terima kasih di atas soalan Yang Berhormat Baling sebentar tadi. Jadi untuk tahun 2018 ini seperti yang saya maklumkan tadi sebanyak 6,380 orang pelajar. Jadi sebenarnya seperti yang ditanyakan tadi oleh Yang Berhormat Baling kita memang mengangalkan supaya buat masa sekarang jumlah pelajar yang menerima pinjaman daripada MARA adalah hampir 50,000 orang. Kita mengunjurkan agar jumlah ini akan meningkat kepada 65,000 orang di dalam dan juga di luar negara.

Di antara inisiatif ini yang kita harapkan melalui— jika tahun ini bajet yang diperuntukkan untuk pendidikan di MARA sebanyak RM2 bilion, kita harapkan untuk tahun 2019 ini adalah sebanyak RM2.5 bilion yang akan diperuntukkan kepada MARA kerana kita tahu bahawa melalui pendidikan kita boleh membantu masyarakat luar bandar khususnya untuk meningkatkan taraf kehidupan mereka. Terima kasih.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd Yusoff [Rantau Panjang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Soalan tambahan saya, saya mengucapkan tahniah ke atas inisiatif yang telah diberikan oleh kerajaan. Adakah pihak MARA bercadang— kementerian bercadang untuk memberikan biasiswa MARA juga kepada pelajar-pelajar kita di luar negara yang mengambil pengkhususan dalam bidang agama seperti pelajar di Universiti Al-Azhar Jordan dan sebagainya. Minta penjelasan.

Datuk Seri Rina binti Mohd Harun: Terima kasih di atas soalan yang dibuat. Masa sekarang ini pinjaman boleh ubah MARA ini yang kita berikan adalah kepada pelajar-pelajar lepasan SPM dan juga mereka mempunyai keputusan yang cemerlang di dalam diploma yang dianjurkan di bawah MARA. Kalau dikatakan mereka yang sedang belajar di luar negara untuk mendapatkan pinjaman daripada MARA ini, buat masa ini kita belum buka kepada itu lagi. Kalau ada peruntukkan kita boleh pertimbangkan. Buat masa sekarang ini adalah melalui mereka yang lepasan SPM dan juga dari peringkat diploma untuk menyambung pelajaran di peringkat ijazah.

Kita juga ada penajaan pelajar-pelajar ke luar negara termasuk juga dalam bidang agama. Kita fokuskan kali ini untuk pelajar-pelajar ke luar negara yang mereka mengikuti pelajaran tentang sains, teknologi, *engineering*— kita tahu dalam masa lima tahun akan datang mungkin dengan digital ekonomi, robotik dan sebagainya dan tidak terlupa juga tentang agama. Ini juga masuk dalam penajaan kita. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat, sekarang tamatlah sesi untuk waktu pertanyaan-pertanyaan Menteri pada hari ini. Terima kasih Yang Berhormat.

[Sesi Pertanyaan-pertanyaan Menteri tamat]

JAWAPAN-JAWAPAN LISAN BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN

1. **Tuan Cha Kee Chin [Rasah]** minta Menteri Sumber Manusia menyatakan apakah rasional di sebalik keputusan kerajaan yang menetapkan gaji minima pada paras RM1,050 sahaja baru-baru ini, yang dilihat sebagai 'terlalu rendah'.

Timbalan Menteri Sumber Manusia [Dato' Mahfuz bin Haji Omar]: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* Tuan Yang di-Pertua. terlebih dahulu saya mohon izin Tuan Yang di-Pertua untuk menjawab pertanyaan ini daripada Yang Berhormat Rasah. Pada hari ini 1 November 2018 bersama-sama dengan pertanyaan daripada Yang Berhormat Sungai Siput pada 12 November 2018 dan pertanyaan Yang Berhormat Jerai pada 27 November 2018 kerana ia berkaitan dengan isu yang sama iaitu bayaran gaji minimum RM1,050.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, sila.

Dato' Mahfuz bin Haji Omar: Terima kasih. Tuan Yang di-Pertua, kerajaan telah memutuskan buat pertama kalinya untuk menyeragamkan kadar gaji minimum bagi seluruh negara pada kadar RM1,050 sebulan. Ini adalah seperti mana yang telah kami janjikan dalam Manifesto Pakatan Harapan semasa Pilihan Raya Umum Ke-14. Ini janji kita, kita hendak selaraskan gaji minimum antara Semenanjung dengan Sabah, Sarawak dan Labuan. Buat masa sekarang ini Semenanjung RM1,000, Sabah, Sarawak dan juga Wilayah Persekutuan Labuan RM920. Jadi, bermula tahun depan ia akan diseragamkan.

Kerajaan sedar ini memberikan peningkatan sebanyak RM50 sahaja bagi Semenanjung Malaysia tetapi bagi negeri Sabah, Sarawak dan Wilayah Persekutuan Labuan ia memberikan peningkatan yang tinggi iaitu sebanyak 14 peratus iaitu sebanyak RM130 sebulan. Walaupun penetapan gaji minimum ini telah pun dibuat pada kadar RM1,050, namun perubahan ianya masih dibuat melalui Kajian Semula Perintah Gaji Minimum yang secara amalnya akan dibuat sekurang-kurangnya sekali dalam tempoh dua tahun, selaras dengan peruntukkan Akta Majlis Perundangan Gaji Negara 2011 iaitu Akta 732. Jadi kita boleh buat sekurang-kurangnya dalam tempoh dua tahun itu sekali. Kalau ada masalah besar ataupun sesuatu perkara yang ada keperluan mungkin ia boleh lebih daripada sekali tetapi sekali dalam tempoh dua tahun itu satu yang seharusnya dilakukan.

Dalam membuat semakan semula dalam gaji minimum, pelbagai faktor diambil kira termasuk indikator-indikator sosioekonomi iaitu antaranya perubahan Indeks Harga Pengguna, kadar pertumbuhan produktiviti gaji penengah, kadar pengangguran pendapatan garis kemiskinan dan sebagainya. Di samping itu kerajaan turut mengambil pendekatan *balance approach* bagi memastikan keseimbangan manfaat dapat dinikmati kepada semua pihak.

Oleh yang demikian, kerajaan yakin dalam tempoh lima tahun pentadbiran Kerajaan Pakatan Harapan peningkatan gaji minimum pada kadar RM1,050 *insya-Allah* adakan dapat diadakan, *insya-Allah*. Kerajaan maklum bahawa kadar gaji minimum ini tidaklah terlalu tinggi, kadar kenaikan gaji minimum yang baru-baru diumumkan tidak begitu tinggi. Namun semua pihak perlu melihat keputusan ini dari perspektif yang lebih luas. Rasional keputusan kerajaan adalah seperti berikut. Ini bagi mengelak peningkatan kos operasi secara mendadak kepada majikan terutamanya kepada industri kecil dan sederhana (IKS).

Peningkatan mendadak pada kadar gaji minimum yang tinggi ini akan meningkatkan kos operasi majikan terutamanya aspek sumbangan caruman KWSP, PERKESO serta pembayaran bagi kerja lebih masa, kerja pada cuti umum, hari rehat dan sebagainya. Ini kepada IKS khususnya sudah tentu ini akan memberikan bebanan kepada mereka. Penetapan kadar gaji minimum ini adalah hanya sebagai gaji lantai sahaja. Ini bermakna pekerja, persatuan pekerja dan majikan bebas berunding bagi memastikan penetapan gaji dan faedah-faedah yang lain yang lebih baik kepada pekerja.

Ini adalah langkah awal dalam usaha kerajaan dalam meningkatkan taraf sosioekonomi penduduk di Sabah, Sarawak dan Wilayah Persekutuan Labuan. Ini akan membawa kepada pengurangan jurang sosioekonomi di antara mereka dengan penduduk di Semenanjung Malaysia. Sekali gus menggalakkan penstrukturan semula dan keseimbangan ekonomi di seluruh negara. Ia adalah peningkatan yang munasabah dan tidak membebankan 90 peratus majikan yang terdiri daripada Sektor Industri Kecil dan Sederhana di negara ini. Selain itu perlu diambil kira ekonomi negara berkembang pada kadar yang agak perlahan iaitu pada 4.5 peratus pada suku kedua tahun 2018 berbanding dengan 5.4 peratus pada suku pertama tahun 2018.

Melindungi daya saing negara kenaikan kadar gaji minimum yang terlalu tinggi dikhuatiri juga akan memberi kesan kepada kemasukan pelaburan asing, FDI ke negara kita. Kerajaan juga perlu memastikan pelabur sedia ada terus kekal beroperasi di Malaysia. Pelaburan langsung asing mencatatkan aliran masuk bersih yang lebih rendah sebanyak RM2.8 bilion pada suku kedua tahun 2018 berbanding RM 12 bilion pada suku pertama tahun 2018.

■1040

Tuan Yang di-Pertua, sebagaimana kita sedia maklum, dasar gaji minimum hanyalah salah satu daripada dasar intervensi kerajaan. Terdapat banyak dasar lain yang akan disediakan oleh kerajaan bagi membantu golongan masyarakat terutamanya kumpulan B40 di negara ini. Kadar Gaji Minimum yang ditetapkan oleh kerajaan iaitu RM1,050 mulai 1 Januari 2019 hanyalah merupakan gaji *basic* ataupun gaji lantai sahaja, yang mana pekerja

di sektor swasta tidak boleh dibayar gaji pokok kurang daripada kadar tersebut. Ini Tuan Yang di-Pertua, daripada secara umumnya yang kita dapat lihat, sebahagian besar sektor-sektor dalam negara kita ini menawarkan lebih daripada RM1,100 gaji *basic* kepada pekerja-pekerja melalui program Karnival JobsMalaysia yang dibuat oleh Kementerian Sumber Manusia.

Oleh itu majikan dan pekerja ataupun Kesatuan Sekerja bebas untuk berunding bagi penetapan gaji pokok dan faedah-faedah lain yang lebih tinggi. Kesimpulannya, kerajaan membuat keputusan ini bukanlah atas sebab-sebab yang tidak munasabah tetapi melihat semua aspek dan secara holistik. Ini kerana kerajaan ingin memastikan semua pihak mendapat manfaat dan tidak terjejas susulan keputusan yang dibuat. Oleh itu, kerajaan menyeru rakyat agar memahami dan melihat keputusan ini dari sudut yang lebih besar dan tidak terlalu bersentimen, seolah-olah kerajaan menafikan hak pekerja dan memenangkan pihak majikan atau terlalu menumpukan proses pemulihan ekonomi negara semata-mata. Terima kasih.

Tuan Cha Kee Chin [Rasah]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri atas jawapan yang bagi saya cukup komprehensif dan menyeluruh dapat menerangkan. Saya percaya rakyat di luar dapat memahami rasional ataupun sebab di sebalik keputusan kerajaan tersebut. Cuma satu perkara saya hendak sebutkan di sini Yang Berhormat Timbalan Menteri. Kita tahu, saya setuju dengan alasan daripada kerajaan bahawa disebabkan tidak mahu berlaku satu anjakan ataupun perubahan kos operasi yang tinggi terutamanya kepada IKS yang akan membebankan dan seterusnya mungkin menyebabkan pelaburan akan terjejas dan sebagainya.

Cuma saya berharap, boleh tidak kerajaan dengan bermula 1 Januari 2019 ini, sebab hanya tetapkan pada RM1,050, melakukan *review* ataupun semakan, mengkaji semula gaji minimum ini setiap tahun. Walaupun yang dikatakan itu dua tahun sekali dan dijanjikan dalam *Buku Harapan*, *Manifesto Harapan* juga kita akan buat dua tahun sekali kajian semula dan akhirnya akan mencapai RM1,500.

Sebab kalau kita boleh buat kajian setiap tahun, kita wajibkan kajian setiap tahun, ia akan membolehkan kerajaan mengkaji semula, *review* keadaan ekonomi negara setiap tahun dan juga membolehkan pekerja lebih mudah ataupun dapat- konsisten. Sebab saya kira kalau tahun depan RM1,050, dalam masa lima tahun kita capai RM1,500. Maknanya setiap tahun semua pekerja akan mendapat purata kenaikan gaji sekurang-kurangnya RM100. Itu sahaja. Terima kasih.

Dato' Mahfuz bin Haji Omar: Terima kasih Yang Berhormat Rasah yang memberikan pandangan yang sangat baik. Seperti yang saya katakan tadi bahawa akta ini memperuntukkan sekurang-kurangnya dua tahun sekali harus membuat semakan semula kepada kadar gaji minimum ini. Namun seperti yang saya sebutkan tadi bahawa kita boleh mempertimbangkan kalau ada berlaku sesuatu keadaan yang mendesak yang menuntut kepada kita perlu menjadi satu keperluan untuk membuat semakan lebih daripada sekali dalam tempoh dua tahun, maka sudah tentu kerajaan akan sedia untuk mempertimbangkan. Kalau ia berlaku suatu keadaan seperti kadar kemampuan IKS sudah meningkat dan juga ekonomi kita begitu baik dan sebagainya, maka sudah tentu ini akan diambil kira.

Namun begitu pelaksanaan gaji minimum ini ialah salah satu daripada pendekatan untuk memastikan supaya semua majikan harus memberikan perhatian kepada pengambilan pekerja-pekerja tempatan. Kalau sebelum ini mereka begitu bebas mengambil pekerja-pekerja asing kerana boleh dibayar dengan gaji yang lebih murah. Ada bayar RM300, ada bayar RM500 dan sebagainya. Akan tetapi hari ini, walaupun mereka mengambil pekerja asing, mereka mesti membayar mengikut kadar gaji minimum iaitu RM1,050 selepas daripada ini. Terima kasih.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Abd Muttalib [Maran]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Dalam Majlis Perundingan Gaji Negara ada dua jawatankuasa. Pertama, Jawatankuasa Majlis Perundingan Gaji Negara dan juga Jawatankuasa Teknikal yang terdiri daripada *World Bank* dan juga ILO serta pakar-pakar yang lain. Saya difahamkan kerajaan sudah memperakukan RM1,050 ini tidak mengikut perakuan yang dicadangkan oleh Majlis Perundingan Gaji Negara. Apa yang saya difahamkan, lebih kurang RM1,070. Apakah- termasuk begitu juga dengan gaji berbeza dibayar di Semenanjung, Sabah, Sarawak dan juga Labuan, di mana berasaskan kepada tiga faktor utama iaitu gaji penengah, indeks pengguna dan juga kadar pengangguran dan mungkin faktor-faktor lain.

Jadi nampaknya Majlis Perundingan Gaji Negara ini tidak menjadi penasihat kepada kerajaan. Sebab itulah, saya tidak tahu— baru-baru ini perundingan telah dibuat antara kerajaan dengan pasukan ataupun satu kumpulan 1,050 yang memprotes kerajaan yang dahulu menjanjikan gaji RM1,500 akan tetapi hanya hendak bayar RM1,050. Apakah keputusan perundingan ini? Saya juga hendak tahu gaji minimum yang dibayar di negara kita ini Tuan Yang di-Pertua, apakah kedudukannya berbanding dengan 10 negara ASEAN di kawasan kita ini. Terima kasih.

Dato' Mahfuz bin Haji Omar: Terima kasih kepada Yang Berhormat Maran, bekas Timbalan Menteri Sumber Manusia. Sudah tentu Yang Berhormat lebih mengetahui prosedur-prosedur dalam penetapan gaji minimum ini. Sebab Yang Berhormat sendiri pernah berada di sini, di tempat saya ini dan pernah berdiri menjawab soalan-soalan yang sebegini suatu ketika dahulu.

Apa yang saya hendak sebut kepada Yang Berhormat, memang Majlis Perundingan Gaji Negara memberikan nasihat. Namun, sudah tentu bahawa akhirnya keputusan itu seperti yang diamalkan sebelum ini. Kabinet sendiri yang akan membuat keputusan yang akhir, yang muktamad. Jadi, sudah tentu Kabinet sendiri melihat kepada beberapa perkara yang penting untuk diberikan pertimbangan yang sewajarnya seperti mana yang saya sebutkan tadi. Sudah tentu ini akan memberikan kepentingan kepada semua pihak, bukan hanya kepada satu-satu pihak sahaja. Sudah tentu Kesatuan Sekerja hendakkan gaji yang lebih, majikan tidak begitu hendakkan kepada gaji yang lebih. Jadi, sudah tentu pihak kerajaan harus mengambil pertimbangan-pertimbangan yang munasabah.

Jadi, tentang perbandingan gaji minimum antara negara-negara ASEAN itu, saya akan berikan dalam jawapan secara bertulis. Ada kepada saya tetapi terlalu panjang kalau hendak disebutkan kepada Yang Berhormat. Yang Berhormat pun tahu perbandingan tersebut, *insya-Allah*.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Abd Muttalib [Maran]: Kumpulan 1,050 yang buat piket baru ini.

Dato' Mahfuz bin Haji Omar: Kita menerima...

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Abd Muttalib [Maran]: Terima kasih.

Dato' Mahfuz bin Haji Omar: Baik- hasrat mereka dan kita memahami hasrat mereka dan pihak Menteri khususnya telah pun mengambil maklum tentang perkara tersebut dan telah pun membuat satu nota kepada Kabinet untuk melihat bahawa ini merupakan suatu yang perlu diberikan perhatian selepas daripada ini, khususnya kepada kajian yang selepas daripada ini, sebab RM1,500 itu saya harus tegaskan, RM1,500 janji dalam Manifesto Pakatan Harapan ialah dalam tempoh lima tahun. Sebab itu saya sebut tadi bahawa kita mengharapkan bahawa dalam tempoh lima tahun ini maka RM1,500 itu akan tercapai, *insya-Allah*.

2. Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Mohamed Said [Kuala Krau] minta Perdana Menteri menyatakan tentang usaha kerajaan bagi menyekat perkembangan ajaran Syiah di negara ini. Apakah tindakan kerajaan kepada sesetengah golongan yang berani mempromosi doktrin Syiah secara terbuka seperti yang berlaku di Bukit Bintang dan telah tular di media sosial.

Menteri di Jabatan Perdana Menteri [Datuk Seri Dr Mujahid Yusof Rawa]: Terima kasih Yang Berhormat Kuala Krau. Berkali-kali Yang Berhormat Kuala Krau bertanya kepada Menteri. Kali ini berserta soalan yang sama oleh Yang Berhormat Pengkalan Chepa pada 1 November, Yang Berhormat Kuala Kangsar dan Yang Berhormat Ketereh pada 4 Disember. Saya mohon Tuan Yang di-Pertua untuk menjawab sekali dengan semua soalan yang diajukan.

Terima kasih kepada soalan tentang ajaran Syiah. Ia berpanduan kepada satu fatwa yang telah dikeluarkan pada 2 hingga 3 Mei 1996 oleh Majlis Fatwa Kebangsaan yang telah menetapkan bahawa umat Islam Malaysia hendaklah hanya mengikut ajaran Islam yang berasaskan pegangan Ahli Sunnah wal Jamaah dari segi akidah, syariah dan juga akhlak.

■1050

Seterusnya pada tahun berikutnya 1997, keputusan Majlis Fatwa Kebangsaan ini telah disusuli dengan fatwa pengharaman Syiah di 13 buah negeri di Malaysia. Fatwa ini telah pun diwartakan serta boleh digunakan untuk mengambil tindakan ke atas pengikut Syiah. Itu daripada segi undang-undang.

Kepada mereka yang didapati bersalah, ia adalah berpandukan kepada akta di peringkat Wilayah Persekutuan contohnya, iaitu seksyen 4 Akta Kesalahan Jenayah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) yang mana menyebut, "*Bahawa mana-mana orang yang mengajar atau menjelaskan apa-apa doktrin atau melaksanakan apa-apa upacara atau perbuatan yang berhubungan dengan agama Islam di mana-mana tempat sama ada tempat persendirian atau tempat awam, adalah melakukan sesuatu kesalahan jika...*"— ada "*Jika*" ya. "*...Doktrin atau upacara atau perbuatan itu berlawanan dengan hukum syarak, atau mana-mana fatwa yang sedang berkuat kuasa di Wilayah Persekutuan*".

Maknanya oleh kerana fatwa itu berkuat kuasa, jika mana-mana pihak mengajar dan membawa doktrin ini, mereka boleh dianggap sebagai menentang keputusan yang telah diputuskan dan dibuat oleh mana-mana fatwa yang berkuat kuasa.

Pihak kerajaan dalam hal ini amat prihatin kepada soal-soal profesionalisme dalam menguatkuasakan isu Syiah ini. Saya beri contoh kerana soalan yang diajukan juga bertanyakan tentang apa yang berlaku baru-baru ini iaitu di Bukit Bintang yang telah tular di media sosial tentang satu program yang dipanggil, '*Who is Hussain?*'. Pihak kami telah mengambil tindakan untuk melihat aduan yang telah dibuat dan kami di peringkat penguatkuasaan hanya akan mengambil tindakan jika mempunyai bukti yang kukuh terhadap penyebaran ajaran Syiah.

Berhubung tindakan sesetengah golongan yang berani mempromosi doktrin Syiah secara terbuka, Jabatan Agama Islam Wilayah Persekutuan telah menerima pelbagai maklumat khususnya berkaitan dengan program yang dijalankan oleh sebuah badan bukan kerajaan yang bernama '*Who is Hussain?*' pada 22 September 2018. Pemantauan JAWI mendapati NGO menyebarkan risalah yang mempromosikan perjuangan dan keperibadian Sayidina Hussain r.a. yang merupakan cucu kepada Nabi Muhammad SAW.

Kedua, untuk yang bertanya, kita juga pada waktu yang sama mengambil satu sikap yang proaktif iaitu kita juga mempromosikan dialog antara mereka agar mereka dapat memahami fatwa yang telah dikeluarkan dan juga agar mereka dapat memahami tanggungjawab mereka untuk memelihara keamanan di dalam negara ini. Sekian dahulu, Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said [Kuala Krau]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Terima kasih atas jawapan dan jelas menunjukkan bahawa kerajaan begitu serius dan bersungguh-sungguh untuk menangani fahaman Syiah di dalam negara kita.

Soalan saya, bagaimana pihak kementerian ataupun JAKIM untuk mengimbangi di antara perjuangan SUHAKAM mengenai hak asasi manusia yang telah membantah penangkapan 50 orang penganut ajaran Syiah di Kelantan baru-baru ini? Yang Berhormat Menteri sebut tindakan-tindakan tegas akan diambil oleh pengikut-pengikut ajaran Syiah ini. Soalan saya juga, berapa orang yang telah ditangkap dan berapa orang yang telah dikenakan hukuman yang ketat, keras? Apakah bentuk hukuman tersebut? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Seri Dr Mujahid Yusof Rawa: Terima kasih Yang Berhormat Kuala Krau. Pertama tentang SUHAKAM yang telah membantah baru-baru ini penangkapan beberapa pengikut Syiah yang telah diambil tindakan. Kerajaan pada waktu yang sama boleh mendengar pandangan dan pendapat pelbagai pihak termasuklah SUHAKAM. Akan tetapi, apa yang lebih penting ialah tindakan yang dilakukan itu, selagi mana tidak menyalahi undang-undang negara, maka kita akan pertahankan apa yang telah kita kuatkuasakan.

Mungkin apa yang perlu dibincangkan di sini ialah beberapa perdebatan tentang Artikel 11 iaitu kebebasan untuk beragama. Cuma, dengan kaveat 11(4) iaitu tidak boleh promosi. Itu isunya yang mungkin menjadi perdebatan.

Adapun daripada sudut yang ditanya tentang apakah tindakan ataupun hukuman yang boleh disabitkan atas kesalahan itu, saya sambung lagi daripada seksyen 4 yang

disebut bahawa apabila disabitkan, boleh didenda tidak melebihi RM5,000 atau dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi tiga tahun atau disabit tidak melebihi enam sebatan. Itulah hukuman yang telah diperuntukkan.

Adapun maklumat lanjut tentang berapa orang yang telah dikenakan tindakan, saya mohon maaf kerana tidak ada data itu bersama saya. Mungkin selepas ini saya minta pegawai-pegawai saya boleh memberi maklumat tambahan yang diminta oleh Yang Berhormat Kuala Krau.

Ustaz Haji Ahmad Marzuk bin Shaary [Pengkalan Chepa]: Terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri.

Saya mengamati jawapan daripada Menteri yang menunjukkan konsistennya kerajaan untuk tidak mengiktiraf ajaran Syiah ini. Akan tetapi kadangkala kita melihat fahaman dan pendirian kerajaan ini tidak didukung oleh pemimpin-pemimpin kerajaan sendiri. Sebagai contoh, Ahli Parlimen Batu Kawan pernah membangkitkan isu ini dalam Parlimen untuk membenarkan ajaran Syiah sebagai sebahagian daripada hak yang boleh diamalkan oleh orang Islam. Terbaru, saya melihat AG mencadangkan untuk menarik balik pengharaman buku novelis Faisal Tehrani yang pro kepada Syiah yang pernah diharamkan oleh KDN sebelum daripada ini. Jadi apa pendirian pihak Menteri dalam apa yang dicadangkan oleh AG ini?

Datuk Seri Dr Mujahid Yusof Rawa: Terima kasih kepada Yang Berhormat Pengkalan Chepa. Tuan Yang di-Pertua, pertama tentang pandangan yang diberikan oleh Yang Berhormat Batu Kawan. Bagi saya, itu adalah merupakan pandangan peribadi yang di dalam Dewan ini mereka bebas untuk memberikan pendapat dan pandangan.

Ustaz Haji Ahmad Marzuk bin Shaary [Pengkalan Chepa]: Menteri tidak buat dialogkah dengan mereka? Dialog, dialog.

Datuk Seri Dr Mujahid Yusof Rawa: Saya belum habis jawab lagi.

Tuan Yang di-Pertua: Itu soalan ketiga. *[Ketawa]* Silakan Yang Berhormat Menteri.

Datuk Seri Dr Mujahid Yusof Rawa: Itu pandanganlah dan saya tidak perlu beritahu saya sudah jumpa dia atau tidak. Itu adalah usaha-usaha saya dengan kawan baik saya daripada Batu Kawan.

Keduanya ialah tentang pandangan AG yang menarik balik. Saya belum meneliti adakah itu satu cadangan atau pandangan biasa. Sebagaimana saya kata, semua pihak berhak untuk memberikan pandangan tetapi akhirnya yang menentukan keputusan itu ialah perundangan negara dan apa yang kita ada mengikut prinsip-prinsip yang telah diputuskan. Sekian, Tuan Yang di-Pertua.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd Yusoff [Rantau Panjang]: Soalan tambahan. Mohon satu lagi soalan tambahan. Boleh kah?

Tuan Yang di-Pertua: Silakan Yang Berhormat.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd Yusoff [Rantau Panjang]: Sedikit sahaja. Ya, terima kasih. Saya ingin tahu sebab ramai yang mengatakan kerajaan tidak bersungguh-sungguh menangani isu Syiah dalam negara. Sekarang ini masalah ini telah menular ke sekolah-sekolah, ke universiti-universiti yang dibuat secara tersembunyi. Jadi, apakah usaha kerajaan untuk memastikan tindakan tegas dan menyekat ajaran sesat ini supaya tidak membahayakan dan berleluasa dalam negara kita?

Datuk Seri Dr Mujahid Yusof Rawa: Terima kasih Yang Berhormat Rantau Panjang. Saya minta kalau ada contohnya di kampus, kalau ada bukti-bukti yang jelas, boleh datang berjumpa dengan kami. Sebab, kami ada pendekatan, selain daripada tindakan-tindakan undang-undang, adalah juga melalui dialog, penjelasan, perbincangan. Jadi saya harap apa yang diajukan itu perlu didatangi dengan pelbagai bukti agar— saya bersedia untuk turun dan berjumpa dengan yang dikatakan membahayakan di peringkat *student* dan sebagainya dan di sekolah-sekolah.

■1100

4. **Tuan Haji Wan Hassan bin Mohd Ramli [Dungun]** minta Menteri Pengangkutan menyatakan jumlah pampasan yang telah dibayar kepada syarikat swasta yang menjadi pengendali Sistem Penguatkuasaan Automatik (AES) setelah diambil alih oleh JPJ.

Timbalan Menteri Pengangkutan [Dato' Kamarudin Jaffar]: *Assalammualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam sejahtera. Terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih kepada sahabat saya Yang Berhormat Dungun.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, kerajaan dalam tahun 2012 telah melancarkan projek AES yang dijenamakan semula kepada AWAS pada tahun 2017 dengan pelantikan syarikat Beta Tegap Sendirian Berhad dan ATES Sendirian Berhad secara penyumber luaran (*outsourcing*) dengan izin bagi membangun dan mengoperasi projek berkenaan.

Kontrak perjanjian asal dengan syarikat ATES telah berkuat kuasa mulai 9 Disember 2011 dan tamat pada 26 Ogos 2017. Kontrak dengan syarikat ini telah disambung sebanyak dua kali iaitu pada 27 Ogos 2017 sehingga 26 Februari 2018 dan pada 27 Februari 2018 sehingga 26 Ogos 2018.

Kontrak perjanjian asal dengan syarikat Beta Tegap Sendirian Berhad pula telah berkuat kuasa mulai 9 Disember 2011 dan tamat pada 31 Ogos 2017. Kontrak dengan syarikat ini juga telah disambung sebanyak dua kali iaitu pada 1 September 2017 hingga 28 Februari 2018 dan pada 1 Mac 2018 sehingga 31 Ogos 2018.

Semenjak dari mula pelaksanaannya, projek ini telah mendapat maklum balas yang amat negatif dari orang ramai. Apabila Pakatan Harapan diberi mandat oleh rakyat Malaysia untuk membentuk kerajaan baharu pada bulan Mei yang lalu, semua terma-terma dan syarat perjanjian konsesi AWAS telah diteliti semula. Hasil daripada penelitian ini, Kerajaan Pakatan Harapan mendapati model konsesi AWAS tersebut tidak memberikan manfaat bersih kepada kerajaan dan terma-termanya amat berat menyalahi kedua-dua syarikat tadi.

Justeru atas kepentingan negara dan rakyat Malaysia, kerajaan telah memutuskan untuk membiarkan kedua-dua perjanjian konsesi AWAS antara Kerajaan Malaysia dengan Beta Tegap Sendirian Berhad dan ATES Sendirian Berhad luput dengan sendirinya, masing-masing pada 26 Ogos 2018 dan 31 Ogos 2018. Mulai tarikh tersebut dan selari dengan klausa-klausa perjanjian, kesemua aset dan operasi AWAS telah diambil alih oleh kerajaan. Operasi AWAS kini dilaksanakan sepenuhnya oleh Jabatan Pengangkutan Jalan (JPJ).

Bagi menjawab soalan Yang Berhormat Dungun, kerajaan pada masa ini sedang berbincang dengan syarikat terbabit mengenai isu-isu berbangkit akibat dari peluputan perjanjian tersebut, termasuk isu pampasan yang dikemukakan oleh syarikat. Setakat semasa, kerajaan masih lagi dalam proses meneliti jumlah pampasan yang telah dituntut oleh pihak syarikat. Perbincangan di antara pihak Kementerian Pengangkutan, Kementerian Kewangan, Jabatan Peguam Negara dan Lembaga Tabung Angkatan Tentera (LTAT) telah diadakan sebanyak tiga kali setakat ini.

Dalam perbincangan yang terkini pada 26 Oktober 2018, semua pihak telah bersetuju supaya tuntutan akhir daripada LTAT dipanjangkan kepada Kementerian Kewangan untuk diteliti secara terperinci dengan melihat segala elemen kos yang telah dikemukakan. Dalam hubungan ini, Kementerian Kewangan akan membuat penelitian secara terperinci dan akan memberi cadangan kepada pihak kerajaan mengenai apa-apa sahaja kaedah penyelesaian ke atas tuntutan yang telah dikemukakan oleh LTAT. Proses ini dijangka akan dimuktamadkan sebelum akhir tahun 2018 ini. Perkembangan akhir mengenai perkara ini akan diumumkan sebaik sahaja diluluskan oleh pihak Jemaah Menteri. Terima kasih.

Tuan Haji Wan Hassan bin Mohd Ramli [Dungun]: Terima kasih atas jawapan yang diberikan walaupun belum ada maklumat tepat berkait dengan jumlah bayaran kepada kedua-dua yang mengusahakan sistem AES yang telah berubah sekarang ini kepada AWAS di bawah JPJ. Akan tetapi, kalau kita melihat kepada tujuan asal pelaksanaan AES dulu yang kemudian berubah menjadi AWAS ini ialah untuk membantu mengurangkan kadar kemalangan terutama kemalangan maut. Akan tetapi, setelah pelaksanaan 1 September

2018 di bawah Jabatan Pengangkutan Jalan, di bawah kementerian telah ada laporan pada 9 Mei 2018, 1,268 saman yang telah dikeluarkan setelah tiga hari dilaksana.

Jadi, saya ingin untuk bertanya, adakah akan dibuat peralihan kepada tempat-tempat di mana kamera-kamera diletakkan ini bukan kepada tempat-tempat yang sepatutnya ketika mula-mula AES dicadangkan untuk dilaksanakan iaitu mengurangkan kadar kemalangan maut seperti di kawasan selekoh-selekoh maut, di jalan-jalan yang menjunam atau jalan yang tidak rata yang membawa kepada kemudahan terbabas. Itu untuk kembali kepada tujuan asal. Adakah akan ada kajian menyeluruh ke arah itu? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Kamarudin Jaffar: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Dungun. Sebenarnya jumlah saman yang dikeluarkan apabila JPJ mengambil alih pada 1 September 2018, jumlahnya amat besar 56,680 jumlah saman. Daripada itu 52,846 saman adalah kesalahan had laju dan 3,834 saman kesalahan melanggar lampu trafik. Jadi memang dari segi jumlah saman amat tinggi tetapi daripada jumlah kameranya 29 kamera had laju, 17 kamera lampu trafik.

Tentang tempat-tempat di mana kamera-kamera ini ditempatkan, ia adalah hasil daripada maklumat maklum balas yang diterima dari beberapa jabatan agensi termasuklah jabatan dalam Kementerian Pengangkutan sendiri seperti MIROS. Jadi, apa-apa input yang boleh kita tambah kepada maklumat tentang di mana kamera itu perlu ditempatkan ataupun dipindahkan sudah tentu akan kita terima dengan baik. Akan tetapi, setakat ini itu keadaannya dan saya perlu laporkan bahawa daripada jumlah 56 ribu lebih saman itu, kadar pembayaran atau yang benar-benar pergi untuk menyelesaikan saman itu adalah amat rendah sekali dan ini amat menyedihkan kita semua. Terima kasih.

Ustaz Haji Hasanuddin bin Mohd Yunus [Hulu Langat]: *Bismillahir Rahmanir Rahim.* Tuan Yang di-Pertua, kalau kita lihat kos pemasangan kamera AES ini kadang-kadang dilihat mencapai kepada RM250,000 satu kamera. Biasanya pemandu akan memandu sangat berhemah bila melalui hadapan kamera AES atau AWAS ini dan mereka akan lebih-lebih-lebih berhemah lagi selepas melalui kawasan itu, maknanya mereka akan bawa lebih laju lagi. Saya pun kadang-kadang terpengaruh dengan keadaan itu. Soalan saya, sejauh mana keberkesanan penggunaan AES ini ataupun AWAS sejak diperkenalkan dalam 2012 dapat benar-benar mendidik pengguna jalan raya memandu secara berhemah dan patuh had laju yang sepatutnya. Terima kasih.

Dato' Kamarudin Jaffar: Terima kasih sahabat Yang Berhormat Hulu Langat. Amat tepat sekali apa yang disebutkan oleh Yang Berhormat tetapi saya juga perlu maklumkan secara ikhlas bahawa itu memang merupakan salah satu terma atau syarat yang kita kenakan apabila kamera-kamera ini diletakkan iaitu kita perlu memberi isyarat, amaran yang cukup. Dua tiga amaran diberikan supaya kereta-kereta dipandu dengan lebih perlahan tidak melanggar had laju. Ini memang syaratnya dan dari sudut itu ia positif kerana ia mengurangkan sebenarnya kelajuan kebanyakan kereta-kereta. Oleh itu dari satu segi menyumbang kepada mengurangkan jumlah kemalangan khususnya kemalangan maut.

■1110

Tetapi untuk maklumat tambahan yang agak menariknya, oleh kerana apabila kedua-dua syarikat tersebut pada tahun 2011 itu dalam unjuran mereka telah menganggarkan bahawa sebanyak 17 juta saman akan dikeluarkan tetapi walaupun jumlah kamera yang dipasang pada ketika itu amatlah sedikit, hanya 14 daripada yang sepatutnya 1,093 kamera. Walaupun sedikit itu, jumlah saman tidaklah setinggi 17 juta yang diramalkan, diunjurkan. Oleh itu pendapatan syarikat itu kecil, pendapatan oleh kerajaan ketika itu amat kecil sekali. Jadi itu kesan balas yang agak menarik dalam projek kamera had laju ini untuk maklumat Yang Berhormat. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih. Sekarang saya menjemput Yang Berhormat Johor Bahru.

Datuk Haji Ahmad bin Haji Maslan [Pontian]: Tuan Yang di-Pertua, boleh mohon satu lagi soalan?

Tuan Yang di-Pertua: Ya, silakan Yang Berhormat Pontian. Fakta baru ini.

Datuk Haji Ahmad bin Haji Maslan [Pontian]: Terima kasih. Dimaklumkan bahawa saman sebanyak RM435 juta dihapus kira. Dengan lain perkataan mereka yang tidak

patuh diberi ganjaran pelepasan sedangkan mereka yang patuh sudah membayar. Ini falsafah apa ini. Ini satu falsafah yang salah dari segi konsep moral. Adakah kerajaan bercadang untuk membayar balik kepada sesiapa yang telah membayar saman sebelum itu ya, soalan pertama. Kedua dalam tempoh bertenang dikatakan 15 ribu kesalahan melanggar had laju dibandingkan dengan 5 ribu apabila kamera itu dipasang sebelum itu. Dengan lain perkataan tiga kali ganda. Adakah kegagalan mendidik pengguna dari segi had laju ini patutnya dibuat suatu pendidikan yang lebih selain hanya mengenakan kamera tetapi ada tindakan-tindakan susulan lain yang patut dibuat. Terima kasih.

Dato' Kamarudin Jaffar: Terima kasih Yang Berhormat Pontian, dua soalan. Yang kedua sudah tentu kami setuju bahawa pendidikan untuk pemandu motosikal, kereta dan sebagainya perlu ditekankan. Baru minggu lepas Mesyuarat Agung Tahunan Majlis Keselamatan Jalan Raya telah diadakan di Kuala Lumpur ini. Isu itu dibangkitkan. Jumlah kematian jalan raya tahun 2017 ialah 6,740 kematian. Purata 18 kematian sehari di jalan raya. Majoritinya 60 peratus lebih penunggang motosikal dan pemboncengnya. Jadi ini saya amat setuju dengan Yang Berhormat Pontian betapa perlunya langkah-langkah yang banyak lagi perlu diambil untuk memastikan kemalangan dan maut jalan raya dikurangkan.

Tiga minggu yang lalu pegawai-pegawai tertinggi kementerian telah mengadakan *retreat* dan kita telah memanggil, menjemput pegawai-pegawai dan yang berpengalaman daripada Sweden yang mempunyai apa yang mereka sebutkan suatu akta *vision zero* iaitu bermatlamatkan tidak ada kematian, *accident* jalan raya. Kita dengar pengalaman mereka. Jadi itu amat-amat kita setujukan. Inilah *the way forward* untuk kita dengan izin dan untuk supaya *way forward* itu berkesan, kita lupakanlah saman-saman yang sebelum ini, Yang Berhormat Menteri yang dalam kerajaan lalu pun saya fikir juga terpaksa bergelumbang dengan isu ini.

Akan tetapi kita mahu buka muka surat yang baru dan saman yang dilakukan dahulu atau pun kadar dahulu RM300 dikekalkan dan kita bertekad untuk yang tidak menjawab pada surat-surat saman itu tindakan tegas akan diambil, sistem demerit akan dilaksanakan, sistem *blacklisting* dengan izin akan dilaksanakan. Ribuan yang tidak memberi balasan kepada saman-saman ini akan *diblacklisted* dan mereka tidak akan boleh berurusan dengan JPJ dan kerajaan berurusan sehingga mereka dikeluarkan daripada senarai hitam kerana mereka tidak hadir mahkamah apabila saman mereka terkena kepada mereka. Ini janji kami.

5. Tuan Akmal Nasrullah bin Mohd. Nasir [Johor Bahru] minta Menteri Pendidikan menyatakan jumlah peminjam dan jumlah pinjaman PTPTN sehingga Jun 2018 serta anggaran pinjaman PTPTN yang akan dikeluarkan kepada peminjam baru setiap tahun sehingga tahun 2023.

Timbalan Menteri Pendidikan [Puan Teo Nie Ching]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih ahli Parlimen Johor Bahru. Tuan Yang di-Pertua, terdapat 14 pertanyaan lagi yang berhubung kait dengan pertanyaan nombor lima, Perbadanan Tabung Pendidikan Tinggi Nasional (PTPTN) hari ini. Oleh itu izinkan saya menjawab pertanyaan ini serentak dengan pertanyaan daripada pertama Yang Berhormat Sekijang pada hari ini, kedua Yang Berhormat Tanjung Malim pada 12 November 2018, Yang Berhormat Arau pada 13 November 2018, Yang Berhormat Bera pada 19 November 2018, Yang Berhormat Kuala Krau pada 22 November 2018, Yang Berhormat Kota Samarahan pada 26 November 2018, Yang Berhormat Lipis pada 27 November 2018, Yang Berhormat Lenggong pada 28 November 2018, Yang Berhormat Bukit Bintang pada 3 Disember 2018, Yang Berhormat Kepala Batas pada 4 Disember 2018, Yang Berhormat Pasir Gudang pada 5 Disember 2018, Yang Berhormat Jerantut pada 5 Disember 2018, Yang Berhormat Kota Tinggi pada 6 Disember 2018 dan terakhir Yang Berhormat Padang Besar pada 10 Disember 2018.

Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Ahli Yang Berhormat, sehingga September 2018 seramai 2,963,345 orang telah diluluskan pinjaman Perbadanan Tabung Pendidikan Tinggi Nasional (PTPTN) dengan jumlah yang telah dikeluarkan sebanyak RM54.37 bilion. Peruntukan dana yang diperlukan untuk tujuan pengeluaran pinjaman bagi pelajar baharu dan sedia ada bagi tahun 2019 sehingga 2023 diunjurkan sebanyak RM15 bilion ataupun RM3 bilion setiap tahun. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Kuala Krau dan Yang Berhormat Bera, sehingga kini PTPTN telah berjaya mengutip sebanyak RM13.86 bilion ataupun 68.62 peratus daripada seramai 1.5 juta peminjam. Walau bagaimanapun,

seramai 737,975 orang peminjam atau 19.65 peratus masih tidak pernah membuat pembayaran balik pinjaman mereka dengan jumlah sebanyak RM2.74 bilion.

Demi kesinambungan pinjaman kepada peminjam baharu, PTPTN telah menjalankan kajian holistik mengenai dasar baharu bayaran balik pinjaman PTPTN yang telah mengambil kira dana peminjam baharu dan dalam masa yang sama menyesuaikan dengan kemampuan bayaran balik oleh peminjam. Hasil kajian akan dibentangkan dalam mesyuarat Jemaah Menteri untuk persetujuan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat juga, bagi memastikan peminjam terus membuat bayaran balik secara konsisten, PTPTN masih mengekalkan penyenaraian nama peminjam di dalam Sistem Rujukan Maklumat Kredit Berpusat (CCRIS) Bank Negara Malaysia. Penyenaraian dalam CCRIS merupakan amalan biasa oleh institusi kewangan bagi memastikan bakal peminjam mempunyai rekod bayaran yang baik dan mampu membuat bayaran balik. Peminjam yang berhasrat untuk membuat pinjaman dengan pihak bank seharusnya telah membuat bayaran secara konsisten kepada PTPTN. Sekian jawapan saya, terima kasih.

Tuan Haji Akmal Nasrullah bin Mohd Nasir [Johor Bahru]: Terima kasih kepada Yang Berhormat Timbalan Menteri atas jawapan tersebut. Dengan statistik yang diberikan saya berpandangan bahawa kita perlu kekalkan atau tingkatkan akses pendidikan tinggi ini pada kadar ataupun pada kos yang berpatutan. Pendidikan tinggi ini tidak sewajarnya dijadikan sebagai industri untuk menjana keuntungan. Jadi soalan saya yang berkaitan dengan penjelasan Yang Berhormat Timbalan Menteri tadi disebutkan bahawa unjuran untuk pada masa lima tahun akan datang sekitar RM3 bilion walaupun ada kajian yang sebut setakat ini sekitar *up to RM5 bilion*.

Jadi, ada juga kerisauan bahawa perkara ini akan berulang. Macam mana tekanan yang dihadapi oleh mahasiswa sekarang mungkin akan dihadapi mahasiswa-mahasiswa yang akan datang yang menerima pinjaman PTPTN. Jadi, soalan saya walaupun Yang Berhormat Timbalan Menteri kata akan ada kajian dibentangkan kepada Kabinet, apakah langkah-langkah ataupun inisiatif oleh harapan supaya perkara ini tidak berulang.

■1120

Supaya *cycle* hutang kepada anak muda ini kita dapat susutkan ataupun kurangkan dan bagaimana kita nak pastikan bahawa kita tidak menjadi sebuah negara yang melahirkan generasi mahasiswa yang terbeban dengan hutang pelajaran. Terima kasih.

Puan Teo Nie Ching: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Ahli Parlimen Johor Bahru atas soalan tambahan tersebut. Saya rasa setakat ini, setakat bulan September 2018, perbelanjaan peminjam baharu dan lama yang kita telah keluar pada setakat ini adalah sebanyak RM2.4 bilion. Jadi, saya rasa jangkaan bahawa RM3 bilion setahun adalah satu jangkaan unjuran yang munasabah. Selain daripada saya rasa membuat pinjaman daripada PTPTN, saya rasa bebanan pinjaman pendidikan tinggi boleh dielakkan melalui perancangan awal kewangan oleh ibu bapa.

Oleh sebab itu, kerajaan melalui PTPTN menggalakkan ibu bapa untuk membuat simpanan sebagai persediaan melalui penabungan dalam SSPN yang disediakan oleh PTPTN. Ini sebenarnya adalah satu tawaran oleh kerajaan dahulu tetapi saya rasa ini satu usaha yang bagus. Jadi, kita memang menggalakkan lebih banyak ibu bapa yang membuat simpanan dengan SSPN. Usaha kita adalah, simpan RM500 bolehlah dapat percuma RM500 dan tawaran ini adalah setakat 31 Disember tahun ini dan walaupun kita menyediakan 500,000 tawaran tetapi setakat ini hanya 150,000 tawaran yang telah diisi, diambil.

Jadi, masih ada satu baki sebanyak 350,000 tawaran yang masih ada. Jadi, saya pun harap boleh dapatlah kerjasama daripada Ahli-ahli Parlimen untuklah promosikan tawaran ini kepada lebih banyak ibu bapa supaya mereka ada satu *habit* untuk membuat simpanan sejak awal untuk rancangan pendidikan tinggi anak-anak mereka. Sekian jawapan saya, terima kasih.

Dato' Dr. Shamsul Anuar bin Nasarah [Lenggong]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya nak menyentuh berkaitan dengan skim simpanan pendidikan tadi yang ada hubung kait dengan bagaimana kita hendak mengurangkan jumlah pinjaman. Oleh kerana seingat saya, kita hendak mengurangkan bergantung rakyat kepada pinjaman, beralih kepada simpanan. Angka tiga bilion tadi ialah secara keseluruhan. Bayar kepada bank, bayar kepada pinjaman baru dan *existing*

pelajar. Secara keseluruhannya, lebih kurang RM1.8 bilion sahaja diperlukan untuk pelajar setiap tahun sekitar 200,000 orang.

Baik. Jika kita berusaha untuk alihkan kepada skim simpanan kerana kalau kita anggarkan dalam tempoh lima tahun daripada sekarang berasaskan kepada purata RM1.8 bilion diperlukan setahun untuk 200,000 orang pelajar baru, bukan pelajar yang sedia belajar, pelajar baru. Makna, kita perlukan RM9 bilion lagi pinjaman. Maknanya, kalau kurang orang bayar, kebergantungan PTPTN kepada bank atau institusi kewangan tetap akan meningkat.

Berapa anggaran Menteri, berapa anggaran yang kementerian fikirkan kalaulah kita galakkan mereka menyimpan, kurangkan pinjaman tetapi beralih kepada simpanan? Dalam tempoh lima tahun ini sehingga 2023, berapa unjuran Yang Berhormat agak dapat kita kurangkan kebergantungan kepada pinjaman jika ia beralih kepada simpanan? Terima kasih Yang Berhormat.

Puan Teo Nie Ching: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Ahli Yang Berhormat Lenggong. Simpanan SSPN ini saya rasa dilancarkan pada tahun 2014. Jadi, kalau ikut statistik yang saya ada, sejak 2014, pengeluaran daripada SSPN adalah sebanyak RM53 juta. Akan tetapi hinggalah 2018 pada tahun ini setakat bulan September, pengeluaran daripada SSPN sudah meningkat daripada RM53 juta kepada RM210 juta. Pada masa yang sama, kita boleh nampak satu penurunan daripada pinjaman PTPTN. Pada tahun 2014, perbelanjaan peminjam baharu dan lama adalah sebanyak RM3.9 bilion dan pada tahun ini setakat bulan September, pengeluaran kita adalah RM2.449 bilion.

Jadi, saya di sini memang boleh kita nampak bahawa ada satu penurunan daripada pengeluaran daripada PTPTN dan juga pada masa yang sama, pengeluaran daripada SSPN ini semakin meningkat. Jadi, kita percaya bahawa kalau kita boleh teruslah menggalakkan rakyat Malaysia untuk memupuk *habit* untuk membuat lebih banyak simpanan untuk pendidikan tinggi anak-anak mereka, saya rasa kita boleh semakinlah mengurangkan pinjaman tetapi kita bergantung pada simpanan. Saya rasa itu juga adalah satu *habit* yang bagus. Jadi, kita akan teruslah menggalakkan ibu bapa untuk berbuat sedemikian. Sekian jawapan saya, terima kasih.

Tuan Wong Kah Woh [Ipoh Timur]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Berkenaan dengan isu SSPN yang dinyatakan oleh Yang Berhormat Timbalan Menteri tadi. Tadi Timbalan Menteri ada menyatakan bahawa antara 500,000 yang telah pun *set aside* untuk tujuan skim SSPN, hanya 150,000 sahaja yang telah pun *fulfilled* setakat ini. Saya difahamkan bahawa skim yang *special scheme* untuk RM500 ini adalah terhad kepada mereka yang mempunyai anak lebih daripada umur tujuh tahun ke atas. Memandangkan respons adalah tidak begitu menggalakkan setakat ini, boleh tak skim ini boleh dilanjutkan kepada kesemua pemegang akaun SSPN?

Pada masa yang sama saya hendak tanya berkenaan dengan *income tax relief* berkenaan dengan SSPN iaitu sama ada kerajaan mempunyai satu cadangan untuk menaikkan had *tax relief* yang sekarang ialah tahap RM6,000 ke satu tahap yang lebih tinggi untuk menggalakkan supaya lebih ramai akan memasuki skim ini. Terima kasih.

Puan Teo Nie Ching: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Ahli Parlimen Ipoh Timur. Saya terima baik cadangan daripada Ahli Parlimen Ipoh Timur. Jadi, saya akan bawa balik cadangan ini untuk buat kajian sama ada kita boleh buka tawaran ini kepada semua simpanan dalam SSPN.

Saya rasa untuk *tax relief* tersebut yang disebut oleh Ahli Parlimen Ipoh Timur, *tax relief* itu adalah terhad kepada RM6,000 tetapi terbuka kepada ibu bapa. Maksudnya, seorang ibu boleh *claim* sebanyak RM6,000 sebagai *tax relief*, kemudian pada masa yang sama, ayah juga berhak untuk membuat *tax relief* sebanyak RM6,000 dan tawaran ini adalah sehinggalah tahun 2020. Jadi, saya rasa kita akan bincang dengan Kementerian Kewangan untuk mendapat kelulusan daripada Kementerian Kewangan sama ada kita boleh meningkatkan lagi had untuk *tax relief* tersebut ataupun kita boleh melanjutkan tempoh masa untuk *tax relief* tersebut. Sekian sahaja jawapan saya, terima kasih.

6. Datuk Aaron Ago Dagang [Kanowit] minta Menteri Pembangunan Luar Bandar menyatakan apakah sebenarnya tanggungjawab kementerian KPLB terhadap pembangunan kawasan luar bandar terutama bagi Sarawak dan Sabah selepas "*restructuring*" proses/pembahagian tanggungjawab kepada beberapa kementerian lain baru-baru ini. Apakah tugas "*residual*" yang masih di bawah kementerian KPLB.

Menteri Pembangunan Luar Bandar [Datuk Seri Rina binti Mohd Harun]: Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat, kementerian masih lagi memainkan peranan yang penting dalam pembangunan kawasan luar bandar, terutamanya Sabah dan Sarawak. Program-program di bawah kementerian masih lagi memberi fokus kepada penyediaan infrastruktur luar bandar di Sabah dan Sarawak seperti projek jalan luar bandar, bekalan air dan elektrik serta pembinaan rumah PPRT.

Kementerian juga bertanggungjawab dalam melaksanakan program-program pembangunan ekonomi luar bandar yang melibatkan pembangunan usahawan, pembiayaan dan modal insan seperti Program Wanita Inspirasi Ekonomi (WISE) di bawah MARA, program-program latihan kemahiran dan kerjaya dan juga program peningkatan pendapatan. Di samping itu, kementerian juga bertanggungjawab untuk mengawal selia Majlis Pengurusan Komuniti Kampung (MPKK) yang berperanan untuk merancang dan melaksanakan pelan pembangunan kampung di samping memungkinkan lagi penglibatan komuniti setempat, termasuklah di Sabah dan juga Sarawak.

Untuk makluman Yang Berhormat juga, Kementerian Pembangunan Luar Bandar telah melancarkan Pelan Harapan Pembangunan Luar Bandar pada 29 Oktober baru-baru ini yang bertemakan '*Luar Bandar Sejahtera*'. Pelan ini merupakan perancangan yang akan datang iaitu daripada tahun 2018 sehingga tahun 2023, dalam tempoh lima tahun yang berdasarkan aspirasi rakyat seperti mana yang terkandung dalam *Manifesto Pakatan Harapan*.

■1130

Di pelan ini meliputi enam teras iaitu yang pertama prasarana yang lengkap dan juga berkualiti. Kedua, ekonomi luar bandar yang berdaya saing. Ketiga, keusahawanan yang melibatkan pemerkasaan usahawan luar bandar dan juga mewujudkan sumber pendapatan alternatif. Keempat, modal insan bagi masyarakat luar bandar yang berilmu, mahir serta cemerlang. Kelima, memperkasakan wanita di luar bandar. Begitu juga keenam, sistem penyampaian yang paling penting yang lebih efektif dan juga mengutamakan keperluan rakyat.

Jadi enam teras ini meliputi pelbagai strategi dan juga program yang akan dilaksanakan bagi memenuhi hasrat dan aspirasi tema Luar Bandar Sejahtera tersebut. Di bawah Pelan Harapan Pembangunan Luar Bandar juga, kementerian memberi tumpuan kepada untuk membangunkan 28 daerah di Malaysia dengan purata pendapatan bulanan terendah termasuk juga di negeri Sabah dan juga Sarawak.

Datuk Aaron Ago Dagang [Kanowit]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih atas jawapan Menteri. Soalan ini timbul oleh sebab selepas *restructuring* tugas-tugas Kementerian Pembangunan Luar Bandar kepada kementerian-kementerian lain pada bulan Ogos yang dahulu, masa mesyuarat yang terdahulu terdapat peruntukan yang begitu banyak. Lebih kurang dalam RM680 juta telah pun dikeluarkan daripada Kementerian Pembangunan Luar Bandar. Kita melihat adakah ini disebabkan tugas mungkin dikurangkan lebih-lebih lagi dari segi projek-projek yang amat diminati oleh wakil rakyat daripada luar bandar. Lebih-lebih lagi projek jalan kampung *rural electricity scheme* (RES), bekalan air, projek-projek kecil seperti gelanggang sukan dan sebagainya.

Kedua, semasa kerajaan dulu apabila Menteri melawat ke kawasan-kawasan luar bandar dan rumah-rumah panjang, selalunya mereka membuat komitmen lebih-lebih lagi untuk menolong rakyat membina rumah panjang dan sebagainya. Di kawasan saya ada beberapa komitmen seperti itu dan saya dengar ianya pun sekarang ini sudah dilepaskan ataupun tidak akan ditunaikan oleh kerajaan sekarang.

Jadi, daripada jawapan Menteri mungkin apa yang telah ditugaskan kerajaan dahulu nampaknya masih dalam kementerian. Saya berharap pada bajet yang akan datang, wakil-wakil rakyat ini boleh bantu memohon projek-projek yang amat berkaitan dengan luar bandar seperti jalan, bekalan air, bekalan elektrik dan sebagainya. Saya mengharap Menteri sering membuat lawatan kepada kawasan, lebih-lebih lagi kawasan pedalaman di Sarawak yang banyak memerlukan peruntukan daripada Kementerian Pembangunan Luar Bandar.

Jadi soalan saya adalah, adakah tugas-tugas kementerian seperti dahulu ataupun projek-projek seperti jalan luar bandar dan sebagainya itu masih kita dapat dipohonkan daripada pihak kementerian. Terima kasih.

Datuk Seri Rina binti Mohd Harun: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih di atas soalan tambahan daripada Yang Berhormat Kanowit tadi. Jadi, seperti yang saya maklumkan tadi bahawa kementerian masih lagi menumpukan projek-projek luar bandar seperti jalan luar bandar yang disebutkan tadi oleh Yang Berhormat, bekalan air, elektrik dan sebagainya. Sekiranya ada permintaan daripada Yang Berhormat, saya mengalu-alukan sekiranya Yang Berhormat dapat menghantar kepada pihak kementerian untuk kita siasat dan teliti.

Sebenarnya ada juga projek-projek yang kita tidak lupa. Walaupun kita tahu bajet kewangan negara yang terhad. Akan tetapi penduduk di luar bandar ini yang menantikan. Mereka minta kemudahan-kemudahan asas. Jalan luar bandar, bekalan air, bekalan elektrik itu *insya-Allah* memang kita teruskan termasuk juga dengan rumah PPRT. Jadi saya mohon Yang Berhormat sekiranya ada keperluan yang mendesak, bolehlah dihantarkan kepada pihak kementerian untuk kita buat siasatan. Terima kasih.

Dato' Ngeh Koo Ham [Beruas]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya ingin menanya kepada Menteri. Saya difahamkan bahawa kadar yang diberikan ataupun yang ditetapkan sekarang di bawah pembangunan luar bandar ini ada kalanya sampai 40 peratus lebih tinggi daripada harga pasaran. Ramai kontraktor yang disenaraikan di bawah kerajaan yang lepas, "*untung atas angin*". Dapat kontrak, subkontrak kepada yang lain.

Soalan saya ialah, adakah kerajaan akan membuat *review* dengan izin semula kadar-kadar yang sedia ada dan juga membuka lagi senarai kontraktor-kontraktor yang boleh membuat kerja-kerja dan projek-projek pembangunan luar bandar ini supaya rakyat dapat dengan izin *value for money*. Peruntukan yang telah kerajaan peruntukkan supaya projek-projek banyak telah diperuntukkan itu memberikan manfaat sepenuhnya kepada rakyat.

Datuk Seri Rina binti Mohd Harun: Terima kasih Yang Berhormat. Memang kita menyedari dalam tempoh sebulan, dua bulan apabila menerajui kementerian, kita kaji semula, *review* semula projek-projek yang di bawah kementerian. Kita lihat memang boleh ada pengurangan kos. Oleh sebab itu dalam kita membelanjakan peruntukan ini, ia perlulah berhemah dan kita hendak mengurangkan ketirisan.

Di antara langkah-langkah yang telah pun diambil oleh kementerian sebenarnya, kita telah pun menubuhkan jawatankuasa bersama di peringkat kementerian dan juga negeri supaya ianya dapat mengelakkan pertindihan projek ataupun dapat membentuk kan dasar dan penyelesaian masalah maka projek dapat dijalankan dengan lebih cepat lagi. Kedua, kita di peringkat kementerian juga kita sedang mengkaji beberapa projek yang sebenarnya dapat dikurangkan hingga lima peratus hingga sepuluh peratus daripada kos daripada projek yang sedia ada.

Ketiga juga kita tahu bahawa perumahan amat penting sekali. Bila saya turun di Sabah dan juga di beberapa negeri yang lain, di Melaka mereka menyatakan tentang perlunya penambahan tentang rumah PPRT. Oleh sebab itu di kementerian kita sedang mengkaji supaya harga kos rumah PPRT ini dapat dikurangkan tanpa mengurangkan kualiti dan juga mengurangkan saiz rumah tersebut supaya jika ada dapat dikurangkan, maka akhirnya rakyat akan mendapat manfaat. Lebih ramai lagi rakyat akan mendapat manfaat daripada ini. Terima kasih.

Puan Wong Shu Qi [Kluang]: Tuan Yang di-Pertua, sebelum saya mengemukakan soalan saya, saya ingin mengucapkan selamat datang kepada pelajar-pelajar daripada SMK La Salle, SMK Assunta dan juga SMK Sultan Abdul Samad. Semua daripada Petaling Jaya. Tahniah kepada Ahli Parlimen Yang Berhormat Petaling Jaya. Soalan saya soalan nombor tujuh.

7. **Puan Wong Shu Qi [Kluang]** minta Menteri Perumahan dan Kerajaan Tempatan menyatakan:

- (a) jumlah unit rumah yang dimiliki oleh warga asing (mengikut kewarganegaraan) serta rakyat Malaysia; dan
- (b) CCC yang telah dikeluarkan.

Tuan Yang di-Pertua: Selamat datang ke Parlimen dan diharapkan murid-murid sekolah yang datang hari ini dapat mempelajari sistem *Parliamentary Democracy* yang wujud di negara ini. [Tepuk] Yang Berhormat Menteri silakan.

Timbalan Menteri Perumahan dan Kerajaan Tempatan [Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah bin Raja Ahmad]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam sejahtera. Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat Kluang, berdasarkan input daripada Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya, jumlah unit rumah yang dimiliki oleh warga asing melalui program Malaysia Rumah Keduaku bagi tempoh tahun 2007 hingga tahun 2018 adalah sebanyak 4,499 unit rumah.

Warganegara China merupakan pembeli hartanah terbanyak dengan jumlah 1,664 unit atau 37 peratus. Diikuti United Kingdom sebanyak 397 unit atau lebih kurang lapan peratus. Bangladesh sebanyak 250 unit. Iran sebanyak 217 unit. Jepun sebanyak 208 unit. Pakistan sebanyak 192 unit. Singapura sebanyak 175 unit. Australia sebanyak 147 unit dan Republik Korea sebanyak 127 unit. Akhir sekali Amerika Syarikat sebanyak 115 unit dan lain-lainnya 1,047 unit.

Manakala berdasarkan pula data Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2010 oleh Jabatan Perangkaan Malaysia pula, sebanyak 106,197 isi rumah bukan warganegara memiliki unit perumahan di seluruh negara. Diikuti oleh 3.6 juta rakyat Malaysia.

Untuk makluman Yang Berhormat, untuk soalan yang kedua atau bahagian kedua Yang Berhormat, berdasarkan rekod daripada Lembaga Arkitek Malaysia, Kementerian Kerja Raya sejumlah 3,012 *Certificate of Completion and Compliance* (CCC) telah dikeluarkan dalam tempoh Januari hingga Jun 2018. Sekian terima kasih.

■1140

Puan Wong Shu Qi [Kluang]: Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri atas jawapan yang memang lengkap itu tetapi soalan tambahan saya, saya ingin mengajukan soalan tambahan ini khususnya kepada beberapa projek mega di Johor. Contohnya Forest City yang terletak dalam zon Iskandar, apakah nisbah atau *percentage* pemilik warga asing dan rakyat Malaysia dalam projek tersebut?

Memandangkan langkah-langkah telah diambil oleh negara China untuk elakkan *capital outflow*, dengan izin, dalam bentuk pelaburan dalam pasaran hartanah di luar negara mereka dan pada masa yang sama bekalan hartanah bernilai tinggi dalam pasaran kita masih ada stok yang belum dapat dijual, yang tinggi lagi, manakala rumah harga sederhana atau rumah mampu milik nampaknya bekalan tidak cukup walaupun permintaan yang tinggi, justeru apakah penyelesaian untuk masalah *mismatch* ini, khasnya penyelesaian oleh kerajaan yang baharu ini? Agar semua rakyat Malaysia mampu milik sebuah rumah dan pada masa yang sama hartanah yang bernilai tinggi, harga tinggi itu, stok yang belum dapat dijual, masalah ini boleh diselesaikan dengan satu jalan yang lebih baik. Terima kasih.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah bin Raja Ahmad: Untuk maklumat Ahli Yang Berhormat, masalah ketidaksepadanan penawaran dan permintaan atas *supply and demand mismatch* ini adalah merupakan antara punca berlakunya masalah lambakan rumah yang tidak terjual atau *overhang*. Ini berlaku kerana terdapat setengah tempat yang mempunyai bekalan yang banyak berbanding dengan permintaan tersebut dan kita telah mengenal pasti khususnya di *prime area* Kuala Lumpur dan juga Johor Bahru, di antara kawasan yang menghadapi masalah sedemikian rupa.

Masalah ketidaksepadanan atau *mismatch* ini juga berlaku apabila rumah yang dibina oleh pemaju dijual pada harga yang tidak sepadan dengan harga yang boleh dibeli oleh penduduk di sesuatu kawasan tersebut. Oleh itu, pihak kerajaan telah menetapkan satu harga untuk dijadikan harga minimum dan ini juga berbeza daripada negeri ke negeri. Ada negeri yang meletakkan RM1 juta, ada yang kurang dan sebagainya.

Bagi mengatasi masalah ini, kerajaan akan mewujudkan satu pangkalan data yang komprehensif yang boleh digunakan oleh mana-mana agensi Kerajaan Persekutuan, kerajaan negeri dan juga pihak pemaju swasta bagi mengenal pasti permintaan sebenar perumahan di sesuatu kawasan. Kami juga di dalam proses menyediakan bekalan perumahan dengan harga yang sesuai dengan secukupnya. Jabatan ya. Kami melalui KPKT juga sedang bekerjasama dengan beberapa agensi yang berkaitan iaitu Pusat Maklumat Harta Tanah, Bank Negara dan Lembaga Hasil Dalam Negeri serta Jabatan Perangkaan Malaysia untuk mengatasi masalah ini.

Berkenaan isu lambakan hartanah mewah yang bernilai RM1 juta ke atas. Statistik daripada Pusat Maklumat Harta Tanah (NAPIC) iaitu pada suku tahun 2018, peratusan tinggi perumahan yang tidak dapat dijual adalah yang berharga di bawah RM500,000 iaitu 61 peratus iaitu sebanyak 17,883 daripada jumlah 29,227. Sementara bilangan rumah yang bernilai RM1 juta dan ke atas hanya sebanyak 3,819 unit iaitu 13 peratus. Ini menyangkal dakwaan bahawa terjadinya ketidakseimbangan pasaran hartanah adalah kerana terdapatnya lambakan hartanah mewah seperti yang didakwa.

Bagi menjawab soalan *percentage* pembelian daripada warga asing khususnya untuk Projek Forest City adalah melebihi 93 peratus dan *balance* atau bakinya adalah rakyat Malaysia. Itulah sebagai angka yang terakhir. Sekian, terima kasih.

Brig. Jen. Khairy Jamaluddin Abu Bakar [Rembau]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Berkenaan dengan Projek Forest City. Memandangkan penjualannya 90 peratus lebih adalah kepada warganegara asing terutamanya daripada negara China, apakah kerajaan bercadang untuk melaksanakan apa-apa sekatan penjualan dalam projek tersebut kepada warganegara asing untuk pembangunan Forest City yang belum lagi dijual?

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah bin Raja Ahmad: Ya, terima kasih Yang Berhormat. Sebenarnya pihak kerajaan melalui KPKT telah mengambil beberapa langkah baru-baru ini dengan mengadakan pertemuan bukan saja dengan pihak *developer* Forest City tetapi juga dengan pihak Kerajaan Negeri Johor untuk mencari jalan untuk memberi atau membuka pasaran projek tersebut supaya tidak ketinggalan orang-orang tempatan untuk mengambil bahagian di dalam projek tersebut.

Kami juga berfikir lebih baik kalau satu *assessment* yang kita di bawah KPKT telah menyerapkan di dalam projek-projek besar seperti *social impact assessment* dijalankan juga supaya tidak akan berlaku satu *exclusivity* di dalam projek-projek sedemikian rupa kerana kami sedar bahawasanya kalau zon yang terlalu eksklusif yang menimbulkan *resentment*, dengan izin, orang-orang tempatan, ini adalah tidak sihat pada masyarakat tempatan walau berapa banyak pun pelaburan yang masuk. Itulah di antara langkah-langkah yang diambil.

Bagaimanapun, di dalam projek Forest City ini oleh kerana ia terletak di bawah Kerajaan Negeri Johor dan di dalam dikatakan kawasan *international zone*, ia tidak ada limit yang boleh ditetapkan untuk pembelian oleh warga asing. Di sini adalah satu perkara yang di luar bidang kuasa kita di pihak KPKT atau Kerajaan Persekutuan.

Walau bagaimanapun, kita telah *engaged* pihak *developer* dan juga pihak kerajaan negeri untuk cuba *address the problem so that it can be minimized, the social impact as well as resentment of the local community*, dengan izin Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih.

8. Tuan Lukanisman bin Awang Sauni [Sibuti] minta Menteri Belia dan Sukan menyatakan apakah perancangan pihak kementerian mengenai pembangunan belia luar bandar dan pedalaman di Wilayah Sarawak dan adakah kerajaan mempunyai polisi baru bagi mengurangkan jurang pembangunan antara belia bandar dan luar bandar serta apakah pendirian kerajaan mengenai pembangunan belia di kalangan kaum minoriti seperti masyarakat Penan.

Timbalan Menteri Belia dan Sukan [Tuan Sim Chee Keong]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih kepada Yang Berhormat Sibuti atas soalan tersebut. Sebelum saya mula untuk menjawab, izinkan saya mengiktiraf kehadiran rakan-rakan seperjuangan saya daripada kawasan Iskandar Puteri. *[Tepuk]*

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Ahli Yang Berhormat daripada Sibuti tersebut tadi, Kementerian Belia dan Sukan (KBS) menerusi Jabatan Belia dan Sukan Negara (JBSN) ada melaksanakan program pembangunan belia secara menyeluruh di setiap peringkat sama

ada kebangsaan, negeri ataupun daerah. Ini merangkumi program-program untuk belia di bandar mahupun di luar bandar termasuk di kawasan pedalaman serta di kalangan kaum minoriti.

Sebagai contoh, di Sarawak, program-program seperti Kursus Belia Tani dan *Youth Career* telah pun dianjurkan. Program seperti *Youth Career* yang masih lagi sedang berjalan merangkumi kawasan-kawasan seperti di bahagian Kuching, Samarahan, Sibul, Bintulu, Sri Aman, Betong, Sarikei, Mukah dan Limbang.

Namun, kerajaan sedar bahawa usaha masa kini masih belum mencukupi. Contohnya daripada rekod yang saya terima, Program Kursus Belia Tani yang dilaksanakan pada November 2017 hanya mampu mencapai kepada 30 orang peserta manakala program *Youth Career* yang sedang berlangsung seperti yang saya sebutkan tadi antara bulan Jun hingga November tahun ini pula melibatkan hanya 50 orang peserta setiap kursus.

Jelas di sini satu pendekatan baharu perlu diambil bagi memantapkan lagi pembangunan belia terutamanya di kawasan luar bandar, belia kawasan pedalaman dan juga belia minoriti termasuklah yang daripada komuniti Penan itu. Dalam tempoh masa empat bulan ini, warga KBS telah diberi mandat untuk meneliti semula model dan strategi kementerian sebelum ini bagi tujuan menambah baik segala program dan projek kementerian. Sudah tentu dalam aspek ini pembangunan belia luar bandar dan belia pedalaman akan diberi perhatian yang serius.

Falsafah yang akan diguna pakai ialah satu, penyahpusatan ataupun, dengan izin, *decentralization*. Kedua, pengupayaan setempat ataupun, dengan izin, *local empowerment* dan ketiga, pendemokrasian ataupun *democratization*, dengan izin.

■1150

Secara ringkasnya setiap cawangan JBSN termasuklah Pejabat Belia dan Sukan Daerah akan diberi kuasa dan ruang yang lebih besar untuk membuat keputusan berkaitan pembangunan belia di kawasan masing-masing. Selain itu, para belia di kawasan tersebut juga akan digalakkan untuk mereka bentuk, merancang dan melaksanakan program-program yang sesuai melalui usaha sama dengan kerajaan dan pihak swasta.

Kementerian akan meluaskan capaian kepada kumpulan-kumpulan belia bukan arus perdana termasuk belia-belia yang tidak berpersatuan agar mereka juga boleh mengambil bahagian. Akhir sekali, KBS akan memastikan agar konsep pengupayaan belia minoriti dan juga arus perdana gender akan diterapkan sebagai dasar kementerian di setiap peringkat. Sekian, terima kasih.

Tuan Lukanisman bin Awang Sauni [Sibuti]: Terima kasih. Saya agak tertarik kepada jawapan yang telah dikemukakan oleh Yang Berhormat Timbalan Menteri dan juga menjadi satu kerisauan sekiranya program-program yang dilaksanakan hanya melibatkan sebanyak 30 orang ke 50 orang, sedangkan kalau lihat dalam sektor wilayah Sarawak kita mempunyai demografi yang luas dan juga demografi belia yang *scattered* dengan izin di seluruh negeri Sarawak.

Selain daripada itu juga kekangan yang saya lihat dalam kita mengupayakan belia-belia di Negeri Sarawak terutamanya pedalaman, bahagian-bahagian yang disebut oleh Yang Berhormat Timbalan Menteri adalah kawasan yang telah mempunyai akses. Kebimbangan saya adalah kawasan-kawasan seperti di kawasan Kapit, di kawasan Baram dan juga di kawasan saya sendiri yang terletak jauh daripada kawasan bandar. Apa yang saya inginkan adalah penglibatan, pandangan dan juga masyarakat belia-belia minoriti ini terlibat di dalam penggubalan polisi-polisi kerajaan.

Soalan saya adalah apakah kerajaan akan menggalakkan penglibatan belia daripada *urban* terutamanya daripada Wilayah Sabah dan juga Semenanjung Malaysia untuk terlibat bersama dan datang ke Wilayah Sarawak untuk melihat keadaan kedaifan di kawasan pedalaman Sarawak. Saya juga berkongsi perasaan ataupun rasa kebimbangan saya seperti disuarakan oleh rakan Yang Berhormat Mas Gading bahawa belia minoriti terutamanya di kawasan Negeri Sarawak merasakan kami pembangunan belia kelas kedua yang telah digubal oleh kerajaan yang lepas. Saya berharap kerajaan baru dapat menggubal satu polisi yang baik dan juga melibatkan belia-belia di pedalaman negeri Sarawak.

Tuan Sim Chee Keong: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan juga terima kasih kepada Yang Berhormat daripada Sibuti tersebut. Saya rasa pemerhatian dan analisa Ahli

Yang Berhormat daripada Sibuti tersebut amat tepat sekali dan ini menunjukkan keprihatinan saudara terhadap isu pembangunan belia terutamanya di kawasan Sibuti itu.

Kita setuju dan tadi saya pun telah mengiktiraf bahawa memang program-program terdahulu tersebut ada kekangan dan juga ada cabaran-cabaran tertentu termasuklah dalam isu kebolehcapaian dan juga dalam isu berapa luasnya penyertaan belia terutamanya daripada kawasan luar bandar dan juga kawasan dalaman dan juga belia-belia minoriti.

Justeru itu apa yang telah dicadangkan oleh Yang Berhormat Sibuti iaitu penglibatan belia setempat, sebenarnya saya juga telah sebut dalam jawapan saya tadi iaitu kita hendak pengupayaan setempat ataupun *local empowerment* di mana para belia di sesuatu kawasan tersebut akan diberi ruang dan peluang untuk mereka bentuk, merancang dan juga melaksanakan program. Oleh sebab kita percaya bahawa mereka lah yang paling faham apa keperluan dan kehendak belia di kawasan tersebut.

Dalam aspek ini juga kita akan memberikan kuasa yang lebih besar kepada JBSN iaitu cawangan-cawangan kita di setiap peringkat negeri dan juga daerah melalui Pejabat Belia dan Sukan Daerah untuk bersama-sama dengan belia setempat itu merangka dasar dan strategi bagi pembangunan belia di kawasan tersebut.

Cadangan daripada Yang Berhormat tentang untuk melebihi lagi interaksi antara belia di kawasan di Semenanjung Malaysia dengan belia di Sabah dan Sarawak saya terima baik. Saya rasa ada keperluan bukan sahaja interaksi tersebut di kalangan belia tetapi interaksi tersebut di kalangan rakyat Malaysia di kedua-dua belah Laut China Selatan itu perlu lagi secara meluas. Saya akan menerapkan cadangan tersebut dalam program-program yang akan datang sebagai satu pengiktirafan kepada cadangan yang bernas yang telah ditujukan tadi. Sekian, terima kasih.

Tuan Wong Kah Woh [Ipoh Timur]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Tuan Yang di-Pertua, saya ingin mengucapkan tahniah kepada usaha yang diajukan oleh KBS dalam mengarusperdanakan penglibatan belia dalam perkembangan negara yang tercinta ini.

Tuan Yang di-Pertua, pada sebelum ini kita ada nampak satu kempen yang telah pun dilancarkan oleh kerajaan lama yang dinamakan sebagai *1Malaysia for Youth* atau pun lebih dikenali sebagai 1M4U. Soalan saya kepada Yang Berhormat Timbalan Menteri adalah sejauh manakah pencapaian ataupun kegagalan kempen 1M4U ini dalam mengarus perdanakan penglibatan belia, khasnya belia dari luar bandar dalam perkembangan dan kemajuan negara? Apakah status berkenaan dengan kempen 1M4U ini pada hari ini? Sekian.

Tuan Yang di-Pertua: Ini ia agak lari daripada soalan.

Tuan Sim Chee Keong: Tidak apa, boleh, boleh.

Tuan Yang di-Pertua: Boleh jawab?

Tuan Sim Chee Keong: Boleh, boleh. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan juga terima kasih kepada Yang Berhormat saudara seperjuangan saya daripada Ipoh Timur yang merupakan antara Ahli Parlimen yang muda. Kita ada 12 peratus Ahli Parlimen di bawah umur 40 tahun dalam penggal ini. Jadi saya rasa ini satu perkembangan yang amat baik. Begitu juga ada dua orang Ahli Parlimen di mana umur mereka di bawah 30 tahun termasuklah Yang Berhormat saudara Tuan Syed Saddiq iaitu Menteri Belia dan Sukan dan juga Yang Berhormat Batu.

Untuk pengetahuan Dewan yang mulia ini program 1M4U tersebut walaupun memang ada sedikit tersasar daripada soalan asalnya tetapi saya hendak memberikan sedikit *update* atau pun maklum balas terkini. Program 1M4U ini telah pun dipindahkan daripada Jabatan Perdana Menteri ke Kementerian Belia dan Sukan melalui satu keputusan Kabinet baru-baru ini. Selepas dipindahkan, program tersebut ataupun unit tersebut telah pun dijenamakan semula untuk menjadi *Volunteer Malaysia* (VM).

Tujuan utama *Volunteer Malaysia* adalah untuk membangkitkan semula dan juga memupuk semangat kesukarelawanan antara rakyat Malaysia. Sebenarnya tidak kira sama ada belia ataupun di luar belia. Jadi, walaupun program ini baru sahaja diambil alih tetapi kita sekarang dalam proses untuk meneliti semula program-program terdahulu tersebut untuk memastikan kalau ada mana-mana tempat yang memerlukan penambahbaikan, kita akan mempertingkatkan lagi kelemahan-kelemahan yang ada. Akan tetapi matlamat utama seperti yang saya katakan tadi ialah untuk memupuk semangat kesukarelaan di kalangan rakyat Malaysia.

Kita berharap melalui platform ini saya beri jaminan kepada Ahli-ahli Yang Berhormat dalam Dewan yang mulia ini kita tidak akan menggunakan platform ataupun alasan kesukarelawanan untuk menjadi satu alat politik semata-mata untuk kepentingan parti pemerintah. Akan tetapi kita akan jadi ini sebagai satu platform di mana semua rakyat Malaysia boleh datang bersama-sama menggembleng tenaga kita untuk memberikan perkhidmatan secara sukarela kepada komuniti kita.

Jadi, saya mengalu-alukan juga penglibatan semua Ahli Parlimen dalam Dewan yang mulia ini terutamanya 12 peratus tersebut iaitu Ahli-ahli Parlimen muda untuk sama-sama kita menjayakan program baru ini iaitu program *Volunteer Malaysia*. Sekian, terima kasih.

[Sesi untuk Pertanyaan-pertanyaan bagi Jawab Lisan telah tamat]

USUL

WAKTU MESYUARAT DAN URUSAN DIBEBASKAN DARIPADA PERATURAN MESYUARAT

11.59 pg.

Menteri di Jabatan Perdana Menteri [Datuk Liew Vui Keong]: Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan:

“Bahawa mengikut Peraturan Mesyuarat 12(1), Majlis Mesyuarat pada hari ini tidak akan ditangguhkan sehingga selesai giliran Menteri-menteri menjawab dan diputuskan Usul Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas dan selepas itu Majlis Mesyuarat akan ditangguhkan sehingga jam 4.00 petang hari Jumaat, 2 November 2018.”

Menteri Kerja Raya [Tuan Baru Bian]: Tuan Yang di-Pertua, saya menyokong.

Tuan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, sekarang saya kemukakan masalah kepada Majlis untuk diputuskan. Masalahnya ialah usul seperti yang dikemukakan tadi hendaklah disetujui.

[Usul dikemuka bagi diputuskan; dan disetujui]

USUL

KAJIAN SEPARUH PENGAL RANCANGAN MALAYSIA KESEBELAS

Aturan Urusan Mesyuarat dibacakan bagi menyambung semula perbahasan yang ditangguhkan atas masalah:

“Bahawa Dewan ini,

menyedari akan cabaran untuk mengekalkan kestabilan ekonomi dan mencapai pertumbuhan yang mampan dengan mengambil kira perubahan trend ekonomi global, kedudukan kewangan kerajaan serta pencapaian dua tahun pertama, 2016-2017 Rancangan Malaysia Kesebelas;

merestui usaha kerajaan baharu pimpinan Pakatan Harapan untuk menambah baik dan memperkukuh agenda pembangunan negara berasaskan prinsip pertumbuhan dengan ekuiti ke arah mencapai status negara maju dan inklusif selaras dengan aspirasi Wawasan 2020;

meluluskan Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas bagi tempoh 2018-2020 yang memberi keutamaan dan penekanan baharu ke atas dasar, strategi dan inisiatif sedia ada serta memperkukuh tadbir urus bagi mencapai pertumbuhan sosioekonomi yang lebih inklusif dan mampan

ke arah meningkatkan kesejahteraan rakyat menurut Kertas Perintah CMD.22 Tahun 2018; dan

Bahawa dalam meluluskan Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas, Dewan yang mulia ini menyeru seluruh rakyat Malaysia berganding bahu untuk memastikan pertumbuhan ekonomi negara kekal mampan serta pengagihan kekayaan dibuat secara telus, adil dan saksama." **[31 Oktober 2018]**

Tuan Yang di-Pertua: Saya ingin menjemput Menteri Kementerian Tenaga, Sains, Teknologi, Alam Sekitar dan Perubahan Iklim untuk menyambung ucapan beliau. Yang Berhormat Menteri mempunyai 40 minit lagi. Silakan.

■1200

Menteri Tenaga, Sains, Teknologi, Alam Sekitar dan Perubahan Iklim [Puan Yeo Bee Yin]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Tuan Yang di-Pertua, semalam saya sudah bincang tentang Cukai Karbon. Izinkan saya teruskan isu-isu lain yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat sekalian di bawah MESTECC.

Saya ingin menyentuh perkara berhubung dengan Tenaga Boleh Baharu (TBB) yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Rembau, Yang Berhormat Jasin, Yang Berhormat Masjid Tanah, Yang Berhormat Klang. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, Kerajaan Pakatan Harapan telah meletakkan sasaran baru untuk meningkatkan campuran Tenaga Boleh Baharu (TBB) dalam bekalan elektrik negara daripada dua peratus sekarang sehingga 20 peratus menjelang tahun 2025.

Sasaran ini tidak termasuk penajaan kuasa hidro besar lebih daripada 100 megawatt. Untuk memastikan sasaran ini tercapai, kementerian melalui *Sustainable Energy Development Authority* (SEDA) Malaysia sedang menyediakan *Renewable Energy Transition Roadmap* (RETR) 2050. *Roadmap* ini dijangka akan siap pada suku keempat tahun 2019. Sementara kita menunggu persiapan *roadmap* ini, kerajaan juga sedang memperbaharui pelbagai polisi untuk meningkatkan penggunaan TBB di negara kita.

Berkaitan dengan pengurusan. Sebagai contoh, Yang Berhormat Masjid Tanah telah tanya polisi berkenaan dengan solar panel atas bumbung. Untuk makluman Dewan yang mulia ini, kementerian ini berpendapat bahawa terdapat potensi tinggi untuk solar di atas bumbung.

Ini adalah kerana kos penajaan kuasa solar kebanyakannya dan sebahagian besarnya ialah kos tanah. Dengan menggunakan panel PV atas bumbung, kita boleh menjimatkan kos tanah. Saya bagi satu statistik kepada Ahli Yang Berhormat sekalian tentang potensi besar di atas bumbung di Malaysia.

Malaysia mempunyai keluasan bumbung yang besar. Sebagai contoh, kita ada 3.2 juta rumah teres, 450,000 lot kedai, 21,000 kilang teres, 450,000 lot kedai, 90,000 kilang teres, 21,000 kilang *stand alone*. Ini bermaksud bahawa secara keseluruhannya, kita ada keluasan bumbung yang sangat besar di Malaysia.

Dengan boleh memenuhi potensi bumbung ini, kita boleh memenuhi potensi *rooftop solar*. Saya telah mengumumkan polisi baru untuk *unlock the potential of rooftop solar* dengan izin di sesi soal jawab pada 22 Oktober 2018 tentang pembaharuan polisi *net energy metering* (NAM) dan *solar listing* dengan *supply agreement of renewable energy* (SARE).

[Timbalan Yang di-Pertua (Tuan Nga Kor Ming) mempengerusikan Mesyuarat]

Kerajaan berharap, dengan inisiatif-inisiatif ini kerajaan boleh meningkatkan pemasangan panel PV solar di atas bumbung. Ini juga boleh memperkasakan *consumer*, pengguna elektrik bagi membolehkan mereka menjadi *producer electric* yang secara keseluruhannya digelar sebagai *prosumer*. Berkaitan dengan pengurusan sumber tenaga secara keseluruhan yang dibangkitkan...

Brig. Jen. Khairy Jamaluddin Abu Bakar [Rembau]: Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Rembau.

Brig. Jen. Khairy Jamaluddin Abu Bakar [Rembau]: Terima kasih. Seperti mana Yang Berhormat Menteri tahu, dalam pembayaran bil TNB ada caj Kumpulan Wang Tenaga Boleh Baru (KWTBB) yang digunakan untuk *RE fund*. Sekarang ini dikenakan pada kadar 1.6 peratus. Adakah kementerian bercadang untuk menaikkan caj tersebut memandangkan *RE fund* memerlukan dana yang lebih besar. Di negara-negara maju cajnya jauh lebih tinggi. Di Eropah, Germany sebagai contoh 20 peratus lebih. Di Singapura menggunakan Sistem Percukaian Karbon.

Apakah perancangan untuk meningkatkan sumbangan kepada *RE fund* melalui pembayaran tersebut ataupun melalui sistem pembayaran yang lain.

Puan Yeo Bee Yin: Untuk makluman Dewan yang mulia ini, *RE fund* yang dikenakan dalam bil elektrik kepada pengguna residen lebih daripada 300 kilowatt *hour* atau pengguna komersial dan industri adalah untuk *fit in quota mechanism*. *Feed-in tariff mechanism* adalah kerajaan menggunakan *RE fund* ini untuk memberi subsidi kepada tenaga boleh diperbaharui.

Sekarang baru-baru ini saya baru sahaja mengumumkan sekali lagi kita boleh memberi kuota 114 megawatt of *Renewable Energy New Project* untuk tenaga boleh diperbaharui. 75 hidro kecil, 10 biojisim dan 35 megawatt untuk biogas. Ini kita boleh menggunakan *Renewable Energy Fund*.

Adakah *feed-in tariff* ataupun *feed-in tariff mechanism* adalah sesuatu yang *sustainable* untuk menyelesaikan dilema elektrik? Apabila kita *talk about energy, we are talking about solving a dilemma of energy, affordability, reliability and sustainability*. Apabila kita gunakan *feed-in tariff* iaitu kita *subsidize renewable energy* iaitu kita *actually sacrifice the affordability side of electricity*.

Bagaimanakah kementerian berhasrat untuk mencapai satu *balance*, seimbang di antara dilema ini. Kita sekarang sedang mengkaji sama ada *feed-in tariff* ini kita akan teruskan selepas kuota telah habis.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, apabila kita *think about* tenaga boleh diperbaharui, kita perlu tahu bahawa ada tenaga boleh baharu yang sekarang ada teknologi yang *mature*, yang telah matang di mana mereka boleh mencapai *grid parity*. *Grid parity* adalah sangat penting apabila kita membangunkan tenaga boleh diperbaharui.

Apakah *grid parity*? *Grid parity* bermaksud bahawa apabila kita menjana elektrik dengan Tenaga Boleh Baharu, kos *per kilowatt hour Renewable Energy* adalah bersamaan dengan kos *per kilowatt hour* penjanaan elektrik daripada bahan api fosil. Ini adalah apa yang kita hendak buat dari segi tenaga boleh diperbaharui di mana kita *move away from feed-in tariff mechanism* dan *move into market mechanism and reach grid parity* dengan izin.

Salah satu yang kita sekarang telah mengkaji adalah *Green Financing*. Apabila kita tengok Industri Tenaga Boleh Diperbaharui, kita bukan sahaja tengok sahaja tentang teknologi ataupun tentang *talent but what is interesting— What is important is financing must be the same as the Fossil Field Base Power Plant*.

Sekarang kita tengok projek-projek *financing* untuk *Green Project*. Tenaga boleh diperbaharui adalah ada *financing* ataupun *interest rate*, faedah yang lebih tinggi kerana ada sedikit *risk premium* untuk projek-projek tenaga boleh diperbaharui. Kementerian sedang dalam usaha untuk ada satu *task force* supaya kita tengok *green financing* bagaimanakah kita boleh meratakan *level playing field* di antara tenaga boleh baharu dan juga tenaga yang berasaskan bahan api fosil.

Ini adalah hala tuju MESTECC dan kita berhasrat untuk meningkatkan kompetensi ataupun *competitiveness* industri tenaga boleh baharu melalui *market force, good financing, good investment* dengan izin. Boleh saya teruskan?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Boleh.

Puan Yeo Bee Yin: Berkaitan dengan pengurusan sumber tenaga secara keseluruhan yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Masjid Tanah. Kementerian bukan hanya memberi penekanan dari segi bekalan tenaga iaitu *Supply Side Management*. Kita juga menekankan *Demand Side Management*.

Kerajaan melalui *Economic Planning Unit* telah bekerjasama dengan *United Nations Development Programme* (UNDP) untuk membuat *preliminary study on Demands Side Management* yang merangkumi penggunaan tenaga dalam bekalan elektrik, tenaga terma dan sektor pengangkutan.

Kajian ini telah menunjukkan, potensi penjimatan yang boleh negara kita capai dalam meningkatkan kecekapan tenaga dalam tempoh 2016 hingga 2030 adalah minimum, 137,775 gigawatt jam. Ini tidak bermaksud apa-apa untuk Ahli Yang Berhormat sekalian sebab kita tidak boleh bayangkan. Izinkan saya gunakan angka dari segi ringgit dan sen. Penjimatan ini, penjimatan kalau kita meningkatkan kecekapan tenaga di negara kita dari sekarang sehingga 2030, kita boleh menjimatkan kos penggunaan elektrik sebanyak RM46.92 bilion.

■1210

Ini menunjukkan bahawa kita ada pasaran yang besar dalam kecekapan tenaga. Kajian ini menunjukkan...

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Minta laluan sikit.

Puan Yeo Bee Yin: Ya.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Kubang Kerian.

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Terima kasih. Saya tertarik dengan jawapan yang disebut oleh Yang Berhormat Menteri soal bagaimana kita boleh menjimatkan kos melalui sistem solar. Isu yang kita hadapi sekarang inilah pertama saya ingin mendapatkan penjelasan berapa peratus penggunaan solar dalam negara pada waktu ini dan halangan besar kepada rakyat ialah kos panel solar yang terlalu mahal. Apakah mekanisme daripada pihak kementerian untuk mengurangkan kadar kos panel solar tersebut? Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Sila.

Puan Yeo Bee Yin: Terima kasih Yang Berhormat Kubang Kerian. Untuk makluman Yang Berhormat Kubang Kerian, saya telah menjelaskan polisi baru tentang *solar leasing*. *Solar leasing* melalui *supply agreement of renewable energy* pada 22 Oktober 2018 di sesi soal jawab.

Di transkrip itu saya menjelaskan bagaimanakah kita menggunakan konsep ini di mana kita bagi *solar leasing company* untuk memasang PV atas bumbung rakyat ataupun bumbung rumah tanpa *zero upfront cost* dan mereka akan membayar sewa ataupun membayar secara beransur mengikut setiap bulan melalui bil elektrik. *Either* dari *leasing that means rent*, sewa ataupun daripada *kilowatt hour* penggunaan solar. So ini kita boleh mengatasi masalah kos untuk rakyat di Malaysia— *zero upfront cost*.

Kita sekarang telah ada banyak syarikat yang telah berminat untuk menjadi *solar leasing company*. Pertama adalah *of course* Gsparx Sdn. Bhd. daripada *subsidiary* TNB dan juga kita tidak mahu satu monopoli dalam *solar leasing* ini. So kita mengalu-alukan semua pemain-pemain industri ataupun utiliti yang berminat untuk menjadi *solar leasing company* untuk menyertai pasaran baru ini.

Saya nak mengatakan bahawa potensi kecekapan tenaga adalah sangat besar iaitu RM46.92 bilion. Akan tetapi kita ada halangan. Salah satu halangan daripada kajian itu ialah di Malaysia, kita ada halangan di mana tiada kerangka undang-undang yang mencukupi. Dengan ini kerajaan sedang dalam usaha merangka Akta Kecekapan dan Konservasi Tenaga atau *Energy Efficiency and Conservation Act* (EECA). Draf EECA akan dibentangkan untuk mendapatkan pandangan Ahli-ahli Yang Berhormat pada tahun depan.

Sementara itu, kerajaan juga telah mengkaji semula dan memperbaiki Pelan Tindakan Kecekapan Tenaga Negara atau *Nasional Energy Efficiency Action Plan* 2016 hingga 2025. Kerajaan akan memberi fokus dalam kecekapan tenaga di sektor bangunan kerana ia telah dikenal pasti di peringkat antarabangsa sebagai salah satu sektor paling *cost effective* untuk mengurangkan penggunaan tenaga. *This is the lowest-hanging fruit in energy efficiency* dengan izin.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, penggunaan elektrik di bangunan merangkumi lebih daripada 50 peratus penggunaan tenaga elektrik di Malaysia. Ini menunjukkan terdapat potensi yang besar untuk penjimatan kos elektrik jika kita boleh meningkatkan kecekapan tenaga di bangunan. Untuk memangkin pertumbuhan industri

kecekapan tenaga, saya ingin menarik perhatian Dewan yang mulia ini bahawa Kementerian Tenaga, Sains, Teknologi, Alam Sekitar dan Perubahan Iklim (MESTECC) dan juga Kementerian Kerja Raya sedang bekerjasama untuk menyediakan tender ataupun dokumen *energy performance contract* untuk kerja-kerja *retrofit* di bangunan-bangunan kerajaan dan dijangka akan siap pada Januari 2019.

Saya baru sahaja habis mesyuarat dengan Yang Berhormat Menteri Kerja Raya pagi tadi berhubung dengan *energy performance contract*. Kenapa *energy performance contract* ini sangat penting ataupun kita panggil EPC? *EPC can unlock the potential of energy efficiency without putting a big financial burden to the government. How do we do so?* Dengan izin. Mekanisme EPC adalah seperti berikut.

Syarikat perkhidmatan tenaga iaitu *energy service company* ataupun kita panggil ESCO akan datang dan mengeluarkan dana untuk projek *retrofit* seperti kerja menukar *chiller*. Kita menukarkan *LED light* dan lain-lain dalam bangunan kerajaan. Dia akan berkongsi penjimatan bil bersama dengan kerajaan. Saya bagi satu contoh, jika selepas *retrofit* bangunan itu, kita terdapat penjimatan. Anggaran penjimatan adalah 20 peratus. 10 peratus akan dibahagi kepada kerajaan. Kerajaan dapat *net saving of 10 percent* dan 10 peratus lagi akan untuk pihak ESCO.

Untuk jangka dan *agreement* ini, perjanjian ini akan untuk satu jangka masa. Kenapa kita buat konsep ini? Ini adalah secara efektif, kerajaan dapat manfaat dengan menjimatkan bil elektrik tanpa melabur apa-apa dana atas projek ini. Akan tetapi, pihak ESCO juga mendapat pendapatan yang tetap iaitu *constant revenue stream*. Ini adalah sangat penting. Kenapa? *Constant revenue stream* adalah sangat penting untuk pihak ESCO. Ini adalah supaya kita boleh meningkatkan *bankability project retrofit* dan dengan meningkatkan *bankability* projek ini, ESCO ataupun *energy service company* boleh mendapatkan *project financing* daripada bank.

Dengan konsep EPC, kerajaan boleh tidak mengeluarkan apa-apa dana. Kita mendapat penjimatan elektrik dan bukan sahaja dengan itu, kita boleh memangkin pertumbuhan *energy service company through a private financing* daripada bank. Ini adalah konsep EPC dan kita berharap bahawa dengan adanya konsep EPC ini, kita boleh sebagai langkah permulaan untuk pertumbuhan *energy efficiency market* di Malaysia.

Saya bagi satu contoh, di MESTECC, kita menetapkan kita akan *retrofit* sekurang-kurangnya 50 bangunan kerajaan pada tahun 2019 dan jumlah nilai projek-projek EPC ini dianggarkan adalah sekitar RM160 juta hingga RM200 juta. Ini adalah projek yang besar yang tidak melibatkan dana kerajaan.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, bangunan kerajaan mempunyai potensi yang sangat besar dalam *energy efficiency market*. Kenapa? Kerana Kerajaan Malaysia memiliki 5,000 bangunan di seluruh negara dan bayangkan penjimatan yang kita boleh capai dan juga industri sains, *science of the industry* yang kita boleh tumpukan kalau semua bangunan akan digunakan untuk kerja-kerja *retrofit*.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof [Petrajaya]: Penjelasan.

Puan Yeo Bee Yin: Ya.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya Yang Berhormat Petrajaya.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof [Petrajaya]: Yang Berhormat Menteri mengatakan bahawa tiada dana kerajaan untuk *retrofit* tersebut dengan sistem yang akan diperkenalkan. Akan tetapi saya kira apa yang kerajaan akan bayar ialah daripada penjimatan. Maknanya kerajaan masih membayar tetapi daripada penjimatan disebabkan *retrofit* yang telah dijalankan. Adakah itu betul ataupun tidak?

Puan Yeo Bee Yin: Terima kasih. Tadi saya bagi satu contoh penjimatan sebanyak 20 peratus. 10 peratus itu secara efektif kerajaan jimatkan. 10 peratus menjadi *revenue stream* untuk ESCO. So, secara efektif. *It is an effective net saving of the government is 10 percent* untuk satu tempoh. Selepas tempoh itu kerajaan akan menikmati 20 peratus penjimatan tersebut. Konsep. Ya? Faham ya? So, 20 peratus—10 bahagi penjimatan sebab 10 peratus kita untuk pihak ESCO.

So, *in an effective way*, kerajaan dalam tempoh perjanjian itu akan bayar 90 peratus bil elektrik daripada kadar sekarang, tahap sekarang. Akan tetapi kita dapat penjimatan 10 peratus. 80 peratus kita bayar kepada TNB ataupun syarikat pembekal elektrik. 10 peratus

kita bagi kepada ESCO. Selepas jangka masa perjanjian itu, kita akan dapat 20 peratus dan kita dapat aset-aset *retrofit* ataupun aset-aset yang lebih efisien dari segi tenaga.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Petrajaya, puas hati ya?

Puan Yeo Bee Yin: Boleh faham?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof [Petrajaya]: Ya ini nanti kena bincang. Kena melihat *detail*. Di luarlah. Kalau nak dibahas dalam Parlimen, *it is too technical*.

Puan Yeo Bee Yin: Boleh. Kita boleh bagi satu taklimat kalau Yang Berhormat-Yang Berhormat sekalian berminat untuk mengetahui lebih mendalam lagi.

Tuan Khoo Poay Tiong [Kota Melaka]: [Bangun]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ini adalah kuliah sains, teknologi dan sumber guna tenaga. [Ketawa] Saya pun sedang meneliti dan cuba faham.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof [Petrajaya]: Ini kerana ada nanti *all the maintenance*, apa semua itu kena diambil kira. *Overall* nanti baru kita akan tahu berapa penjimatan sebenarnya.

Puan Yeo Bee Yin: *So all these details will be in the EPC. That's why we call it energy performance contract. So, all these details* kita akan diperhalusi dalam EPC itu. Kita akan cuba untuk tahun 2019.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Kota Melaka.

Puan Yeo Bee Yin: Boleh saya? Ya.

■1220

Tuan Khoo Poay Tiong [Kota Melaka]: Yang Berhormat Menteri, hendak tanya. Merujuk kepada contoh yang diberi penjimatan 20 peratus, apa kata kalau mereka tidak capai 20 peratus?

Puan Yeo Bee Yin: So, EPC adalah *energy performance contract* di mana perjanjian ini adalah di antara bangunan, *building owners* iaitu kerajaan dan juga Exco. So, dalam perjanjian itu pihak Exco kena membuat jaminan ataupun *in this they will guarantee you how much you should pay them or how much you can save. So, all this* perjanjian adalah *deal* di mana Exco dan juga kerajaan boleh datang, kita tengok siapa yang lebih berkemampuan ataupun siapa yang lebih *qualified* mereka dapat projek ini.

Sentiasa adalah bukan dari segi *percentage saving* iaitu kita kalau kerajaan untuk memelihara *interest* kerajaan kita akan sentiasa menggunakan *absolute value*. So, *that it doesn't run away from what we see as a potential saving*, dengan izin. Boleh saya teruskan?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Boleh.

Puan Yeo Bee Yin: Saya akan adakan satu taklimat ataupun dialog kepada Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian, bukan sahaja tentang kecekapan tenaga ataupun EPC tetapi juga *renewal energy* tentang apa polisi baru yang telah kita umumkan di sesi Parlimen ini. Seterusnya, kementerian juga menyambut baik cadangan Yang Berhormat Masjid Tanah. Yang Berhormat Masjid Tanah?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Tidak apa, boleh teruskan.

Puan Yeo Bee Yin: Tidak ada? Okey. Mengenai pertanyaan Yang Berhormat Jasin? Tidak ada. So, boleh saya teruskan.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Boleh.

Puan Yeo Bee Yin: Seterusnya saya ingin memberi maklum balas kepada perkara-perkara berkaitan dengan sektor sains dan teknologi yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Lembah Pantai dan Yang Berhormat Bukit Bendera, kedua-duanya di sini. Ada ya?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya.

Puan Yeo Bee Yin: Yang Berhormat Lembah Pantai di sini?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ada.

Puan Yeo Bee Yin: Tidak ada? Okey, so Yang Berhormat Lembah Pantai tidak ada di sini. Yang Berhormat Bukit Bendera di sini. Yang Berhormat Bukit Bendera telah membahaskan isu berkaitan dengan inovasi dan adaptasi penggunaan teknologi revolusi perindustrian keempat, *Fourth Industrial Revolution*, dengan izin kita gunakan empat IR atau 4th IR. Saya hendak katakan di sini bahawa sebagai Yang Berhormat Menteri Sains dan Teknologi saya percaya bahawa *trend* teknologi tidak boleh diramalkan dengan tepat dan sudah tentunya ada *disruptive technology* pada masa akan datang yang mengubah trend sama ada 4th IR, 5th IR or et cetera.

Apa yang penting bukan *industry 4.0, industry 5.0 or industry 6.0*. Apa yang penting ialah bagaimanakah negara kita boleh menggunakan teknologi untuk menjana pertumbuhan ekonomi. *How do we use technology and apply technology to create wealth for the country? That should be the question that we asked.* So, kita perlu tahu bahawa sains dan teknologi tidak akan membawa impak positif ekonomi jika ia tidak masuk ke pasaran iaitu *commercialization* ataupun digunakan oleh industri.

Negara kita adalah satu negara yang sedang membangun. Saya percaya bahawa kita perlu tumpukan perhatian kita kepada bagaimana kita menggunakan teknologi untuk mencipta kekayaan. Bagaimana kita menggunakan teknologi untuk mencipta lebih banyak peluang pekerjaan untuk orang ramai. Bagaimana kita boleh menggunakan teknologi untuk supaya lebih banyak peluang keusahawanan untuk *technopreneur* ataupun bagaimana kita boleh gunakan teknologi untuk membantu syarikat-syarikat di Malaysia untuk meningkatkan produktiviti mereka dan daya saing mereka.

Seterusnya, pendapatan dan dengan ini pendapatan pekerja-pekerja di Malaysia akan meningkat. Iaitu dua sahaja objektif dalam apabila kita *talk about 4th Industrial Revolution or any technology. Two things. How do we create more jobs? How do we increase the pay of the people?* Dengan izin. Dalam pada itu kementerian sedang fokus kepada meningkatkan pengkomersialan teknologi, *commercialization of technology*.

Saya ingin mengatakan di sini bahawa sebelum ini kerajaan dahulu ada banyak agensi-agensi *techopreneurship* yang banyak di antaranya diletakkan di bawah MESTECC iaitu *Cradle Fund, Malaysia Venture Capital Management (MAVCAP), Malaysia Debt Ventures (MDV), Malaysia Technology Development Corporate (MTDC)*, Kumpulan Modal Perdana serta *Technology Park Malaysia*.

Bagi memastikan lebih banyak R&D di institusi kerajaan dikomersialkan, kementerian akan memberi keutamaan dengan memberikan peruntukan *technopreneurship* kepada tiga kategori utama *technological readiness level* iaitu *technology demonstration and prototyping, pallet plant and scale up* dan *pre-commercialization*. Salah satu fokus penstrukturan semula agensi-agensi *technopreneurship* ini ialah meningkatkan pengkomersialan R&D. Di mana satu agensi akan diberi mandat sepenuhnya untuk mengenal pasti R&D yang ada *market potential* dan seterusnya membantu proses pengkomersialan.

Agensi ini juga akan memberi cadangan penyelidikan yang ada potensi pasaran kepada penyelidik-penyelidik. Yang Berhormat sekalian, apa yang kita hadapi sekarang ialah terdapat jurang kemahiran di antara penyelidik-penyelidik di Malaysia. Kenapa saya kata begitu? Ada banyak penyelidik ataupun *researchers* di Malaysia, mereka ada penuh kemahiran dari segi *analytical skills*, kemahiran *analytic* tetapi tidak semestinya mereka ada kemahiran pasaran, *marketing skills* untuk *commercialization*.

Dengan adanya agensi yang bakal dikenal pasti selepas penstrukturan semula agensi-agensi *technopreneurship* di Malaysia, Kementerian MESTECC berhasrat untuk memenuhi jurang kemahiran ini dan meningkatkan pengkomersialan R&D dan memenuhi potensi pasaran.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan [Pontian]: [Bangun]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pontian.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan [Pontian]: Yang Berhormat Menteri, saya difahamkan bahawa polisi nasional mengenai IR 4.0 baru sahaja dilancarkan. Boleh tidak Yang Berhormat Menteri berkongsi kepada kita apakah di antara beberapa perkara penting dalam polisi itu terutama bagaimana kita hendak mendidik masyarakat supaya kita tidak

tertinggal mengenai IR 4.0. Jepun sudah bergerak kepada 5.0, kita masih lagi terkapai-kapai, baru hendak mula dengan IR 4.0. Satu lagi ialah pengamalan IR 4.0 ini di kalangan PKS yang ada di seluruh negara, 900,000 PKS bagaimana mereka boleh mengamalkannya. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya, sila Yang Berhormat Menteri.

Puan Yeo Bee Yin: Yang Berhormat Pontian tidak hadir semalam.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya, ini di bawah MITI.

Puan Yeo Bee Yin: Menteri MITI sudah bincang tentang dasar 4th IR pada semalam pukul 10.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan [Pontian]: Saya ada, saya sampai 10.30. Yang Berhormat Menteri yang tidak ada. Yang Berhormat pun ada. [*Dewan riuh*] Saya sampai 10.30 malam...

Puan Yeo Bee Yin: [*Ketawa*] So, Yang Berhormat Pontian hendak tanya saya?

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan [Pontian]: Semalam saya sampai 10.30 malam.

Puan Yeo Bee Yin: Izinkan saya hendak katakan di sini bahawa dasar 4th IR ini bagaimanakah kita boleh *uptake rate* di kalangan SME. Bagaimanakah kita boleh menggalakkan mereka untuk *uptake*. Pertama adalah di mana kita perlu menyebarkan maklumat ataupun *engagement* dengan IKS dan ini adalah sekarang di luar bidang kuasa Kementerian MESTECC dan di dalam MITI bersama dengan SIRIM dan MIMOS adalah sekarang diletakkan di bawah MITI. So, saya berharap bahawa Yang Berhormat Pontian boleh tanya dengan Yang Berhormat Menteri MITI apabila di perbincangan yang akan datang.

Saya hendak mengatakan di sini bahawa itu semua dasar-dasar yang kita lancarkan. Saya berharap bahawa bukan sahaja lancarkan 4th IR, *roadmap* dan lain-lain. Apa yang kita *lack off is not* dasar. Kita tiada kurang dasar tetapi hasrat politik, *political will* yang kuat untuk membuat sesuatu. *I think that is more important than the* dasar 4th IR, untuk makluman Yang Berhormat Pontian.

Saya hendak teruskan dengan apa yang dalam bidang kuasa MESTECC yang inisiatif kedua MESTECC adalah untuk kementerian akan mewujudkan ekosistem penyelidikan dan pembangunan R&D yang peka kepada keperluan industri, *sensitive to industrial needs*. Maka secara langsungnya ia akan peka kepada teknologi-teknologi yang boleh membawa impak positif kepada ekonomi kita tanpa mengira apa teknologi itu.

Seperti saya berkongsi di Dewan yang mulia ini pada sesi yang lalu, tumpuan R&D yang sebelum ini kita banyak tertumpu kepada penyelidikan akademik, *research papers, journals* dan lain-lain berbanding dengan penyelidikan dalam industri. Untuk makluman Dewan yang mulia ini kebanyakan negara maju dalam teknologi menumpukan perbelanjaan R&D mereka kepada penyelidikan eksperimen iaitu *experimental research* ataupun lebih *commonly called industrial research* yang dapat membangunkan teknologi untuk kegunaan industri.

Akan tetapi sebagai perbandingan pada tahun 2017, hanya 8.6 peratus dana R&D di Malaysia digunakan untuk *industrial research* manakala kalau kita tengok Singapura 48 peratus dan kita tengok negara Jepun kita ada 63 peratus dana R&D mereka adalah ditujukan kepada R&D *industrial research*.

■1230

Dengan itu, kementerian MESTECC ini telah mengambil keputusan untuk mengalih hala tuju perbelanjaan dana R&D di bawah kementerian supaya sekurang-kurangnya 50 peratus dana R&D akan disalurkan untuk *industrial research*.

Keutamaan akan...

Dato' Rosol bin Wahid [Hulu Terengganu]: Minta penjelasan, Tuan Yang di-Pertua. Hulu Terengganu.

Puan Yeo Bee Yin: Ya.

Dato' Rosol bin Wahid [Hulu Terengganu]: Terima kasih Timbalan Menteri, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya tertarik dengan apa yang dikatakan tadi bahawa dana R&D di negara ini cuma digunakan sekadar 8.6 peratus sahaja. Persoalannya, apakah sebab atau punca yang begitu sedikit penggunaan tersebut? Terima kasih.

Puan Yeo Bee Yin: Bukan menggunakan. Daripada itu, 20 peratus adalah untuk *fundamental research*, 70 peratus adalah untuk *applied research* dan 8.6 peratus adalah untuk *industrial research*. Kita gunakan 100 peratus, tetapi kita gunakan kurang perbelanjaan kita di *industrial research*. Apakah sebabnya? Sebab antaranya ialah penyelidik-penyelidik di Malaysia banyak tidak peka kepada *industrial need*. Kenapa? Kerana tidak ada *bridge* di antara penyelidik R&D, penyelidik-penyelidik kita dan juga industri.

Oleh itu, kita ada dana dengan menggunakan dana 50 peratus perlu— kita sekarang dana R&D kita kalau tak ada *collaboration* atau kerjasama dengan industri, saya tidak akan bagi. Kurang daripada 50 peratus akan disalurkan kepada R&D yang tiada kerjasama dengan industri dan lebih daripada 50 peratus dana R&D di bawah MESTECC akan disalurkan untuk penyelidikan, *research* yang bekerjasama dengan industri.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Timbalan Menteri, berapakah jumlah dana yang diperuntukkan?

Tuan Haji Hasbi bin Haji Habibollah [Limbang]: Tuan Yang di-Pertua...

Puan Yeo Bee Yin: Kita akan umumkan pada Bajet 2019.

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Sedikit saya hendak...

Tuan Haji Hasbi bin Haji Habibollah [Limbang]: Yang Berhormat Timbalan Menteri, sedikit Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Sedikit saja.

Puan Yeo Bee Yin: Ya.

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Saya fikir soal jumlah peratusan ini, ia bergantung pada polisi negara. Kubang Kerian, Kubang Kerian. Bergantung pada polisi negara. Kalau kita bandingkan Jepun dan Singapura, saya fikir tidak adil kerana memang negara itu negara perindustrian *totally* berbanding dengan negara kita. Jadi saya fikir kalau sekiranya jumlah peruntukan kepada industri-industri ini hendak ditingkatkan, polisi negara perlu diperbetulkan ke arah itu supaya kita dapat mengimbangi jumlah kos terhadap defisit dalam polisi negara. Terima kasih.

Tuan Haji Hasbi bin Haji Habibollah [Limbang]: Yang Berhormat Menteri, barangkali terus, Yang Berhormat Menteri. Limbang hendak tanya ya. Sini, sini.

Tadi Yang Berhormat Menteri menyatakan tentang R&D itu kurang *bridging* industri dengan R&D. Jadi bagaimana pula dengan peranan universiti pada masa ini di negara kita? Bagaimana hubungan *researches* di universiti dengan *the industries players*? Berapa peratus? *How is the— this one ya—* dia punya peratusan pada masa ini? Terima kasih.

Puan Yeo Bee Yin: Apa yang saya kongsi tadi untuk Yang Berhormat Kubang Kerian adalah bukan peratus dana R&D *over the GDP*. So, ada dua perkara yang kita— apabila kita tengok dana R&D, apabila kita bandingkan bagaimanakah perbelanjaan R&D di negara kita bersama dengan negara-negara lain, *benchmark* yang kita gunakan ada dua. Satu, peratus penggunaan dana *as a relative to GDP* berapa peratus kita gunakan untuk R&D. Itu kita tidak boleh banding dari segi *absolute value*. Akan tetapi dari segi peratus, kita boleh *benchmark against them*.

Kedua, apa yang saya katakan tadi bukan peratus *relative to GDP* tetapi kalau kita ada satu dana yang tertentu, berapa peratus yang kita gunakan dana itu untuk *industrial research*. Yang itu peratus yang berbeza.

Untuk Yang Berhormat yang tanya tentang MOHE, *Ministry of Higher Education*, pendidikan tinggi, yang mereka akan tertumpu kepada *basic research, fundamental research*, itu di luar bidang kuasa saya. Tetapi untuk saya di bawah MESTECC, kita lebih tertumpu kepada *industrial driven and demand driven research* dalam MESTECC. Boleh saya teruskan?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Sila.

Puan Yeo Bee Yin: Tuan Yang di-Pertua...

Datuk Dr. Haji Abd. Latiff bin Ahmad [Mersing]: Yang Berhormat Menteri, sambung sedikit.

Puan Yeo Bee Yin: Oh! Lagi? Ya.

Datuk Dr. Haji Abd. Latiff bin Ahmad [Mersing]: Mersing, Mersing.

Puan Yeo Bee Yin: Saya tidak ada masa sangat.

Datuk Dr. Haji Abd. Latiff bin Ahmad [Mersing]: Sedikit saja.

Puan Yeo Bee Yin: Ya.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Sedikit dan ringkas.

Datuk Dr. Haji Abd. Latiff bin Ahmad [Mersing]: Saya hendak sambung apa Yang Berhormat Limbang cakap mengenai kolaborasi antara universiti tempatan dengan OEM. Saya bagi contoh. Di *Sheffield University*, OEM yang berkait rapat dengan industri *space* dan satelit, dia *invest* di universiti *direct*. Adakah kementerian Yang Berhormat Menteri hendak bagi insentif kepada OEM atau *multinational company* yang ada operasi syarikat mereka di Malaysia? Adakah insentif ini dapat membugarkan dan menjadi jambatan, seperti Yang Berhormat Menteri cakap tadi, antara industri dengan universiti dan juga untuk kepentingan ramai?

Puan Yeo Bee Yin: Ya, soalan yang baik daripada Yang Berhormat Mersing. Saya sedang dalam perbincangan dengan Yang Berhormat Menteri Pendidikan di mana bagaimanakah kita boleh mewujudkan lebih banyak *centre of excellence*. Apa yang kita kata adalah *centre of excellence* di universiti, kerana dengan adanya *centre of excellence*, syarikat-syarikat besar ataupun *multinational company* mereka boleh ada *lab* di universiti dan membuat *research* atau penyelidikan dan juga *sponsor* penyelidikan yang dibuat oleh penyelidik-penyelidik di institusi tinggi.

Hal yang kedua yang saya katakan yang saya sudah lupa tadi untuk mengatakan bahawa bagaimana pula dengan R&D yang sedia ada sekarang. Sebenarnya soalan ini ditanya oleh Yang Berhormat Lembah Pantai. Bagaimana kah kita boleh mengkomersialkan lebih banyak R&D yang telah dibuat sekarang oleh penyelidik di institusi tinggi itu? Itu adalah dengan menggunakan agensi yang saya katakan tadi. *The commercialization agency* yang bakal diwujudkan akan tengok, *screen through* ya semua R&D yang berpotensi dan bagaimana kita boleh memasarkan R&D-R&D yang sedia ada di sini.

Tuan Yang di-Pertua, kementerian MESTECC ini juga akan menjalankan inisiatif kongsi sumber R&D bermula tahun 2019 di mana kerajaan akan menubuhkan sistem untuk berkongsi sumber R&D kerajaan dengan sektor swasta bagi tujuan memangkin pertumbuhan pengetahuan, *know-how* dan seterusnya produktiviti sektor swasta.

Tiga jenis sumber R&D yang kita akan kongsi di bawah MESTECC. Pertama ialah kemudahan penyelidikan dan peralatan saintifik, *scientific equipment*. Secara keseluruhannya, kerajaan memiliki 826 kemudahan dan 2,734 peralatan saintifik yang bertaburan di institut pengajian tinggi, jabatan dan agensi, institut penyelidikan awam, *government-linked companies* dan hospital kerajaan. Kadangkala aset-aset *scientific equipment* ini tidak digunakan dengan sepenuhnya. *Utilization rate that is very low*.

Dengan membuka kemudahan dan peralatan saintifik ini kepada awam pada kadar yang munasabah sama ada kepada penyelidik individu ataupun SME yang tidak mampu membeli peralatan saintifik ini, kita bukan sahaja *can share the assets more*, dengan izin, dengan meningkatkan kadar penggunaan dan seterusnya pendapatan yang boleh dijanakan oleh aset ini tetapi kita juga boleh dapat memangkin pertumbuhan pengetahuan melalui R&D di Malaysia.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, kementerian ini telah melaksanakan fasa pertama inisiatif perkongsian kemudahan dan peralatan saintifik. Orang awam sekarang boleh mendapat akses kepada sebanyak 139 kemudahan dan 551 peralatan saintifik di bawah MESTECC. Kementerian ini akan terus memperluaskan inisiatif perkongsian ini pada tahun-tahun yang akan datang.

Di samping itu, satu platform atas talian akan dibangunkan untuk tempahan perkongsian kemudahan dan peralatan saintifik.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Pasir Salak.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ringkas ya.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Kita dapati bajet untuk R&D ini tidak begitu banyak ada. Dengan sebab itu, projek-projek R&D kita tidak boleh buat dengan hebatnya seperti negara-negara luar.

■1240

Di negara luar, ia menjadi projek yang hebat R&D ini sebab disokong oleh swasta, *private companies, they are supporting*. Kalau harapkan kerajaan mereka juga pun, tidak mungkin ada bajet yang cukup besar untuk kajian.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Soalnya?

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Jadi, di Malaysia ini kita dapati syarikat-syarikat swasta kedekut, *they are stingy. They are not willing to spend more money on the research*.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Maka, apakah soalnya?

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Jadi, saya ingin bertanya, *I am leading to that question* yang saya hendak tanya kepada Yang Berhormat Menteri, bagaimana kita hendak menggalakkan penyertaan syarikat-syarikat swasta ini? Adakah cara secara *persuasion or any form of incentive or* dalam bentuk kata undang-undang yang mewajibkan mereka untuk *certain percentage of their profit will go to the R&D. Thank you*.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Menteri, sila.

Puan Yeo Bee Yin: Terima kasih Yang Berhormat Pasir Salak. Tadi saya katakan lebih daripada 50 peratus daripada dana R&D di bawah MESTECC akan digunakan untuk R&D yang bersama dengan industri. Ini boleh digunakan dengan *research matching grant* di mana kalau kerajaan bagi RM1, swasta akan campur RM1, untuk *matching research*. Ini adalah salah satu polisi yang kita boleh adakan. Bukan sahaja yang itu, kita boleh adakan banyak polisi lagi untuk memangkinkan ataupun untuk *encourage* lebih banyak pihak swasta untuk melabur dalam R&D.

Saya hendak katakan di sini, Dewan yang mulia ini kita kena tahu *the absolute value of R&D* of perbelanjaan dana *R&D is not so important as how you use it*. Apa yang paling penting untuk kita sekarang adalah untuk meningkatkan secara cepat perbelanjaan R&D. Akan tetapi kita tengok apakah strategi kita dalam menggunakan dana R&D kita. Salah satu adalah lebih daripada lima peratus kepada industri.

Kedua adalah *what is the most attractive strategic area that we should invest our R&Ds in?* Sekarang apa yang kita gunakan ialah kita ada dana R&D yang *limited*. Akan tetapi di setiap bidang, kita bagi dana R&D. Ini *make it the investments in R&D too thin* iaitu R&D itu tidak boleh ada jangka masa panjang. Apa kita perlu buat adalah merangka apakah bidang kuasa ataupun bidang ekonomi yang paling strategik untuk meningkatkan ekonomi di Malaysia dan melaburkan dana R&D di bidang-bidang tersebut.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *That is the right approach*.

Puan Yeo Bee Yin: Ya, terima kasih Yang Berhormat Pasir Salak. *[Ketawa]*

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Terima kasih atas pujian Yang Berhormat Pasir Salak.

Puan Yeo Bee Yin: Tadi saya katakan yang pertama, sumber R&D kerajaan hendak kongsi adalah peralatan, *scientific equipment*. Sumber kedua yang kita hendak kongsi di bawah MESTECC adalah data. Kementerian ini bermula tahun 2019 akan adakan inisiatif *data sharing*, inisiatif kongsi data dan akan kongsi data kementerian secara berfasa dengan hala tuju mewujudkan *open data* MESTECC, *but* dalam tahun dua tahun. Ketiga adalah sumber ketiga MESTECC yang ingin kongsi kepada sektor swasta adalah sumber manusia iaitu para penyelidik awam. Untuk makluman Dewan yang mulia ini, secara purata kini 78 peratus daripada penyelidik yang bekerja sepenuh masa di Malaysia adalah bekerja

di dalam institut kerajaan dan hanya 12 peratus yang bekerja bersama dengan syarikat swasta. Sebagai perbandingan, 50 peratus penyelidik di Singapura dan 78 peratus di Korea Selatan bekerja dalam syarikat swasta. Ini secara tidak langsung mengakibatkan penyelidikan kita tidak peka kepada trend teknologi yang penting untuk industri.

Dengan itu, secara langkah permulaan, MESTECC telah membuat keputusan untuk berkongsi penyelidik kerajaan di bawah kementerian dengan pihak swasta. MESTECC akan menjalankan program baharu, *Government Researcher and Industry Matching Programme*. Melalui program ini, MESTECC akan meletakkan penyelidik awam kepada sektor swasta dengan gaji dibiayai oleh kementerian sebab mereka masih di bawah *government payroll* tetapi sekarang mereka kerja di swasta. Ini adalah satu *win-win programme*. Satu, dari segi kerajaan, pegawai-pegawai kita, penyelidik kerajaan mendapat pengalaman baharu di sektor swasta, boleh meningkatkan kemahiran dan *exposure* mereka. Untuk pihak swasta, mereka dapat bantuan sumber manusia secara percuma untuk kerja-kerja R&D mereka. Sebagai langkah permulaan, kementerian menyasarkan untuk meletakkan 100 penyelidik awam di bawah MESTECC ke sektor swasta pada tahun 2019.

Tuan Yang di-Pertua, seterusnya saya ingin beralih kepada perkara-perkara berkaitan dengan sektor alam sekitar yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Sibul, Yang Berhormat Jeli dan Yang Berhormat Tebrau. Yang Berhormat Sibul telah membangkitkan pencemaran sungai di Sarawak, Yang Berhormat Jeli tentang pengawalan aktiviti tanah tinggi dan Yang Berhormat Tebrau telah membangkitkan mengenai usaha-usaha kementerian bagi membanteras pembakaran sampah secara haram.

Root cause ataupun punca akar semua isu-isu ini bukan isu tersebut tetapi kekurangan tiga E iaitu *enforcement, engagement and education*. Terutama paling penting adalah dari segi aspek penguatkuasaan. Dengan ini, kementerian telah menetapkan sasaran untuk meningkatkan 100 peratus bilangan operasi penguatkuasaan Akta Alam Sekeliling 1974 dan akta-akta yang berkaitan dalam pengawalan pencemaran serta *Environmental Impact Assessment Report* dalam tempoh dua tahun. Kita akan tengok, kita boleh *expect* lebih banyak lagi penguatkuasaan dari mereka yang mencemarkan alam sekeliling di Malaysia.

Kementerian akan menambahkan peralatan...

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Yang Berhormat Menteri.

Puan Yeo Bee Yin: Ya.

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Satu persoalan. Apakah tindakan yang akan diambil oleh kerajaan baharu berkenaan dengan masalah jerebu yang dihadapi oleh Malaysia? Kita dengar bahawa sering kali ia berlaku disebabkan oleh tindakan membakar hutan di Indonesia. Jadi, bolehkah Yang Berhormat Menteri dan kerajaan baharu mengambil satu tindakan untuk memastikan bahawa perkara ini tidak berulang lagi? Tiap-tiap tahun kita menghadapi masalah ini untuk menghantar satu mesej ataupun tindakan terhadap pihak-pihak yang terlibat untuk memastikan perkara ini tidak berlaku. Terima kasih.

Puan Yeo Bee Yin: Terima kasih Yang Berhormat Jelutong. Apabila kita tengok isu jerebu, kita tengok ada dua perkara, apakah punca. *Sometimes* puncanya *local* ataupun tempatan yang *sometimes* adalah *transboundary haze* ataupun jerebu yang merentasi *border* ya. Apa yang kita buat untuk *local* (tempatan) ialah kita membuat lebih banyak penguatkuasaan dan juga dari segi pendidikan dan juga *engagement*.

Kedua adalah *international transboundary haze*. Ini kita di ASEAN level, kita sentiasa setiap tahun kita ada satu *meeting* bersama-sama dengan Menteri-menteri Alam Sekitar daripada semua negara di ASEAN untuk berbincang tentang *transboundary haze*. Di mana mereka telah membuat komitmen *by 2020* kita menjadikan ASEAN *transboundary haze-free*. Kita perlu banyak kerjasama daripada negara-negara lain seperti negara Indonesia. Kerajaan sentiasa berbincang dengan pihak Indonesia supaya kita boleh berbincang lebih banyak lagi bagaimana kita boleh bekerjasama dengan lebih rapat untuk meningkatkan kepayaan negara-negara kita dalam mengawal pembakaran terbuka di negara kita. Saya ingin maklumkan kepada Dewan yang mulia ini, kalau kita hendak tengok sama ada punca jerebu adalah dari tempatan ataupun dari luar negara, sekarang kita boleh merujuk kepada *apims.doe.gov.my*.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: [Bangun]

Puan Yeo Bee Yin: Ini adalah *website* di mana kita boleh tengok apakah kualiti udara di tempat-tempat berbeza di Malaysia. Di *website* ini juga kita boleh klik yang ini, *regional haze situation*. [Sambil menunjukkan paparan di telefon bimbit] Dengan kita tengok *regional haze situation* ini kita boleh dapati sama ada punca jerebu itu adalah daripada punca tempatan ataupun daripada negara lain.

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Sikit sahaja Yang Berhormat Menteri. Saya bangkitkan isu ini kerana di Pulau Pinang memandangkan keadaan geografi kita lebih dengan Indonesia, tiap-tiap tahun perkara ini berlaku. Rakyat di Pulau Pinang sering kali menghadapi masalah ini dan saya hanya ingin menyeru kepada Yang Berhormat Menteri untuk memberi perhatian dan memastikan bahawa perkara ini tidak berlaku.

■1250

Untuk makluman Yang Berhormat juga, kita difahamkan bahawa pengusaha-pengusaha ladang-ladang di situ juga adalah terdiri daripada rakyat Malaysia. Kalau boleh, perkara ini diambil maklum dan pastikan bahawa ia tidak berlaku. Kita tidak tahu apakah tindakan yang pernah dilakukan oleh kerajaan dahulu, tetapi sekiranya perkara itu boleh dilakukan oleh kerajaan sekarang, saya hanya merayu untuk perkara ini diberi perhatian. Terima kasih.

Tuan Steven Choong Shiau Yoon [Tebrau]: Yang Berhormat Menteri, saya menyambut dengan baik langkah-langkah untuk meningkatkan penguatkuasaan untuk mengatasi masalah kebakaran sampah haram. Akan tetapi, saya hendak maklumkan kepada Yang Berhormat Menteri adalah kebakaran ini biasanya berlaku pada waktu malam. Saya cuba berusaha bersama dengan DOE dengan izin, di Johor tetapi masalahnya pasukan penguat kuasa tidak ada kebenaran untuk keluar pada waktu malam.

Jadi, saya berharaplah penguat kuasa diizinkan untuk bergerak pada waktu malam kerana ini adalah sangat teruk. Saya pernah sampaikan masalah ini kepada Yang Berhormat Menteri dua bulan atau tiga bulan yang lepas, tetapi masih berlaku setiap malam khususnya di perkuburan Cina Ulu Tiram dan juga Kampung Baru Ban Foo juga di Ulu Tiram. Masalah ini sangat teruk dan saya berharaplah Yang Berhormat Menteri akan ambil perhatian tentang masalah ini. Terima kasih.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Yang Berhormat Menteri, Pasir Salak. Terima kasih. Pada pengamatan saya, jerebu yang teruk berlaku dalam negara kita ini, berpunca daripada dalam negara kita ini, *I think it is not that bad*. Ia bukan disebabkan oleh punca dalam negara kita. Puncanya ialah daripada luar, daripada Kalimantan, Indonesia. Saya bangun awal tadi, Yang Berhormat Jelutong pun bangun dan dia bercakap. Rupanya sekarang ini kepala dia dengan kepala saya lebih kurang sama. [Ketawa] *You can read me*.

Saya hendak bercakap fasal itulah tadi, iaitu berpunca daripada luar. Syarikat-syarikat perladangan yang terlibat dikatakan kebanyakan syarikat Malaysia yang terlibat. *So, why don't you call all these companies? Malaysian companies operating in Indonesia, having plantations, make them accountable, responsible and fine them*. Denda mereka kalau mereka sebenarnya bertanggungjawab di atas apa yang berlaku. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya, Yang Berhormat Menteri.

Puan Yeo Bee Yin: Untuk makluman Yang Berhormat Jelutong dan Yang Berhormat Pasir Salak, kerajaan telah membuat sedaya upaya yang boleh dari segi *international relation* dengan berkomunikasi dengan pihak negara-negara lain tentang hasrat kita untuk ada *transboundary haze-free by 2020*. Akan tetapi kita ada sedikit kekangan dan saya boleh beri *briefing* selepas Parlimen ini apakah kekangan-kekangan yang dihadapi oleh kerajaan dari segi mengenal pasti siapakah yang mengadakan pembakaran terbuka, memastikan *who is the culprit* di Indonesia. Kita ada kekangan dari segi teknikal dan dari segi *international relationship* untuk mendapatkan *players*, siapa yang memulakan kebakaran terbuka ini.

Untuk apa yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Tebrau, saya akan pastikan kebimbangan ataupun apa yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Tebrau akan dikomunikasikan, diunjurkan, ditujukan kepada DOE di Johor supaya mereka boleh mengatasi masalah ini. Saya hendak katakan di sini bahawa kebakaran terbuka ataupun kebakaran sampah, bukan semua kebakaran sampah adalah di bawah bidang kuasa DOE, tetapi DOE tidak akan memberi ini sebagai satu alasan. Ini sebab kalau kebakaran sampah

di rumah teres, di rumah dan di lot kedai, itu adalah di bawah bidang kuasa pihak berkuasa tempatan. Akan tetapi, kita boleh bekerjasama dan kita hendak pastikan bahawa sesiapa yang memulakan kebakaran terbuka ini boleh dihukum melalui undang-undang di Malaysia.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, kementerian MESTECC kita bukan sahaja dari segi bagaimana kita hendak meningkatkan penguatkuasaan dengan sumber manusia yang sama, kita sekarang sedang mengkaji bagaimanakah kita boleh menambah lebih banyak peralatan ataupun menggunakan teknologi ataupun IR 4.0 *and all these technologies* ataupun memperbaiki sistem kita yang sedia ada dengan lebih agresif untuk memastikan penguatkuasaan pencemaran dan aktiviti yang menjejaskan alam sekitar, kita boleh membuat penguatkuasaan dengan lebih tegas, telus dan efektif. Sekian sahaja Tuan Yang di-Pertua maklum balas saya tentang isu-isu di bawah MESTECC yang dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat dalam perbahasan RMKe-11. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri MESTECC. Sekarang saya menjemput Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani.

12.56 tgh.

Timbalan Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani [Tuan Sim Tze Tzin]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Pertama sekali saya ingin mengucapkan terima kasih di atas keprihatinan Yang Berhormat Ahli-ahli Dewan Rakyat yang telah memberikan perhatian terhadap perkembangan sektor agromakanan negara melalui perbahasan Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas. Antara perkara yang ditekankan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri dalam pembentangan KSP RMKe-11 adalah berkenaan meningkatkan sumbangan subsektor agromakanan, mengurangkan kebergantungan terhadap import makanan dan penggunaan teknologi moden. Seruan ini adalah selari dengan hala tuju kementerian sebagaimana telah digariskan dalam Dasar Agromakanan Negara 2011-2020 bagi memastikan jaminan sekuriti makanan termasuk kesejahteraan petani, penternak dan nelayan serta usaha berterusan kementerian untuk memodenkan sektor agromakanan dalam memperkukuhkan ekonomi negara.

Dalam sepanjang sesi perbahasan, seramai 12 orang Yang Berhormat Ahli Dewan Rakyat telah mengambil bahagian dalam membahaskan perkara yang berkaitan dengan kementerian ini iaitu Yang Berhormat Ayer Hitam, Yang Berhormat Kubang Kerian, Yang Berhormat Papar, Yang Berhormat Kangar, Yang Berhormat Marang, Yang Berhormat Tenom, Yang Berhormat Kuala Krai, Yang Berhormat Pontian, Yang Berhormat Sik, Yang Berhormat Mas Gading, Yang Berhormat Alor Setar dan Yang Berhormat Kluang.

Secara amnya, perkara utama yang dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat adalah memfokuskan kepada aktiviti pembangunan pertanian, pemasaran, kepentingan komuniti petani, penternak dan nelayan. Terima kasih saya ucapkan kepada semua Ahli Yang Berhormat. Bagi menjawab isu-isu berkaitan agromakanan sebagaimana yang telah dibangkitkan, sukacita saya mengkategorikan isu-isu tersebut kepada tiga isu utama iaitu pertama, peningkatan produktiviti agromakanan. Kedua, pengukuhan prosedur operasi standard (SOP). Ketiga, kelestarian pertanian.

Jadi, saya masuk ke isu pertama, peningkatan produktiviti agromakanan. Yang Berhormat Ayer Hitam serta Yang Berhormat Kuala Krai telah memohon penjelasan mengenai kaedah untuk meningkatkan hasil Musang King dan sarang burung walit. Pada masa ini, kementerian telah melaksanakan pelbagai langkah, kaedah untuk meningkatkan industri tanaman Musang King seperti berikut:

- (i) menggalakkan petani durian sedia ada yang menanam durian kampung yang tidak lagi produktif atau kurang berkualiti untuk menukar tanaman kepada jenis durian yang lebih berkualiti seperti *variety* D197, D24, D168 dan D200, sama ada dengan kaedah cantuman dewasa atau sulaman;
- (ii) memperlengkapkan ladang dengan kemudahan infrastruktur seperti sistem pengairan dan saluran kerana air adalah faktor yang kritikal untuk tanaman durian;

- (iii) menggalakkan petani durian untuk mendaftarkan MyGAP supaya meningkatkan kepercayaan pengguna terhadap hasil yang dikeluarkan, seterusnya akan mendapat harga yang lebih premium di pasaran;
- (iv) mewujudkan lebih banyak usahawan nurseri benih durian dan percantuman dewasa bagi menampung keperluan permintaan benih jika ada kawasan-kawasan baharu durian yang akan dibuka atau menukar *variety*; dan
- (v) aplikasi teknologi bagi tujuan penyimpanan buah sekiranya berlaku lebihan pengeluaran seperti teknologi IQF (*individual quick freezing*) dan *blast freezing*. Teknologi IQF ini membolehkan buah disimpan sekurang-kurangnya dua tahun dan dipasarkan ke luar negara dan juga di dalam negara.

Selepas makan tengah hari, saya akan terangkan lebih lagi tentang durian. Sesiapa yang minat tentang durian, sila balik pada pukul 2.30 petang.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Okey, makan dulu.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Saya belum tangguh mesyuarat, Yang Berhormat Menteri sudah tangguh mesyuarat.

Tuan Sim Tze Tzin: Ya, saya tahu semua orang lapar. *[Ketawa]*

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ahli-ahli Yang Berhormat, majlis disambung semula pada pukul 2.30 petang hari ini.

[Mesyuarat dtempohkan pada pukul 1.00 tengah hari]

■1430

[Mesyuarat disambung semula pada pukul 2.30 petang]

[Timbalan Yang di-Pertua (Tuan Nga Kor Ming) mempengerusikan Mesyuarat]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Majlis disambung semula, sebelum Menteri teruskan jawapan. Ahli-ahli Yang Berhormat, *it is a great pleasure that I would like to inform together with us in this August House is all women delegations from Singapore. Headed by Honourable Madam Grace Fu Hai Yien, Minister of Culture, Community and Youth. To Honourable Madam Grace Fu and the delegation, we welcome your visit to the House. We hope that the visit by Honourable Madam Grace Fu and the delegation will further strengthen ties and relation between Malaysia and Singapore. Thank you. [Tepuk]*

Sekarang saya menjemput Yang Berhormat Menteri teruskan penggulungan.

2.32 ptg.

Timbalan Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani [Tuan Sim Tze Tzin]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Selamat datang kepada delegasi daripada Singapura. *Welcome Singapore delegations to Parliament Malaysia.*

Saya ingin meneruskan penggulungan saya tentang isu dan topik yang menarik, bukan sahaja Malaysia tetapi juga Singapura iaitu durian. Jadi, tadi saya telah memberi sedikit maklumat tentang bahawa untuk meningkatkan produktiviti Musang King, kita perlu:

- (i) adakan penukaran dengan menggalakkan petani yang sedia ada menukar tanaman dengan kaedah cantuman dewasa atau sulaman;
- (ii) memperlengkapkan ladang dengan kemudahan infrastruktur yang lebih baik;

- (iii) mendaftarkan ladang mereka di bawah skim myGAP dan myOrganic;
- (iv) mewujudkan lebih banyak usahawan nurseri benih durian; dan
- (v) aplikasi teknologi baru bagi tujuan penyimpanan buah melalui *individual quick freezing* dan *blast freezing*.

Jadi Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Dewan ini industri durian ini sangat penting kepada Malaysia. Buat masa sekarang, *production* untuk durian di seluruh Malaysia adalah 300,000 metrik tan. Walau bagaimanapun, hanya 23 peratus sahaja adalah daripada kalangan durian premium iaitu Musang King, D24 dan Hajah Asmah, Duri Hitam atau Ochee. Ini adalah hanya 23 peratus sahaja dan kalau total eksport hanya 5.8 peratus daripada 300,000 metrik tan.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Akan tetapi di Pulau Pinang ada satu durian Lim Guan Eng tau.

Beberapa Ahli: [Ketawa]

Tuan Sim Tze Tzin: Ada Koh Tsu Koon, ada Lim Guan Eng ada macam-macam. Belum ada lagi Speaker. Kita menanti-nantikan.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Teruskan.

Tuan Sim Tze Tzin: Kita sekarang hanya 5.8 peratus eksport iaitu hanya 17,000 metrik tan sahaja. Walau bagaimanapun dengan pembukaan pasaran di China iaitu dengan penandatanganan protokol eksport ke China, durian *whole fruit*, maka kita menjangkakan pembukaan pasaran yang sangat luas.

Untuk makluman Yang Berhormat sekalian, masalahnya adalah kalau kita buka ke China maka pasaran sangat luas dan permintaan tinggi. Contohnya, eksport durian Thailand ke China satu tahun 300,000 metrik tan. Kalau permintaan yang begitu tinggi di negara China dan permintaan yang sama terhadap Malaysia, maka di Malaysia tidak ada durian. Jadi, dari segi Malaysia kita perlu strategik, kita perlu ada durian strategi iaitu bukan eksport sahaja tetapi kita haruslah ada satu durian strategi iaitu yang pertama, kita harus *develop our downstream industry for* durian. Itu sangat penting.

Kedua, adalah menjadikan durian itu sebagai tarikan pelancong-pelancong daripada China dan juga di negara luar. Saya sudah tahu dan saya sudah pasti bahawa peminat-peminat durian daripada Singapura selalu datang ke Malaysia untuk makan durian dan mereka akan *eat the best durian in the orchard environment you know, visiting all the durian farms*. Itulah harus kita gunakan pakai model yang sama untuk menarik pelancong-pelancong daripada China.

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Tuan Yang di-Pertua, maaf. Kita ada kuorum kah, *do we have a* kuorum? Saya rasa kita tidak cukup kuorum.

Tuan Sim Tze Tzin: Ada.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Cukup-cukup.

Tuan Sim Tze Tzin: Barisan Nasional tidak ada, itu masalah dia.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Pembangkang tak cukup kuorum.

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Mana Barisan? Mana Barisan? *Dok* minum kopi.

Puan Alice Lau Kiong Yieng [Lanang]: Cukup, cukup

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Kalau, maaf, maaf. Kalau cukup okey. Tetapi...

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Satu orang pun tiada, mana Barisan, tak ada? Semua tak ada *dok* minum kopi sahaja.

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Akan tetapi saya rasa kita punya kuorum *short*.

Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri [Tuan Mohamed Hanipa bin Maidin]: Tuan Yang di-Pertua, cukup kuorum, kuorum cukup. Duduk, duduk. *Please sit down.*

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Saya rasa kita kurang, kita kurang dua.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Memang cukup...

Tuan Mohamed Hanipa bin Maidin: *Please sit down.*

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: *Sit down lah, please.*

Tuan Sim Tze Tzin: Saya, soalan ini...

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Saya ingat Yang Berhormat hendak makan durian tadi.

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Hendak makan cili.

Tuan Sim Tze Tzin: Soalan ini ditanya oleh Yang Berhormat Ayer Hitam daripada Barisan Nasional tetapi sekarang dia tak ada di dalam Dewan. Walau bagaimanapun saya jawab juga kerana saya tahu ini isu yang penting dan ramai di sini hendak tahu tentang durian. Jadi haruslah kita fokus kepada *downstream industry* dan durian *tourism*. Jadi ini adalah strategi yang perlu kita lakukan kerana kita tidak mampu untuk buka semua pasaran dan semua hantar ke China atau negara lain, maka durian tak cukup di Malaysia.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Timbalan Menteri tahu kawasan saya ada Musang King *wine*.

Tuan Sim Tze Tzin: Musang King *wine*, ya saya baca.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Di kawasan Taiping.

Tuan Sim Tze Tzin: Tuan Yang di-Pertua yang melancarkan *wine* tersebut.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: *Downstream, downstream industries.*

Tuan Sim Tze Tzin: *Downstream industries*, kita menggalakkan segala *downstream*, sekarang ada durian *coffee*, ada durian *mooncakes*, macam-macam. Jadi ini sebenarnya akan meningkatkan produktiviti dan ini selaras dengan RMKe-11 di mana Perdana Menteri menggalakkan segala *agrofood* makanan, meningkatkan produktiviti dari segi *downstream*. Jadi ini akan membantu negara kita mendapatkan lebih banyak keuntungan.

Saya ingin memasuki topik kedua iaitu industri burung walet. Mengenai industri burung walet, terdapat peningkatan jumlah syarikat pengeksport sarang burung walet mentah bersih *raw, clean, edible bird's nests* ke negara China daripada lapan buah syarikat pada tahun 2013 kepada 33 buah syarikat pada tahun 2017.

■1440

Jabatan Perkhidmatan Veterinar sedang berusaha untuk membolehkan pengeksportan sarang burung walet belum bersih (*raw-unclean edible bird's nests*) ke China. Dalam pada itu kementerian telah mengenal pasti beberapa strategi untuk meningkatkan pengeluaran sarang burung walet seperti berikut:

- (i) melalui kaedah-kaedah perladangan, *ranching* burung walet yang dapat meningkatkan produktiviti;
- (ii) menguatkuasakan pematuhan garis panduan pembangunan industri burung walet untuk memastikan pembangunan industri ini teratur dan terancang;
- (iii) memperluas amalan pengeluaran baik melalui skim persijilan pada peringkat ladang dan loji pemprosesan; dan
- (iv) menumpukan aktiviti kajian dan pembangunan penyelidikan R&D dalam pembangunan industri burung walet yang berdaya saing.

Industri burung walet ini lebih kurang sama dengan durian. Sebenarnya untuk makluman Dewan yang mulia ini, sebenarnya dalam dunia ini hanya lebih kurang lima negara mempunyai sarang burung walet. Nombor satu, Indonesia. Kedua, Malaysia. Ketiga, Filipina. Keempat, Thailand dan sedikit di Vietnam. Maka, sebenarnya Malaysia ini dalam satu rantau yang strategik di mana *this is our gold mine* di mana di dunia ini hanya lima negara yang mampu mengeluarkan burung walet.

Akan tetapi, saya hendak maklumkan kepada Dewan ini, kita pun adakalanya *we want quick money, quick profit*. Maka kita tergesa-gesa ingin mengeksportkan *raw-unclean bird nests* kepada negara luar. Satu kilogram *raw-unclean* pada *market price* sekarang adalah lebih kurang RM4,000. Akan tetapi kalau kita proses sedikit menjadi *raw-clean*, ia melonjak kepada RM8,000 satu kilogram. Akan tetapi kalau kita *raw-clean* dan kita proses kepada *raw-clean downstream product* seperti *bird nests coffee* kah dan macam-macam lagi produk, satu kilogram ia akan melonjak kepada RM40,000 hingga RM80,000.

Jadi, *it is a no-brainer*. Kita perlu *develop our downstream industry* untuk industri burung walet. Jadi, inilah keperluan untuk kita untuk proses *bird's nests*. Sekarang saya rasa ada masalah iaitu dahulu kita fokus kepada kerajaan yang terdahulu, fokus kepada sesuatu yang tidak betul iaitu untuk tergesa-gesa membuka pasaran *raw-unclean*, okey? Ia membuka pasaran tetapi kita tidak boleh menutup semula kerana protokol telah *signed* dan sekarang kita memulakan proses untuk mereka eksport *raw-unclean*. Akan tetapi sepatutnya ya dan Kerajaan Pakatan Harapan akan lebih fokus kepada industri pemprosesan, *raw-clean process downstream industry*. Inilah fokus kita supaya kita boleh meningkat hasil pendapatan bukan sahaja tergesa-gesa menghantar segala yang terbaik dari Malaysia terus kepada luar negara.

Sebenarnya yang menguntungkan adalah negara-negara luar apabila mereka mendapatkan *raw-unclean*, mereka proses dan mereka akan mendapat keuntungan dan mereka akan memenuhi pasaran mereka. Pada Malaysia kita hanya untung sekali sahaja iaitu *our raw product* tetapi kita tidak mendapat keuntungan dari segi proses dan juga *create jobs* dan sebagainya. Jadi haruslah kita mengambil iktibar dan supaya kita lebih berhati-hati dan kita kena berusaha untuk meningkatkan industri *downstream* kita.

Tuan Yang di-Pertua, saya ingin juga— Yang Berhormat Sik telah bertanya tentang sesi libat urus untuk bertukar pandangan dan demi menjaga kepentingan petani ya. Setakat ini Kementerian telah dan akan mengadakan sesi libat urus dengan pelbagai pihak bagi menjaga kepentingan petani seperti program-program berikut:

- (i) hari bertemu pelanggan di peringkat jabatan, daerah dan negeri pada setiap hari Rabu;
- (ii) memperkukuhkan program MOA Incorporated melalui kerjasama strategik antara jabatan dan agensi di bawah kementerian;
- (iii) sesi dialog MOA bersama pemain industri yang akan diadakan pada awal tahun depan; dan
- (iv) penemusuaan usahawan tani dan industri.

Kementerian juga mengalu-alukan sebarang cadangan dan maklum balas daripada petani dan pemain industri bagi memajukan sektor agromakanan negara.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani telah melakukan beberapa *reform*. Nombor satu, untuk *make business-friendly and farmers-friendly*. Menjadikan kementerian ini lebih *business-friendly and farmers-friendly*. Itu sebab kita membuka ruang untuk bertemu dengan pelanggan-pelanggan kita iaitu setiap Rabu. Semua petani, nelayan, penternak dan pengusaha industri asas tani boleh berjumpa dengan semua, boleh pergi ke jabatan-jabatan pertanian, perikanan, DVS dan sebagainya untuk berjumpa dengan pegawai-pegawai. Mereka wajib untuk bertemu dengan pelanggan iaitu petani dan sebagainya untuk membantu menyelesaikan masalah mereka. Itu nombor satu.

Kedua, kita akan memastikan setiap bulan ada *interagency meeting* antara semua jabatan untuk menyelesaikan masalah-masalah pertanian di kawasan setempat, daerah melalui MOA Incorporated. Ketiga, tahun depan kita akan melaksanakan MOA *dialogue* seperti yang dahulu MITI *dialogue* di mana kita akan membuka *All-agency* cara *intergrated*. *All-*

agency approach untuk menyelesaikan masalah-masalah yang daripada industri dan juga mengalu-alukan segala pelaburan dari luar negara, dalam negara, pelaburan yang besar, sederhana dan juga kecil untuk mereka libatkan diri dalam sektor pertanian.

Ini adalah antara inisiatif-inisiatif atau *reform* yang telah kita lakukan dalam Kementerian Pertanian.

Datuk Seri Dr. Adham bin Baba [Tenggara]: Tenggara minta laluan.

Tuan Sim Tze Tzin: Okey, silakan.

Datuk Seri Dr. Adham bin Baba [Tenggara]: Terima kasih, Yang Berhormat Timbalan Menteri. Saya rasa libat urus kepada *stakeholders* ataupun golongan petani, bolehkah Yang Berhormat melancarkan satu gerakan untuk memastikan *continuous guarantee export*? Sebagai contoh, tadi tu burung walet dengan durian supaya pelabur-pelabur daripada negara China sanggup untuk membuka *contract farming* di negara kita. Contoh macam Singapura, di Johor mereka melancarkan kebun-kebun sayur supaya sayuran yang ditanam, dieksport ke Singapura dan ada *continuous supply* kepada Singapura, contoh.

Akan tetapi, untuk walet dan juga durian, kalau Yang Berhormat boleh lancarkan skim supaya *guaranteed export* barang-barang ini dan tidak ada masalah tentang kualiti sama industri hiliran kah apa, mungkin Yang Berhormat boleh cabar pelabur dari China, dari negeri lain atau dengan kita punya *stakeholder* untuk melaksanakan *contract farming*. Boleh atau tidak buat itu?

Tuan Sim Tze Tzin: Terima kasih cadangan daripada Yang Berhormat Tenggara. Saya lebih suka kalau kita mendapat pelaburan dari negara China atau Singapura dalam *downstream industry* kerana *downstream industry* ini ia membawa keuntungan yang lebih besar dan juga memerlukan pekerjaan dan kepakaran yang lebih tinggi.

Jadi ini adalah satu peluang perniagaan bukan sahaja dari negara lain tetapi untuk Malaysia ya dan Kementerian Pertanian sentiasa akan mengalu-alukan pelaburan-pelaburan tersebut. Terima kasih, Yang Berhormat Tenggara.

Saya ingin masuk ke topik yang ketiga iaitu daripada Yang Berhormat Alor Setar ya. Yang Berhormat Alor Setar mencadangkan...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Pasir Salak.

Tuan Sim Tze Tzin: Oh! Yang Berhormat Pasir Salak. Okey. Orang lama saya *respect*.

■1450

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Apakah Yang Berhormat sedar pada masa ini ramai orang dari negeri China yang datang buka dusun durian dengan menggunakan tanah-tanah orang kampung, Pajak tanah orang kampung buka dusun durian, 500 ekar, 200 ekar? Keadaan ini kalau pihak kementerian tidak mengawasi, akhirnya esok tanah-tanah orang kampung ini akan terlepas kepada pelabur-pelabur daripada negeri China.

Betul ia boleh memberi peluang pekerjaan dan sebagainya tetapi dari segi *ownership of the land* itu yang sangat bahaya. Walaupun mereka tidak boleh mohon untuk dapatkan hak milik ke atas tanah tersebut, tetapi kalau pajakan sudah menjadi 30 tahun boleh disambung lagi 30 tahun, Generasi yang berikutnya mungkin tidak mengetahui apa perjanjian di antara pelabur dengan tuan punya tanah itu. Mungkin anak cucu yang akan mengambil alih selepas perjanjian itu nanti tamat tidak boleh mempertahankan hak milik tanah mereka. Itu satu saya hendak bagi perhatian kepada Yang Berhormat. Apakah tindakan pihak kementerian, pihak kerajaan?

Kedua, berkenaan dengan durian ini, sebagaimana yang kita tahu, harga durian telah jatuh. Di Pulau Pinang pun permintaan durian sudah menurun daripada pelancong-pelancong daripada negara China. Dahulu *planes loads*, penuh kapal terbang datang ke Pulau Pinang makan durian di Balik Pulau. Harga pun tidak kira, *any price they can pay* tetapi sekarang sudah menurun disebabkan oleh masalah hubungan kita dengan negeri China. *This is true*.

Tuan Sim Tze Tzin: Okey, boleh ya?

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Jadi, apa akan jadi kepada mereka yang mengusahakan dusun-dusun durian ini kalau sekiranya harga durian nanti terus jatuh?

Tuan Sim Tze Tzin: Okey, terima kasih Yang Berhormat Pasir Salak, bekas Timbalan Menteri. Akan tetapi, saya nampak ada sedikit *contradiction* daripada hujah-hujah Yang Berhormat Pasir Salak kerana pada masa yang sama, orang berpusu-pusu hendak beli tanah kita, pada masa yang sama negara China tidak suka dengan kita, maka pelancong *drop*. *This is a bit contradiction*. Ini adalah tajuk baharu, bukan yang dibangkitkan dalam perbahasan Yang Berhormat.

Akan tetapi saya ingin ulas sedikit ialah tanah ini di bawah tanah kerajaan negeri. Isu tanah, isu tanah kerajaan negeri itu patutlah dibawa kepada forum Dewan Undangan Negeri terutamanya negeri-negeri— kalau bolehlah Yang Berhormat bawa isu ini kepada Kerajaan Negeri Barisan Nasional Pahang di mana ada banyak tanaman durian juga.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Kerajaan negeri, berapa yang Pakatan Harapan?

Tuan Sim Tze Tzin: Di Pahang...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Kerajaan negeri...

Tuan Sim Tze Tzin: Pahang adalah lebih besar pengeluaran durian.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *I am not talking about negeri Pahang. I am talking about everywhere. It can be in Penang, can be in Perak, can be in Selangor.*

Tuan Sim Tze Tzin: Okey, ini forum yang berbeza, ya. Terima kasih.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *Why only Pahang? And then, they are all under your same party, ruling party, Pakatan Harapan.*

Tuan Sim Tze Tzin: Okey, Terima kasih Yang Berhormat Pasir Salak. Saya ingin masuk kepada topik yang lebih penting iaitu isu subsidi benih padi dan baja kepada golongan yang benar-benar terlibat dengan industri padi dan beras.

Pemberian benih padi sah disasarkan kepada pesawah sebanyak 72,000 metrik tan untuk setiap tahun. Pesawah membeli benih dari kilang dengan harga RM28 satu beg 20 kilogram, manakala harga sehingga 35 kilogram jika dibeli melalui ejen. Setakat ini sembilan syarikat telah dilantik sebagai pengeluar benih padi sah kepada petani di bawah Program Insentif Benih Padi Sah (IBPS). Bagi bekalan baja, ia diedarkan oleh NAFAS melalui PPK yang dilantik.

Untuk masa hadapan, pengedaran baja akan dibuat melalui pemberian kupon dan pesawah boleh membeli terus melalui pembekal-pembekal yang dilantik. Berdasarkan Pekeliling Perbendaharaan 2.1 Kaedah Perolehan Kerajaan, kementerian pada masa ini dalam proses penilaian teknikal untuk pembekalan baja di bawah Skim Baja Padi Kerajaan Persekutuan (SBPKP), Skim Insentif Pengeluaran Padi (SIPP) dan Skim Baja Racun Padi Bukit/Huma (SBRPB) secara tender terbuka.

Syarikat-syarikat yang mengemukakan tawaran tender akan melalui proses penilaian dari segi teknikal dan kewangan, pengalaman prestasi kerja dan lain-lain asas penilaian yang berkaitan.

Tuan Chan Ming Kai [Alor Setar]: Minta laluan sedikit. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Kita difahamkan bahawa benih padi disubsidi ini dijual pada harga RM28, seperti Yang Berhormat Timbalan Menteri katakan tadi. Kalau jual melalui ejen adalah lebih kurang RM34 hingga RM36. Maka, bagaimana kita boleh pastikan bahawa petani ini boleh terus akses kepada pembekal? Ataupun bagaimana kita boleh pasti bahawa pembekal tersebut tidak memberi kuota jualan sebesarnya kepada ejen dan bukan *direct* kepada petani? Sedangkan harga dia mungkin sama, tetapi akhirnya petani tidak dapat beli dengan pembekal, terpaksa beli dengan ejen. Itu satu.

Kedua, saya terima juga aduan bahawa ada juga pembekal yang jual benih padi satu pakej dengan racun yang dijual oleh syarikat tersebut sehingga petani terpaksa membeli benih bersama dengan racun tersebut. Adakah apa cara yang kita boleh pastikan supaya

pakej tersebut bukan diwajibkan kepada petani supaya mereka terpaksa beli dengan satu pakej tersebut?

Tuan Sim Tze Tzin: Terima kasih Yang Berhormat Alor Setar. Untuk isu ejen, kita mewajibkan supaya pembekal menjual pada RM28 *at farm gate*. Maka, mereka tidak ada alasan untuk menolak sesiapa membeli terus kepada mereka. Kalau mereka ditolak, maka kita akan mengambil tindakan. Kalau ada sesiapa pembekal yang menolak petani daripada membeli daripada mereka terus, bagi laporan kepada saya dan kita akan ambil tindakan melalui kawal selia.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Yang Berhormat Timbalan Menteri, Pasir Salak.

Tuan Sim Tze Tzin: Sekejap, nanti. Isu kedua adalah pakej benih padi dengan racun. Sebenarnya untuk pakej racun dengan benih padi, ia adalah dari segi CL2, *Clearfield* sahaja. Itu disebabkan oleh *Clearfield* ini ia perlu menggunakan— dia benih padi sah ini di...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tadi saya bercakap pasal baja, *you* sudah pergi kepada benih padi sah.

Tuan Sim Tze Tzin: Sekejap, saya akan bagi ruang. Tidak mengapa, saya akan beri ruang. Untuk *Clearfield* ini, dia perlu menggunakan racun yang spesifik kerana untuk menangani masalah padi angin. MR220 *Clearfield* dia perlu menggunakan racun *on duty* supaya dia menyelesaikan masalah padi angin. Kalau kita *separatekan* mereka, maka padi angin akan berleluasa. Selalunya petani dia ingin membeli *Clearfield* (CL2) dan mereka tidak ingin membeli racun. Ini menyebabkan isu beg putih berlaku. Akhirnya padi angin berleluasa. Jadi itu sebab kita terpaksa pakejkan *Clearfield* dengan racun *on duty*.

Akan tetapi, kita pun tahu akan isu ini dan sebenarnya kementerian sekarang akan— untuk benih-benih *variety* yang baharu, kita akan kaji balik adakah kesesuaian untuk pakejkan racun dengan *variety*. Itu kita ambil maklum dan kita akan menetapkan syarat-syarat yang baharu. Yang Berhormat Pasir Salak.

■1500

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Yang Berhormat tadi ada menyebut soal kupon sebagai satu langkah reformasi. Hebat ini pakai kupon dipanggil reformasi. *I thought* reformasi *is a great idea, introducing coupon* sebagai reformasi ini ia tidak ada apalah orang kata. Walau macam mana pun saya hendak tanya, hendak ingat Yang Berhormat, *you* bagi kupon *how do you guarantee?* Bagaimana kerajaan boleh menjamin kupon ini tidak disalahgunakan? Dahulu kita bagi baja *in kind*. *So, they will use the fertilizers* untuk sawah mereka. Kalau *you* bagi kupon, ibarat bagi duit tahu? *If you give it to me, I can sell that coupon to another person, another farmer. He will use that.*

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: *People also can sell the baja. People also can sell fertilizer.*

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tidak berlaku macam itu mudah sebab *you* hendak jual baja, *you* hendak cari orang yang beli baja bila dia perlukan baja itu. Kadang-kadang, di sini kupon itu boleh jual *at discount*, dia hendak beli rokok. Hendak beli itu, hendak beli ini. *He can sell the coupon at a discount rate. So, your matlamat* untuk membantu petani itu tidak tercapai. Itu satu.

Keduanya, saya hendak tanya subsidi ini. Subsidi baja ini *whether in coupon*, dalam bentuk kupon atau dalam bentuk apa pun, berapa jumlahnya satu musim, satu hektar? *Is it more than the previous government or it is less or it is the same amount?*

Tuan Sim Tze Tzin: Ini semuanya soalan tambahan ya, yang tidak ada dalam perbincangan. Saya tidak nampak Yang Berhormat...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Bolehlah jawab, apa salah? Saya dahulu jadi Timbalan Menteri saya jawab.

Tuan Sim Tze Tzin: Boleh jawab. *No issue, no issue.* Boleh jawab tetapi saya hendak bangkitkan *to be fair*...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Ini macam mana jadi Timbalan Menteri tidak boleh jawab?

Tuan Sim Tze Tzin: Kita kena *fair* kepada orang-orang yang telah tanya soalan. Tadi ramai lagi...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *No, no, no. If you say you cannot jawab, tell me you cannot jawab.*

Tuan Sim Tze Tzin: *I jawab...*

[Pembesar suara dimatikan]

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tidak payah hendak tolong. Saya dahulu Timbalan Menteri, tidak payah orang tolong pun.

Tuan Sim Tze Tzin: Duduklah, duduklah. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ahli Yang Berhormat.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Ini satu orang hendak tolong, 10 orang, 20 orang. Apa ini?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pasir Salak, Ahli Yang Berhormat sila duduk.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Macam mana?

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Nanti, nanti. Sila duduk, Yang Berhormat Menteri duduk.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Apa yang saya perhatikan tadi soalan daripada Yang Berhormat Pasir Salak adalah soalan spesifik.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Ya?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Soalan yang dibawa oleh Yang Berhormat Pasir Salak adalah soalan spesifik, yang tidak dibangkitkan semasa perbahasan Kajian Separuh Penggal. *[Tepuk]* Dengan ini, kita minta...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tuan Yang di-Pertua, *come on...*

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Timbalan Menteri, jumlah statistik...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *No, no, no.* Ada kena-mengena dengan soalan. *You don't try to be so...*

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pasir Salak.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *No partisan.*

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pasir Salak.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *No partisan, please.*

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: Yang Berhormat Pasir Salak.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Saya sentiasa adil kepada kedua-dua pihak.

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yes, saya sentiasa adil kepada semua pihak...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *If you not partisan...*

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Jelas Yang Berhormat Pasir Salak. Ini tidak adil untuk Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: Betul.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Akan tetapi Yang Berhormat Timbalan Menteri— belum, saya belum habis lagi.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Saya bercakap...

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pasir Salak, Yang Berhormat Timbalan Menteri boleh bagi jawapan bertulis. Sila, teruskan.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tuan Yang di-Pertua kata tidak ada kena-mengena, ini tidak betul.

Tuan Sim Tze Tzin: Tidak apa, tidak apa. Saya boleh jawab. Yang Berhormat Pasir Salak...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Ini berkenaan dengan bantuan baja.

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: Asyik dia sahaja yang betul, dengarlah dahulu. Tidak bahas, orang tidak jawab. Sudah lama jadi MP pun tidak faham. Malu lah, duduk lah!

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Apalah, satu orang mana— 10 orang, 20 orang mahu kasi tolongkah?

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: Ho! Ingat... *[Dewan riuh]*

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pasir Salak, sila duduk.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *You know*, tengok kita belakang tidak ada siapa pun tolong?

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: Ingat baja itu tidak boleh kena jual?

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Apa ini...

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: Saya... *[Dewan riuh]*

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Timbalan Menteri teruskan perbahasan.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Tuan Yang di-Pertua, minta...

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Teruskan, teruskan perbahasan.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Tuan Yang di-Pertua...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Ini ada kena-mengena Tuan Yang di-Pertua. Dengan dari bantuan baja...

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Ini Yang Berhormat Pekan pun sudah lari.

Tuan Sim Tze Tzin: Okey, okey. Tidak apa, saya pun faham. Saya faham.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Janganlah...

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: *Nobody dispute that this* kena-mengena *but* kenalah faham ia punya prosedur. *You all* orang lama ini, duduklah.

Tuan Su Keong Siong [Kampar]: Faham prosedur. Balik baca *standing order* dahulu.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Eh! *You* belum jadi Timbalan Menteri lagi.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Tuan Yang di-Pertua...

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: *What standing order are you talking about?*

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *You* belum jadi Timbalan Menteri, duduk dahulu diam-diam.

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: Tidak apa, tetapi saya dapat...

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Timbalan Menteri, sila duduk. Yang Berhormat Pasir Salak...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Baru lima bulan...

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pasir Salak, baca Peraturan Mesyuarat 35(1). Baca. Tidak bawa? *[Disampuk]*

Beberapa Ahli: Baca, baca.

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Okey, saya baca, duduk.

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pasir Salak duduk.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *You* hendak tunjuk power?

Tuan Cha Kee Chin [Rasah]: Hoi! Yang Berhormat Pasir Salak, jangan menyalaklah!

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: Yang Berhormat Pasir Salak, duduk.

[Pembesar suara dimatikan]

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Ini partisan *you know*.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Okey, sila duduk.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *You want to be a Speaker, you have to be neutral.*

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Ini Speaker Pakatan Harapan lah. *[Dewan riuh]*

Tuan Su Keong Siong [Kampar]: Tuan Yang di-Pertua, ini Yang Berhormat Pasir Salak melampau. Halau dia keluar.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Jelutong duduk.

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Ini bukan Pandikar lah, ini Speaker kita. Speaker Pakatan Harapan.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *You* Jelutongkah, lotong?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Jelutong, Yang Berhormat Pasir Salak, semua duduk!

Tuan Cha Kee Chin [Rasah]: Yang Berhormat Pasir Salak jangan menyalaklah.

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Sila duduk, saya bacakan peraturan mesyuarat.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Jelutong kah, lotong?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ahli Yang Berhormat, Peraturan Mesyuarat 35(1), "*Seseorang Ahli yang hendak bercakap, hendaklah bangun di tempatnya. Apabila dipanggil oleh Pengerusi, maka hendaklah dia berdiri menghala ucapan kepada Pengerusi. Seseorang Ahli tidak boleh bercakap melainkan setelah dipanggil oleh Pengerusi.*" Faham?

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Saya menghadap Pengerusi.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Saya tidak panggil kamu bercakap, faham?

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Kamu pun buat keputusan tidak adil.

[Pembesar suara dimatikan]

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Speaker tidak adil.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Jelas, Yang Berhormat Pasir Salak bukan dia hendak minta penjelasan. Semua orang boleh lihat Yang Berhormat Pasir Salak sengaja mengundang kekecohan.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Mengundang apa?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Dia sengaja. Sekiranya sikapnya tidak berubah...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Apa yang *you* hendak buat?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: ...Maka, saya terpaksa mengambil tindakan terhadap Yang Berhormat Pasir Salak.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Boleh. Ambillah tindakan.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ini dia sikap sebenarnya. Dia hendak tunjuk hero.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tak ada hendak tunjuk hero.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Jelas, dia bukan...

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Tuan Yang di-Pertua.

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Apabila kita sudah bacakan peraturan mesyuarat, dia masih lagi degil.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tidak ada tunjuk hero.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Sikap berdegil-degil ini dia mencabar dan dia sengaja mahu dihalau keluar.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tidak adalah.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ini adalah nawaitu atau niat adalah amat jelas sekali. Sekiranya Yang Berhormat Pasir Salak tidak duduk, saya sekarang bagi peluang terakhir.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Timbalan Menteri, sila teruskan. Lain semua duduk, duduk.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tuan Yang di-Pertua tidak adil. *[Dewan riuh]*

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Dia memang hendak dihalau keluar, dia tahu. Bukan dia tidak tahu, ini sengaja. Niat dia jelas. Dia tidak mahu duduk di sini...

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Tuan Yang di-Pertua, cakap apa, siapa?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Saya bagi peluang sekarang. Yang Berhormat Timbalan Menteri teruskan, yang lain semua duduk.

[Pembesar suara dimatikan]

Tuan Sim Tze Tzin: Terima kasih...

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Sila, masa tujuh minit.

Tuan Sim Tze Tzin: Saya terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua,...

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Saya minta laluan Tuan Pengerusi.

Tuan Sim Tze Tzin: Sekejap, ini *floor* saya. Duduk, *please*. Saya terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua. Dia *cool*, dia boleh kontrol. Yang Berhormat Pasir kena kontrol diri.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *You cool?* Berapa orang tidak *cool* itu? Puluh, puluh orang...

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pasir Salak, adakah kelakuan, tabiat sedemikian membanggakan pengundi-pengundi anda? *[Dewan riuh]*

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Apa ini? Tuan Yang di-Pertua berkait dengan pengundi saya. Saya menang tahu? DAP kalah sana. Pakatan Harapan kalah.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Oleh sebab itu menang patutnya berkelakuan dengan baik, bukan macam ini, teruskan Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Pengundi saya yang undi saya, bukan Tuan Yang di-Pertua.

[Pembesar suara dimatikan]

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Tuan Yang di-Pertua, saya minta dengan baik. Saya minta laluan dengan...

[Pembesar suara dimatikan]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Itu terpulang kepada budi bicara Yang Berhormat Timbalan Menteri. Masanya cuma tinggal enam minit sahaja.

Tuan Sim Tze Tzin: Saya rasa tidak cukup, ada ramai. Saya kena adil kepada yang lain yang telah tanya soalan.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Jika dia tidak ada hal, saya terpulang kepada budi bicara dia.

Tuan Sim Tze Tzin: Saya teruskan ya.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Saya minta laluan dengan baik.

Tuan Sim Tze Tzin: Nanti dahulu.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Dan mengikut peraturan.

Tuan Sim Tze Tzin: Nanti dahulu ya.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Bagi Yang Berhormat Timbalan Menteri habiskan perenggan. Sila.

Tuan Sim Tze Tzin: Kita – yang ingin berbahas, bahas. Okey? Kalau hendak tanya soalan masa...

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: *You* dahulu semua celah mencelah.

Tuan Sim Tze Tzin: Sekarang, tidak adil kepada orang yang tanya soalan dan saya tidak dapat jawab soalan mereka ya. Saya akan teruskan.

Untuk Yang Berhormat Kluang, yang telah menanyakan tentang mewajibkan pensijilan MyGAP kepada semua produk pertanian ya. Pensijilan MyGAP pada masa kini adalah bersifat sukarela dan tiada akta yang menguatkuasakan supaya semua ladang pertanian wajib memperoleh MyGAP. Walau bagaimanapun, usaha secara beransur-ansur boleh dilaksanakan supaya ladang-ladang pertanian yang berdaftar dengan jabatan mempunyai pensijilan MyGAP.

Bagi produk berasaskan tanaman, pemohon akan dipersijilkan sekiranya memenuhi keperluan pensijilan iaitu lulus pemeriksaan tapak, lulus pemeriksaan audit amalan ladang dan lulus analisis sampel. Tempoh pensijilan tidak akan mengambil tempoh masa yang lama jika pengusaha memenuhi keperluan pensijilan dan mematuhi standard yang telah ditetapkan. Tempoh dipersijilkan boleh dipendekkan sekiranya ladang pengusaha telah melepasi program pensampelan *contamination*. Keputusan analisis makmal memberikan keputusan kehadiran *contaminant* dalam sampel dari ladang adalah negatif.

■1510

Bagi tujuan pensijilan untuk aktiviti *agriculture* pula, sekurang-kurangnya penternak telah beroperasi sebanyak satu kitaran pengeluaran. Kebiasaannya, kegagalan untuk dipersijilkan lebih menjurus kepada aspek *housekeeping* dan kebersihan serta program prasyarat pensijilan yang memerlukan peningkatan kemudahan *buyers security* ladang. Bagi ladang ternakan untuk pasaran eksport disyaratkan untuk mendapatkan pensijilan MyGAP (*Malaysian Good Agricultural Practices*) adalah salah satu kelayakan untuk mengeksport ternakan dan hasilan.

Ini adalah bertujuan untuk memantapkan prosedur pengesahan dan pengeluaran sijil kesihatan veterinar dengan memendekkan masa pemprosesan dokumen eksport tersebut. Secara keseluruhan, MyGAP ini penting kerana ia adalah *good agricultural practices*, yang membezakan ladang atau produk-produk ladang biasa dengan produk-produk ladang yang berkualiti. Maka, sebenarnya kementerian sebenarnya sangat menggalakkan ladang-ladang dan juga pekebun menggunakan pensijilan MyGAP.

Untuk *consumers* di luar, kita pun perlu faham bahawa untuk mendapatkan makanan yang berkualiti, makanan yang mempunyai amalan ladang yang bagus, *good agricultural practices* ini, mereka haruslah membezakan antara yang biasa dengan MyGAP. Saya rasa, di luar sana dia sanggup membayar lebih sedikit untuk membeli makanan-makanan, produk-produk ladang MyGAP. Sebab ini untuk menjaga kesihatan kerana menjaga kesihatan itu penting daripada kita membazir menggunakan duit untuk jumpa doktor dan ada pelbagai masalah seperti kanser dan sebagainya, barulah kita *regret* tetapi sudah terlewat.

Maka, belilah makanan produk ladang-ladang yang mempunyai pensijilan MyGAP mulai sekarang. Bayar lebih sedikit kerana ladang MyGAP ini mereka perlu pensijilan dan mereka mengikut amalan praktis yang terbaik. Jadi, haruslah mereka membeli dengan harga yang *slightly* lebih supaya ladang-ladang ini boleh *continue* dengan pensijilan MyGAP ini.

Untuk... [Disampuk]

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Laluan sikit?

Tuan Sim Tze Tzin: Kejap ya.

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Kubang Kerian. Berhubung dengan MyGAP.

Tuan Sim Tze Tzin: Saya tidak mempunyai masa yang panjang ya, boleh singkatkan ya.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Apa ini! Semua soalan tidak mahu jawab!

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Pasir Salak!

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Saya hendak jelaskan soal pengguna perlunya suatu mekanisme kepada pengguna supaya dia mengetahui mana ladang yang mendapat sijil persijilan dan mana yang tidak dapat. Kalau pengguna tidak dapat maklumat tersebut, dia tidak boleh membezakan di antara ladang itu. Apakah mekanisme yang perlu dibuat oleh pihak kementerian?

Tuan Sim Tze Tzin: Terima kasih. Ini cadangan yang bagus. Sebenarnya dia ada logo MyGAP itu. Logo MyGAP. Kita akan menggalakkan supaya apabila *packaging* nanti. Di mana yang ada MyGAP mereka seharusnya sangat bangga dan berani untuk meletakkan MyGAP itu dan bezakan antara yang ada MyGAP dengan yang tidak ada MyGAP. Kita seru kepada semua pasaran-pasaran daripada Tesco atau Giant sehingga kepada kedai-kedai runcit supaya mereka bezakan ada kaunter yang ada MyGAP dengan kaunter yang tidak ada MyGAP. Itu akan meningkatkan insentif kepada peladang, pekebun kita untuk melaksanakan pensijilan MyGAP ya.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Saya minta sikit?

Tuan Sim Tze Tzin: Okey.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Sikit sahaja. Penting untuk rakyat. Petani-petani. Pasik Salak dahulu. Saya dahulu!

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Tiada, tiada. Itu kita semua sudah buat dahululah!

Tuan Sim Tze Tzin: Okey. Cepat-cepat.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Yang Berhormat Pasir Salak, bagi saya dahulu. Bagi saya.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Timbalan Menteri bagi kepada Yang Berhormat Tumpat.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman [Pasir Salak]: Saya mahu sebut satu sahaja. Semua itu kami sudah buat dahulu!

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Yang Berhormat Pasir Salak duduk! Ini saya punya. Tuan Yang di-Pertua, saya mahu bawakan benda yang sama yang dibawakan oleh Yang Berhormat Pasir Salak tadi apabila Yang Berhormat Timbalan Menteri menyebut tentang subsidi baja yang akan diberikan kepada petani.

Kemudian Yang Berhormat Pasir Salak dia tanya berapa banyak? Saya rasa itu bukan benda yang baru, tetapi rakyat di luar sana sangat menantikan jawapan daripada kerajaan pada hari ini, berapa banyak subsidi yang akan diberikan kepada rakyat? Baik sama banyak macam kerajaan terdahulu... [Disampuk]

Tuan Sim Tze Tzin: Okey, saya faham. Terima kasih. Terima kasih.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Ataupun lebih banyak, ataupun lebih sedikit.

Tuan Sim Tze Tzin: Saya faham.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Jadi, sepatutnya Tuan Yang di-Pertua tidak pergi duduk ke sebelah sana hendak berdebat dengan Ahli-ahli Yang Berhormat di sebelah sini.

Tuan Sim Tze Tzin: Terima kasih.

Dato' Haji Che Abdullah bin Mat Nawi [Tumpat]: Kena turun dari situ duduk di sana. Baru boleh bercakap.

Tuan Sim Tze Tzin: Terima kasih, Yang Berhormat Tumpat, ini adalah tajuk baru. Yang Berhormat Tumpat boleh dapat tahu jawapan itu 24 jam dari sekarang. Okey. Esok. Bajet akan diumumkan. Ya, tunggu bajet.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Jadi jawapan telah diberikan.

Tuan Sim Tze Tzin: Okey. Yang Berhormat Kangar?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Sila menggulung.

Tuan Sim Tze Tzin: Yang Berhormat Kangar dia mohon menjelaskan mengenai isu pengurangan batu karang. Jabatan Taman Laut Malaysia telah bekerjasama dengan Reef Check Malaysia, iaitu pertubuhan bukan kerajaan (NGO) bermula tahun 2011 untuk membuat pemantauan kadar liputan terumbu karang, *coral reefs* di perairan Taman Laut Malaysia. Hasil pemantauan yang dilakukan, kadar liputan terumbu karang di Malaysia pada tahun 2012 hingga tahun 2017, adalah di antara 51.16 peratus hingga 52.17 peratus. Ini di mana ia dikategorikan sebagai 'good'. Keadaan ini adalah berbeza dengan keadaan liputan karang di luar taman laut dari tahun 2012 sehingga tahun 2017 dengan kadar 34.5 peratus hingga 31.98 peratus.

Sebanyak 31 ancaman telah dikenal pasti menyumbang kepada pengurangan kadar liputan terumbu karang disebabkan faktor semula jadi dan aktiviti manusia. Faktor semula jadi boleh diberi contoh sebagai fenomena El Nino, yang menyebabkan suhu laut meningkat menyebabkan karang mengalami kelunturan. Faktor semula jadi yang lain yang turut menyumbang adalah keasidan air laut, kenaikan paras air laut dan kemusnahan karang akibat ribut. Aktiviti manusia disebabkan sedimentasi dari daratan, hakisan, aktiviti rekreasi yang kurang bertanggungjawab dan aktiviti perikanan yang tidak bertanggungjawab seperti penangkapan ikan di kawasan batu karang.

Selain daripada itu, terdapat juga ancaman lain ke atas terumbu karang yang diakibatkan oleh pemangsa seperti serangan haiwan Mahkota Berduri "*Crown of Thorns*", Siput Drupella dan penyakit seperti jalur putih dan hitam, *White Band and Black Band*. Justeru itu, kerajaan juga telah menjalankan usaha-usaha *rehabilitation* karang laut seperti membuat provokasi karang laut dan juga mengadakan tukun provokasi karang laut seperti di Kuching, Mukah dan Labuan. Kerajaan juga mengadakan kursus kultur dan provokasi karang kepada kumpulan sasar.

Saya ingin menegaskan bahawa Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani adalah komited untuk— '*to conserve coral reefs*' di Malaysia. Kita tahu bahawa DOF di bawah Kementerian Pertanian adalah komited untuk *sustainable fishing for the future*. Untuk karang laut ini, ia adalah tempat untuk populasi ikan-ikan benih dan untuk *sustainable in future*. Kita komited terhadap segala usaha-usaha *conservation* dan kita tahu di bawah DOF ia mempunyai kuasa yang lebih.

Dahulu, taman laut ini diletakkan di bawah NRE dan sekarang diletakkan di dalam Kementerian Pertanian. Sebenarnya, kita mempunyai kuasa lebih di bawah DOF kerana kita mempunyai kuasa bukan sahaja *conservation*, tetapi juga kuasa untuk penguatkuasaan di bawah Akta Perikanan di bawah Kementerian Pertanian. Pada masa yang sama, Kementerian Pertanian juga mempunyai *expertise* yang hebat seperti saintis dan sebagainya untuk usaha-usaha konservasi.

Jadi, *don't worry*. Kementerian Pertanian sangat komited terhadap apa yang di bawah jagaan kami. Kami akan terus memastikan bahawa taman laut dijaga, dipelihara dengan lebih baik, sebaik-baik mungkin kepada semua *coral reefs* di Malaysia. Untuk soalan-soalan lain, kerana ada banyak— boleh dapatkan sedikit *injury time*?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Sudah bagi.

Tuan Sim Tze Tzin: Sudah bagi ya? Jadi untuk...

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Secepat mungkin, kerana ada lagi tiga kementerian yang mahu menggulung.

Tuan Sim Tze Tzin: Ya, saya jawab soalan yang *last* sekali ya. Satu segmen...

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang tidak ada di dalam Dewan, boleh bagi jawapan secara bertulis.

Tuan Sim Tze Tzin: Okeylah, oleh sebab ada yang tidak ada dalam Dewan— Yang Berhormat Tenom ada? Yang Berhormat Marang tidak ada kan? Yang Berhormat Marang tidak ada. Yang Berhormat Tenom ada tidak?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Tiada.

Tuan Sim Tze Tzin: Tiada ya. Kita *skip*. Yang Berhormat Mas Gading? Yang Berhormat Mas Gading? Ada, ya? Okey. Untuk Yang Berhormat Mas Gading mencadangkan petani di Mas Gading didedahkan dengan penggunaan teknologi terkini.

Pihak MARDI telah menjalankan aktiviti pemindahan teknologi kepada penduduk kawasan Parlimen Mas Gading.

■1520

Projek yang telah dijalankan adalah projek tanaman bernilai tinggi di bawah struktur perlindungan hujan (SPH) bertempat di Kampung Sebobok, Jagoi, Bau. Projek ini telah dimulakan pada pertengahan tahun 2017 dalam bidang tanaman cili. Kos permulaan untuk projek ini adalah RM100,000 melalui program MyKampung MyFuture di bawah kementerian ini. Jabatan Pertanian Negeri (DOA) Sarawak turut menggalakkan petani-petani terutamanya golongan belia untuk menceburi bidang pertanian moden melalui kursus dan latihan yang bertujuan untuk meningkatkan pengetahuan dan pemindahan teknologi tertinggi. DOA Sarawak juga menyediakan skim bantuan tanaman, sistem fertigasi dengan nilai bantuan RM60,000 seunit bagi membantu petani yang berminat untuk menceburi dalam bidang ini. Bagi tahun 2018, dua orang peserta daripada kawasan Parlimen Mas Gading telah dibantu.

Untuk Ahli-ahli Yang Berhormat yang lain, saya akan menjawab— Yang Berhormat Pontian ada ya? Okey. Yang Berhormat Pontian, *last* ya. Yang Berhormat Pontian menanyakan tentang Gedung Makanan Negara diwujudkan bagi membantu pekebun-pekebun kecil kelapa sawit dengan menternak kambing dan sebagainya di ladang-ladang kelapa sawit. Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani serta agensi di bawahnya sedang bekerjasama dengan FELDA untuk memaksimumkan penggunaan tanah, ladang kelapa sawit dengan aktiviti pertanian. Usaha ini dikenali sebagai Gedung Makanan Negara. Sehingga kini, Gedung Makanan Negara telah melaksanakan projek-projek ternakan biri-biri, lembu fidlot dan lembu biak baka di beberapa kawasan seperti berikut.

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Yang Berhormat, saya tahu masa suntuk. Tuan Yang di-Pertua, ini adalah perkara penting yang saya ingin tanya.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Cuba ringkaskan.

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Saya akan ringkaskan. Bercakap tentang isu fidlot dan lembu ini, saya ingin tanya, kita lihat dewasa ini, tindakan telah diambil oleh pihak SPRM terhadap pihak-pihak tertentu di mana mereka terlibat dalam skandal-skandal dan sebagainya. Sebagai seorang peguam, ada juga pertanyaan dilontarkan kepada saya bagaimana dengan pihak-pihak yang terlibat dengan skandal *National Feedlot Corporation*. Mengapa tidak pihak SPRM mengambil sebarang tindakan terhadap pihak-pihak yang terlibat? Soalan saya, adakah pihak kementerian akan terus memastikan bahawa tindakan diambil terhadap pihak-pihak yang terlibat? Kita tidak boleh pilih kasih dalam perkara ini. Ini melibatkan wang rakyat.

Kalau kita memilih kasih, tidak ada perbezaan di antara Pakatan Harapan dan Barisan Nasional, pihak-pihak yang bertanggungjawab mesti dikenakan tindakan, orang-orang yang telah mencuri duit ini mesti dikenakan tindakan. So, saya mohon kepada Yang Berhormat Timbalan Menteri supaya perkara ini diberikan perhatian supaya perkara ini diambil tindakan segera dan tidak ada sebarang pilih kasih. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya. Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Tuan Sim Tze Tzin: Ya, terima kasih. Saya gulungkan ya. Untuk *National Feedlot Corporation*, kementerian ini telah banyak menjawab soalan di dalam Parlimen ini dan *rest assured* dan bahawa kementerian tidak akan melepaskan orang-orang yang menyalahi, yang melanggar peraturan dan juga undang-undang negara.

Untuk Yang Berhormat Pontian, sehingga kini, GMN telah melaksanakan projek ternakan biri-biri, lembu fidlot dan lembu biak baka di beberapa kawasan seperti projek GMN FELDA Titi, projek Fidlot GMN Kampung Londoh, projek Integrasi Ternakan di FELDA Chuping dan kita akan terus melaksanakan projek-projek Gedung Makanan Negara demi mewujudkan lebih banyak *sustainability* dari segi daging di negara kita. Itu sedikit daripada saya. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Sekarang saya menjemput Yang Berhormat Menteri Kementerian Industri Utama. Sila.

3.24 ptg.

Menteri Industri Utama [Puan Teresa Kok Suh Sim]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Tuan Yang di-Pertua, terlebih dahulu saya ingin mengucapkan terima kasih kepada 16 orang Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah memberi cadangan dan pandangan terhadap perkara-perkara yang menyentuh bidang kuasa Kementerian Industri Utama semasa perbahasan Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas, Mesyuarat Kedua Penggal Pertama Parlimen Keempat Belas di Dewan yang mulia ini.

Saya akan memberikan penjelasan terhadap lapan isu yang dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat dalam perbahasan ini mengikut urutan seperti berikut:

- (i) penerokaan pasaran baharu di Amerika Selatan;
- (ii) pengeksportan minyak sawit ke China;
- (iii) langkah-langkah menangani kempen anti sawit oleh Kesatuan Eropah;
- (iv) syarat-syarat pensijilan *Malaysian Sustainable Palm Oil* (MSPO);
- (v) peningkatan penggunaan bahan api boleh baharu (*renewable energy*) daripada sawit;
- (vi) kajian lanjut penurapan jalan menggunakan getah (*rubberised road*);
- (vii) langkah-langkah meningkatkan dan menstabilkan harga komoditi; dan
- (viii) usaha mengurangkan kebergantungan kepada buruh asing.

Isu pertama, penerokaan pasaran baharu di Amerika Selatan. Tuan Yang di-Pertua, isu pertama yang akan diperjelaskan berhubung pertanyaan Yang Berhormat Pendang mengenai pembukaan pasaran kelapa sawit di Amerika Selatan. Kementerian bersama agensi iaitu Lembaga Minyak Sawit Malaysia (MPOB) dan Majlis Minyak Sawit Malaysia (MPOC) sedang mempergiat usaha membangunkan pasaran dan membina jenama produk sawit di Malaysia di Amerika Selatan. Antara peluang pasaran baharu yang akan terus diterokai di rantau Amerika Selatan termasuklah negara Chile dan Brazil. Kementerian melalui Lembaga Minyak Sawit Malaysia (MPOB) telah membuka peluang pasaran produk sawit melalui penggunaan minyak sawit bagi kegunaan industri makanan di Chile yang mengeksport sejumlah 40 peratus daripada pengeluaran industri makanan mereka.

Selain itu, kementerian juga turut mengkaji pasaran di Brazil bagi produk lemak berasaskan sawit untuk industri, konfeksi dan coklat. Produk-produk oleokimia berasaskan sawit iaitu lelemak asid, lelemak alkohol, metal estel dan kristalin yang digunakan di dalam pelbagai jenis industri untuk menghasilkan produk pengguna seperti kosmetik dan produk penjagaan diri, bahan *surfactant* untuk pencuci, produk agrokimia dan sebagainya juga mempunyai potensi eksport ke rantau tersebut kerana populasi penduduknya yang besar. Pasaran-pasaran yang lain berpotensi ialah *Dominican Republic*, Haiti, Mexico dan Panama.

Selain daripada itu, Malaysia juga memperkukuhkan hubungan kerjasama dengan negara pengeluar lain di Amerika Selatan seperti Colombia. Semasa misi ekonomi dan pelaburan ke Colombia yang diketuai oleh Yang Berhormat Timbalan Menteri Industri Utama pada 26 sehingga 27 September tahun ini, Colombia yang merupakan pengeluar minyak sawit keempat terbesar telah menyatakan hasrat untuk bekerjasama dengan Malaysia dalam menangani isu berkaitan kempen anti minyak sawit dan bidang lain seperti kawalan penyakit tanaman sawit serta biak baka sawit.

Bagi mengukuhkan lagi kerjasama dan pasaran sawit dalam kalangan negara-negara pengeluar sawit, Colombia telah menyatakan hasrat untuk menyertai *Council of Palm Oil Producing Country* (CPOPC) bersama dengan Malaysia dan Indonesia. Untuk makluman Yang Berhormat, Malaysia, Indonesia, Colombia dan CPOPC secara dasarnya bersetuju agar satu kumpulan kerja iaitu *Qatar-Ghana Consensus* diwujudkan bagi mencapai matlamat pembangunan mampan ataupun SDGs serta merangka usaha dalam menghadapi langkah Eropah menghalang pengeksportan minyak sawit.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, kementerian saya akan terus meneroka peluang pasaran di rantau Amerika Selatan melalui usaha-usaha promosi, khidmat nasihat, teknikal dan pengembangan pasaran dengan mempertingkatkan penyertaan dalam pameran ekspo perdagangan, mesyuarat dua hala serta mengadakan lebih banyak misi ekonomi, promosi dan pelaburan.

Isu kedua Tuan Yang di-Pertua adalah berkenaan dengan status pengeksporan minyak sawit ke negara China. Ini ditanya oleh Yang Berhormat Kuala Krau bersama dengan isu pengeksporan minyak sawit ke China. Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat Kuala Krau, jumlah eksport minyak sawit dan produk berasaskan sawit ke negara China bagi tempoh Januari hingga Ogos tahun ini telah meningkat 16.1 peratus kepada 1.86 juta tan berbanding 1.60 juta tan untuk tempoh yang sama dalam tahun 2017.

Daripada jumlah ini, eksport minyak sawit mencatatkan peningkatan sebanyak 11.6 peratus kepada 0.98 juta tan berbanding dengan 0.88 juta tan. Walau bagaimanapun disebabkan harga serta pertukaran wang asing, nilai eksport minyak sawit dan produk berasaskan sawit daripada Januari hingga Ogos tahun ini telah mencatatkan sedikit penurunan iaitu sebanyak 1.6 peratus kepada RM5.29 bilion berbanding dengan RM5.37 bilion pada tempoh yang sama dalam tahun 2017.

■1530

Semasa lawatan Yang Amat Berhormat Perdana Menteri ke negara China pada bulan Ogos yang lalu, pihak China telah memberikan komitmen untuk meningkatkan pengimportan minyak sawit daripada Malaysia. Selain itu, beberapa perjanjian dan MoU telah ditandatangani oleh kedua-dua kerajaan melibatkan kerjasama dengan Universiti Tsinghua mengenai *biofuel* berasaskan sawit dalam bidang pengangkutan, bekalan haba, bekalan tenaga untuk industri di negara China serta kerjasama Sime Darby Plantation Berhad dengan COFCO Group mengenai aplikasi hiliran minyak kelapa sawit dan produk berkaitannya. Kementerian berkeyakinan bahawa melalui perjanjian dan MoU ini, eksport minyak sawit Malaysia ke China akan terus meningkat. Baru-baru ini...

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan [Pontian]: Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya, Yang Berhormat Pontian.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Ya, sila.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan [Pontian]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. 500,000 metrik tan ini yang ingin diimport oleh negara China itu, bila agaknya akan dimulakan dan berapakah kos? Saya difahamkan negara China minta kita mengurangkan kos sawit. Kenapa pengeluaran sawit ini di Malaysia ini kosnya lebih tinggi daripada Indonesia? Apakah langkah-langkah kementerian untuk memastikan kos pengeluaran sawit di negara kita ini setanding dengan kos negara Indonesia supaya harga sawit kita boleh lebih murah daripada pasaran antarabangsa?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya, Yang Berhormat Bera, boleh?

Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob [Bera]: Saya sambunglah, Yang Berhormat.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya.

Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob [Bera]: Mengenai komitmen daripada negara China. Walaupun negara China memberikan komitmen tetapi masih lagi syaratnya adalah harga. Dia menyebutkan kalau harganya berpatutan, dia akan beli banyak daripada kita. Kalau kita lihat, Indonesia menjual harga minyak sawit mereka jauh lebih murah daripada Malaysia iaitu USD40 satu tan. Bagaimana kita hendak *compete* dengan Indonesia yang memberikan harga murah? Saya percaya China sudah pun mengatakan mereka akan beli kalau harganya berpatutan. Kalau USD40 di Indonesia lebih murah, tentu sahaja mereka akan menambahkan import daripada Indonesia, bukan daripada kita, itu yang pertama.

Kedua, negara-negara lain yang kos pengeluarannya saya percaya lebih rendah seperti negara di Afrika, Papua New Guinea dan sebagainya yang juga sekarang sedang menghasilkan minyak kelapa sawit. Bagaimana kita hendak *compete* dengan dia? Kalaulah China tidak beli. Tadi Yang Berhormat sebut negara-negara Latin Amerika, Amerika Selatan, mampu kah mereka menyaingi jumlah yang dieksport ke China dibandingkan dengan jumlah yang akan dieksport ke Amerika Latin kalau China *stop* ataupun mengurangkan pembelian minyak sawit kita dan digantikan dengan negara-negara Amerika Selatan tadi? Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya, Yang Berhormat Menteri.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Tuan Yang di-Pertua, kedua-dua bekas Menteri, bekas Timbalan Menteri ini sebenarnya tahu isu ini lebih daripada saya tetapi mereka sengaja tanya hendak uji sama saya boleh jawab ataupun tidak. Tidak apalah ini— saya rasa ini adalah cabaran yang dihadapi oleh perladangan sawit di negara kita yang mana kos pengeluaran kita ini sebenarnya lebih tinggi berbanding dengan Indonesia. Kita juga tahu ladang sawit di negara kita ini, kita bergantung banyak kepada pekerja asing. Pekerja asing ini bukan satu perkara yang mudah ditangani dan ia juga melibatkan kos kepada syarikat dan juga penanam sawit kita.

Jadi, saya rasa kalau kita hendak bersaing dengan pihak Indonesia, adalah penting bagi kita menambahbaikkan penyelidikan dari segi untuk mengkaji macam mana kita boleh menambahbaikkan *yield* ataupun hasil minyak di ladang kita. Saya juga rasa praktis yang baik dari segi penanaman itu juga harus diambil kira. Macam mana kita boleh menguruskan ladang sawit kita, macam mana kita boleh mengadakan teknik yang lebih baik dan juga jenis pokok yang boleh mengeluarkan minyak sawit yang lebih baik berbanding dengan apa yang kita ada sekarang.

Saya rasa ini semua adalah perkara yang pihak penanam sawit dan juga mungkin pihak kerajaan, MPOB, kita harus bersama-sama mengkaji. Yang Berhormat Kinabatangan, mahu tolong saya? Sila-sila.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Boleh?

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Terima kasih. Kinabatangan dahulu. Yang Berhormat Menteri, bukan soal tolong atau tidak tolong. Ini soal fakta. Sejauh macam mana pun syarikat besar mengurus seperti Sime Darby ini, IOI, ini syarikat yang Hup Seng, pengeluar yang besar-besar. Ladang mengurus ladang dengan terbaik tetapi mereka tidak juga boleh menghasilkan satu ekar empat tan seperti yang...

Seorang Ahli: [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: ...seperti yang dimaklumkan oleh Yang Berhormat Menteri. Ini salah Yang Berhormat Menteri. Jangan kita sampai nanti Yang Berhormat Menteri dituduh *mislead the* Dewan Rakyat. Tidak ada, rakyat di bawah sudah marah. Mana ada ladang dalam dunia ini pun diurus dengan baik, dengan benih yang baik sekalipun tidak akan dapat mengeluarkan satu ekar empat tan, apa lagi lapan tan, 10 tan, 12 tan. Jadi, biar Yang Berhormat Menteri belajar dengan pegawai-pegawai di MPOB mengenai kelapa sawit, jangan sampai kita dituduh tidak ada *knowledge* langsung untuk kita memberi fakta kepada masyarakat, kepada negara kita. Terima kasih.

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Saya minta laluan sedikit sahaja.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Terima kasih, saya hendak jawab Yang Berhormat Kinabatangan. Memang semalam kah atau hari sebelum semalam, saya sebenarnya tersilap cakap, bukan satu ekar, satu hektar, okey. Saya betulkan.

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Satu hektar pun tidak dapat Yang Berhormat Menteri. Tidak dapat. Macam mana pun, kalau tidak percaya, cuba Menteri tanam satu hektarlah, cuba. Jaga lebih baik.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Boleh saya— nanti, nanti, /...

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Sama, sama.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Okey.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Isu yang sama. Terima kasih Yang Berhormat Menteri, saya nampak Yang Berhormat Menteri memang bersemangat untuk hendak membantu pekebun, baik, tahniah. Akan tetapi apa maklumat Yang Berhormat sampaikan semalam, saya memang terkilan. Saya tengok *social media*. Kalau dikatakan salah lapor, ekar atau hektar, satu hektar sama dengan 2.47 ekar. Apa yang dikatakan 12 hingga 15, bermaksud purata kena sampai lima tan untuk satu ekar. Ini memang tidak dapat, Yang Berhormat.

Saya pernah menanam kelapa sawit, yang paling baik lazimnya ada kalau musim cuaca, 0.6 hingga satu tan untuk satu ekar, biasa. Bergantung kepada berapa baja yang kita

taburkan. Kalau untuk baka yang terbaik pun ia cuma tambahan 30 persen. Saya tidak tahu macam mana pegawai boleh bagi satu angka sampai 12 hingga 15 bahagi 2.47 tetap lagi lima sampai enam tan. Oleh sebab itu saya minta pegawai bagi jawapan betul-betul kepada Menteri yang rajin. Kalau tidak, nanti orang gelak apa yang berlaku. Tarik balik, kalau susah kita hendak ambil tindakan, tidak elok.

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Saya bimbang kawan-kawan yang ajar kasi malu Menteri ini.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Itu yang menjadi masalah apabila data itu tidak tepat. Saya minta...

Seorang Ahli: [Menyampuk]

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Tiada siapa akan rasa ini adalah satu yang masuk akal kerana ia memang tidak mungkin berlaku bagi mereka yang menanam kelapa sawit, terima kasih.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Sedikit, sedikit, Yang Berhormat Menteri. Hendak tolong ini, hendak tolong Yang Berhormat Menteri.

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Kubang Kerian sedikit.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Sedikit, sedikit, saya Jerantut. Terima kasih Yang Berhormat Menteri atas maklumat terbaru dalam dunia kelapa sawit kita di Malaysia ini dengan memberikan kenyataan sama ada satu ekar 12 tan atau satu hektar 12 tan, tidak apa. Oleh sebab angka ini memberikan gambaran penyelidikan di Malaysia ini tentang sawit mendahului negara-negara lain. Saya rasa memang wajar, patut kita kongsi maklumat ini dengan negara lain.

Cuma saya minta Yang Berhormat Menteri berikan, nyatakan apakah kualiti benih, jenis benih kelapa sawit yang boleh menghasilkan 12 tan bagi setiap ekar atau setiap hektar supaya rakyat Malaysia ini ramai-ramai tebang pokok sawit yang ada sekarang, tanam kualiti baru seperti yang dihasilkan oleh Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Tuan Mohd Shahar bin Abdullah [Paya Besar]: Yang Berhormat Menteri...

Dato' Tuan Ibrahim bin Tuan Man [Kubang Kerian]: Saya hendak sebut sedikit sahaja. Polemik itu saya fikir Yang Berhormat Menteri perlu beri penjelasan semula dan membetulkan fakta. Saya cuma hendak balik kepada soal *market* kita punya sawit. Saya ingin dapat penjelasan daripada Yang Berhormat Menteri berhubung dengan sejauh mana kempen di sebelah Asia Barat dan Iran, sebagai contoh.

■1540

Sebab fokus kepada negeri-negeri yang China dia menyebabkan kita berdepan dengan masalah besar, masalah pertukaran wang dan kos yang diminta oleh China yang tak mungkin kita boleh tunai. Sejauh mana fokus kementerian kepada *market* kita di Asia Barat khususnya di Iran dalam prospek ini. Terima kasih.

Tuan Mohd Shahar bin Abdullah [Paya Besar]: Yang Berhormat Menteri. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya kira isu sawit adalah berkaitan semasa Yang Berhormat Menteri menjawab soalan tambahan saya semasa sesi MQT. Cumanya saya berharap sangat Yang Berhormat Menteri kalau bolehlah dalam penjelasan pada hari ini Yang Berhormat Menteri menarik balik jawapan yang telah disampaikan pada tempoh hari agar rakyat di luar sana tidak tertanya-tanya apakah penyelidikan yang terbaik yang telah dibuat oleh Yang Berhormat Menteri dalam kementerian Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Perbetulkan lah kesilapan teknikal. Sila.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Terima kasih. Sudah ada Yang Berhormat Kinabatangan, Yang Berhormat Ayer Hitam, Yang Berhormat Jerantut, Yang Berhormat Kubang Kerian dan juga Yang Berhormat Paya Besar. Saya rasa semua jaga saya ya supaya saya tidak disalah bimbing oleh pegawai atau apa. Saya tidak jangka semua pertanyaan ini. Maklumat yang saya ada tadi, pada tahun 2017 dengar ya catat baik-baik.

Purata pengeluaran FFP Malaysia adalah 17.89 tan per hektar, manakala purata pengeluaran minyak sawit mentah adalah di antara 3.53 tan sehingga empat tan per hektar. Ini adalah angka yang saya dapat bagi tahun 2017. Jadi...

[Dewan riuh]

Puan Teresa Kok Suh Sim: Satu tahun sahaja saya kata satu tahun.

Tuan Mohd Shahar bin Abdullah [Paya Besar]: Yang Berhormat Menteri sebut satu bulan.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Setahun bahagi kepada 12.

Tuan Su Keong Siong [Kampar]: Yang Berhormat Menteri.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Saya. Nanti. Nanti biar saya jawab ini.

Tuan Su Keong Siong [Kampar]: *Hansard* tidak cakap bulan atau tahun lah.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Biar saya jawab ini. Kalau Yang Berhormat mahu dengar ucapan saya ada dalam *handphone* saya. Saya boleh dan juga dalam *Youtube* juga saya tidak pernah sebut satu bulan itu yang Yang Berhormat Pontian tambah masuk punya dalam *tweet* dia yang seluruh dunia kecoh.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Maka sekarang siapa hendak tarik balik ini?

Tuan Su Keong Siong [Kampar]: Yang Berhormat Menteri. *Hansard* dengan jelas tidak cakap bulan ataupun tahun mereka yang sendiri cakap.

Tuan Willie anak Mongin [Puncak Borneo]: Ya betul. Betul. Baca balik *Hansard*.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Yang Berhormat Menteri saya bantu Yang Berhormat Menteri. Pekebun kecil ini dia jual sawit bukan setiap tahun. Setiap bulan dapat dia punya *balance*. Itu apabila kita sebut berapa hasilnya biasanya kepada berlandaskan bulanan. Tidak apalah Yang Berhormat Menteri sudah perbetulkan itu satu tahun kita boleh terima. Mungkin walaupun kadar dia sedikit lebih tinggi lah.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Lain kali pasang telinga baik-baik.

Tuan Karupaiya a/l Mutusami [Padang Serai]: Yang Berhormat Menteri mereka mengantuk itulah sebab dia kacau.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Saya tahu kerana saya berucap semua mahu masuk kacau saya itu saya pun tahu. Ini boleh terima Yang Berhormat Kinabatangan.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Bukan Ahmad Maslan. Yang Berhormat Pontian.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Satu tahun empat tan, secara purata tempatan satu hektar satu tahun. Okey? Boleh saya teruskan, saya hendak jawab.

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Kalau empat tan satu tahun itu terlampau rendah.

Puan Teresa Kok Suh Sim: [Ketawa]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Yang Berhormat Kinabatangan ada beza FFB dengan minyak sawit.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Sedikit sahaja Yang Berhormat Menteri. Saya hendak minta.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: *Fresh Fruit Bunches*, itu kita bezakan.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Saya hendak minta penjelasan.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Sila Yang Berhormat Menteri, teruskan jangan bazir masa.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Yang Berhormat Menteri, tadi ada kata konflik satu hektar 12 tan. Baru tadi Yang Berhormat Menteri menyatakan 3.5 ke empat tan per hektar betul?

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Itu minyak bukan FFB.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Satu tahun. Saya hendak itu. Kalau 3.5 ini pun satu tahun maknanya lekeh sangat pendidikan minyak sawit kita di Malaysia ini. Lekeh sangat minta Yang Berhormat Menteri dapat kenyataan balik. Patutlah ada Yang Berhormat Menteri menyatakan kita hendak tukar tanaman sawit ini kepada tanaman lain kerana memang teruk sangat.

Tuan Mohd Shahar bin Abdullah [Paya Besar]: Saya ingat Yang Berhormat Menteri tarik baliklah. Tarik balik, kemudian perelaskan dalam sesi kemudian.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Minta penjelasan.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Tarik balik apa? Saya sudah ulangi.

Dato' Haji Abdul Rahman bin Mohamad [Lipis]: Yang Berhormat Menteri kira baliklah. Yang Berhormat Menteri kira semula.

Tuan Su Keong Siong [Kampar]: Tidak payah tarik baliklah Yang Berhormat Paya Besar. Baca *Hansard* dulu.

Dato' Haji Abdul Rahman bin Mohamad [Lipis]: Kita tidak marah. Kita tidak marah.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Dan juga bagi syarikat yang kebanyakan...

Dato' Haji Abdul Rahman bin Mohamad [Lipis]: Yang Berhormat Menteri kira semula.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Diamlah Yang Berhormat Kuala Lipis. Diam. Bagi syarikat perladangan yang baik yang saya dapat angka adalah ia boleh keluarkan lapan sehingga 10 tan CPO satu hektar satu tahun. Okey ini cukup. Boleh kita pergi ke perkara lebih serius tentang kempen lawan negara Barat lah.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Okey, sila teruskan.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Sebulan berapa? Sebulan?

Puan Teresa Kok Suh Sim: Tidak ada sebulan. Dan juga benih yang terbaik tadi Yang Berhormat Kinabatangan mahu tanam semula ladang dia. Benih yang terbaik adalah '*tenerah*' kalau hendak dapat maklumat ini nanti kita jumpa di luar. Apa lagi? Tadi Iran.

Tadi Yang Berhormat Kubang Kerian tanya mengenai Iran. Apa yang saya tahu ialah di negara Iran memang satu pasaran baharu yang baik untuk minyak sawit kita. Akan tetapi kerana masalah ia telah pun dipulaukan dari segi hendak beli—mereka ada permintaan yang tinggi terhadap minyak sawit kita tetapi transaksi itu tidak boleh dilakukan kerana melalui negara yang ketiga.

Jadi saya rasa itu adalah salah satu halangan. Kita boleh eksport ke sana tetapi kerana mungkin tidak susah untuk dapatkan duit. Jadi itu sebab ini adalah salah satu halangan kalau Yang Berhormat mahu tolong mungkin kita boleh cari jalan untuk macam mana eksport minyak sawit kita ini ke Iran.

Okey Tuan Yang di-Pertua, saya rasa yang Ahli-ahli Yang Berhormat di sini memang amat prihatin tentang kempen anti minyak sawit oleh Kesatuan Eropah. Kita bincang tentang inilah, saya rasa ini...

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Tidak. *Out of that topic, different topic* yang / hendak tanya.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Berkenaan apa itu?

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Berkenaan dengan *production* kita kelapa sawit.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Tidak cukup lagi?

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Tidak, yang lain tidak sangkut dengan yang soalan tadi. Minta Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Kita pindah ke topik yang lain lah.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Ya saya sudah pindah topik.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Itu sudah dijelaskan.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Tidak dengar pun. Tadi mengantuk.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Cuma ada kekeliruan antara hasil pengeluaran tahunan dan bulanan. Bagi 12 sudah tepat. Sila teruskan.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Saya sudah betulkan bukan ekar tetapi hektar satu tahun. Okey cukup.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Okey tidak apa tetapi yang lain / tidak cakap yang itu. / tak nak berkenaan dengan fakta bulanan atau tahunan, tidak termasuk. Ini cuma hendak tanya kerajaan kita ada kelapa sawit ini ada dua bentuk pengeluaran iaitu *stearin* dan juga olein. Jadi kecenderungan kerajaan sekarang untuk mengeluarkan kelapa sawit kita ke arah *stearin* ataupun sebab *stearin* dia boleh mencipta mentega dan sebagainya. Kalau olein mungkin kita boleh buat bio diesel dan sebagainya. Ini kecenderungan kerajaan hendak buat pengeluaran kelapa sawit ke arah mana? Sebab kita hendak tengok *market* yang *demand and supply*. Ini dia ada kaitan. Ini lain sedikit soalan saya daripada ini. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Ini Yang Berhormat Pendang kan? Yang Berhormat Pendang.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya Yang Berhormat Pendang.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Okey Yang Berhormat juga tahu kementerian saya tidak ada ladang sawit. Tidak kita tidak jual kementerian saya.

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Mengikut keperluanlah Yang Berhormat Menteri. Begitu sahajalah.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Dasar-dasar kerajaan.

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Mengikut keperluan sahajalah. Saya bantu Yang Berhormat Menteri.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Ya betul, betul. Terima kasih kepada Yang Berhormat Kinabatangan tolong saya jawab kepada Yang Berhormat Pendang. Ini semua B2B kan? Bagi syarikat mereka rasa yang produk mana yang sesuai bagi mereka untung, jadi mereka akan buat. Kita semua tahu yang negara kita ini ada eksport minyak sawit untuk buat *biofuel* dan juga untuk buat olein kah dan *cooking oil* kah dan juga lain-lain. Akan tetapi biar kita masuk ke – saya ada 20 minit lagi ya.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Boleh saya masuk kah? Itu kempen kita. Tentang...

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Kempen *anti-palm oil*..

Puan Teresa Kok Suh Sim: Kempen Anti Minyak Sawit oleh Kesatuan Eropah.

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Ya.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, dalam usaha menangani persepsi negatif terhadap minyak sawit khususnya untuk pasaran EU, kementerian telah mengambil langkah proaktif untuk memperjelaskan fakta dan data saintifik mengenai industri sawit kepada pemegang taruh di EU. Kerjasama dengan pihak-pihak berkepentingan EU juga dipergiatkan melalui:

- (i) rundingan dua hala dengan negara-negara individu Kesatuan Eropah (EU) serta perkongsian data dan maklumat berhubung dengan industri minyak sawit kepada semua pemegang taruh; dan
- (ii) usaha kerajaan untuk mempergiat kajian dan memperkukuh pengetahuan dan analisis berhubung formula *indirect land use change* (iLUC) supaya dapat memenuhi keperluan *low iLUC* yang ditetapkan oleh EU. Kementerian juga telah mengadakan misi ekonomi dan promosi sawit ke EU dan Switzerland dari 28 September hingga 6 Oktober tahun ini yang melibatkan...

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Boleh minta laluan?

Puan Teresa Kok Suh Sim: Nanti biar saya baca ini - melibatkan beberapa pertemuan dengan pemegang taruh di EU termasuk pihak Suruhanjaya Eropah. Misi ini telah berjaya dalam memberi kesedaran kepada pihak-pihak yang ditemui mengenai usaha kemapanan industri sawit negara.

■1550

Misi ini mengukuhkan kerjasama di antara pemegang taruh di EU dalam memberi lebih banyak pendedahan mengenai kebaikan dan kemapanan minyak sawit Malaysia. Saya percaya sekurang-kurangnya Malaysia telah pun berjaya memberi satu gambaran kepada pihak EU yang mana kita memanglah tegas untuk keluaran, *Malaysian Sustainable Palm Oil* (MSPO), minyak sawit yang mampan di Malaysia dan banyak usaha telah dilakukan dari segi pensijilan MSPO.

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: [Bangun]

Puan Teresa Kok Suh Sim: Okey, Yang Berhormat Kinabatangan nak tolong saya lagi.

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Terima kasih Menteri. Ya, memang kesukaran kita berhadapan dengan Kesatuan Eropah ini berhubung dengan kempen sabotaj mereka terhadap kegunaan minyak sawit memang begitu ketara. Jadi saya menyarankan Yang Berhormat mungkin boleh memulakan langkah iaitu dengan memanggil *players* ataupun pemain-pemain besar dalam industri sawit ini supaya mereka juga boleh menyumbang bersama mungkin dalam melobi *group* tersebut, untuk berjumpa dengan kesatuan NGO, Kesatuan Eropah ini untuk memberi penjelasan bahawa kelapa sawit ini memang ia *first class* untuk dimakan dan tidak memudaratkan seperti yang mereka gambarkan.

Saya melihat bahawa pemain-pemain kelapa sawit yang besar di negara kita ini, mereka ini sudah mengaut keuntungan berbilion-bilion ringgit. Sudah tiba masanya, sebab apabila harga sawit sekarang turun mungkin mereka berhadapan dengan ekonomi yang tidak baik juga. Akan tetapi yang menjadi mangsa yang ketara adalah pekebun-pekebun kecil. Jadi Yang Berhormat panggil penanam-penanam terbesar di negara kita ini, suruh mereka buat *contribution* untuk buat jawatankuasa pergi ke Eropah untuk buat lobi, buat perjumpaan dan sebagainya. Buat *roadshow* untuk meyakinkan bahawa minyak sawit kita adalah minyak yang *first class* untuk dimakan dan selamat. Terima kasih.

Yang Berhormat, saya tidak dapat membantu Yang Berhormat lagi sebab saya kena keluar. Terima kasih. [Ketawa]

Timbalan Yang di-Pertua [Tuan Nga Kor Ming]: Minta kebenaran dulu ya.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Terima kasih ke atas cadangan dan nasihat Yang Berhormat Kinabatangan, memang ini telah pun dilakukan. Kita tahu di bawah kementerian saya, kita ada *Malaysian Palm Oil Council* yang telah pun sangat aktif untuk menjalankan lobi kita. Saya sebenarnya pada minggu lepas saya berada di Nanjing, ada *Palm Oil Trade Fair* yang mana kita cuba berjumpa dengan para pembeli minyak sawit di negara China kerana ini saya rasa adalah satu pasaran baharu. Kita memang ada pemain industri ataupun mereka yang dalam industri sawit ini ikut bersama dan mereka beri ucapan untuk meyakinkan bahawa minyak sawit kita ini memang adalah dikeluarkan secara selamat dan juga mampan.

Untuk makluman Yang Berhormat Pendang, tadi nak tanya soalan kan, tentang apa *palm olein* dan juga *palm stearin*. Pada tahun 2017, untuk makluman Yang Berhormat, pengeluaran *palm olein* di Malaysia adalah 493,122 tan dan bagi *palm stearin* bagi tahun 2017 ialah 90,802 tan. Ini untuk maklumat Yang Berhormat Pendang.

Tuan Yang di-Pertua, saya hendak sebut sedikit tentang pensijilan MSPO terutamanya bagi pekebun kecil dan tindakan kerajaan. MSPO adalah satu standard nasional untuk industri minyak sawit Malaysia dan sedang diusahakan untuk mendapat pengiktirafan antarabangsa. MSPO ini tertakluk kepada undang-undang dan peraturan-peraturan Malaysia dan dibentuk khusus untuk mengambil kira kebajikan dan kemampuan para pekebun kecil untuk mendapat Pensijilan Minyak Sawit Mampan. Agensi pentadbir bagi MSPO ini adalah *Malaysian Palm Oil Certification Council* (MPOCC).

Kerajaan komited untuk membantu pekebun kecil sawit mendapatkan pensijilan MSPO tanpa membebankan mereka. Untuk tujuan itu, kerajaan telah memperuntukkan sejumlah dana untuk pelaksanaan MSPO kepada pekebun kecil yang merangkumi yuran pensijilan, pembelian peralatan perlindungan diri dan pembinaan rak bahan kimia. Selain itu, kerajaan turut menanggung kos latihan dan taklimat yang diberikan kepada pekebun kecil sawit. Bagi memudahkan proses pensijilan mampan, pekebun kecil dikumpulkan di bawah Kelompok Minyak Sawit Mampan ataupun SPOC untuk mendapatkan pensijilan MSPO.

Melalui SPOC ini, pekebun kecil yang menjadi peserta akan diberikan latihan dan tunjuk ajar teknikal oleh pegawai Tunas MPOB dari semasa ke semasa. Penerangan dan libat urus sedang dilaksanakan oleh kementerian melalui Lembaga Minyak Sawit Malaysia dan Majlis Pensijilan Minyak Sawit Malaysia dengan mengadakan sesi latihan dan taklimat kepada pekebun kecil sawit di seluruh negara mengenai MSPO.

Di sini saya sebenarnya hendak menyeru Ahli-ahli Yang Berhormat menggalakkan para pekebun kecil untuk mendapatkan pensijilan MSPO. Kami perlu bantuan dan kerjasama daripada Yang Berhormat. Kalau Yang Berhormat boleh kumpulkan mereka, kita boleh hantar pegawai Tunas dari MPOB dan juga MPOCC untuk mengajar mereka macam mana boleh mendapat pensijilan. Ini kerana apa yang kita mahu capai adalah sehingga 31 Disember tahun depan, kesemua minyak sawit di Malaysia ini akan dapat pensijilan MSPO dan kita mahu menjadikan minyak sawit Malaysia ini sebagai minyak sawit lima bintang, *five-star oil*. Kalau kita dapat *five-star oil* dari kesemua kawasan Yang Berhormat di sini, saya rasa ini juga memudahkan kita untuk eksport minyak sawit kita ke luar negara.

Tuan Yang di-Pertua, saya ada dua belas minit lagi. Saya rasa saya mungkin hendak bercakap sedikit tentang getah. Saya hendak jawab Yang Berhormat Gerik yang hendak tahu mengenai usaha dan kajian berkaitan penurapan jalan menggunakan getah. Teknologi penurapan jalan raya dan jalan darat menggunakan *cuplump modified bitumen* (CMB) telah bermula pada tahun 2014 dengan pembinaan pertama sepanjang satu kilometer jalan secara turapan di Kota Tinggi, Johor.

Pada tahun 2015, Lembaga Getah Malaysia telah bekerjasama dengan Jabatan Kerja Raya untuk menilai prestasi jalan getah ini bagi tujuan pengkomersialan teknologi tersebut. Bermula dari tahun 2016 hingga 2018, terdapat lima kilometer jalan perintis melibatkan jalan-jalan persekutuan telah diturap menggunakan teknologi CMB bagi tujuan kajian penilaian di Negeri Sembilan, Kedah, Pahang dan Kelantan. Jalan-jalan tersebut masih di bawah pemantauan bersama LGM dan JKR sekurang-kurangnya dua tahun bagi menentukan prestasi jalan.

LGM juga berkolaborasi dengan empat buah syarikat kecil sederhana (SME) bagi pengeluaran CMB untuk kegunaan turapan jalan getah. Kerjasama ini dijalankan di bawah projek pembangunan Rancangan Malaysia Kesebelas bagi menyediakan pengeluaran skala pra pengkomersialan teknologi CMB pada peringkat kebangsaan menjelang 2019. Kualiti *modified bitumen* yang dikeluarkan oleh syarikat tersebut mempunyai kualiti yang setanding dengan kualiti polimer *modified bitumen* berasaskan getah sintetik yang sudah berada di pasaran sejak 30 tahun.

LGM juga bekerjasama dengan beberapa agensi kerajaan seperti FELDA, FELCRA, RISDA dan Pejabat Daerah Teluk Intan bagi mengembangkan penggunaan teknologi CMB ke jalan-jalan luar bandar. Sehingga tahun 2018, sepanjang 46 kilometer jalan telah diturap menggunakan teknologi CMB meliputi beberapa negeri seperti Johor, Pahang, Kelantan dan Perak. LGM yang bertindak sebagai agensi penyelidikan bagi pembangunan CMB bersama JKR sebagai agensi yang bertanggungjawab bagi pembinaan jalan raya di Malaysia akan menyediakan laporan dan cadangan mereka kepada kerajaan untuk tujuan pengkomersialan teknologi CMB.

Tuan Yang di-Pertua, berkenaan dengan langkah-langkah meningkatkan dan menstabilkan harga komoditi. Ini ditanya oleh Yang Berhormat Pekan, Yang Berhormat Setiu, Yang Berhormat Sibuti, Yang Berhormat Kuala Krai, Yang Berhormat Jerantut, Yang Berhormat Sik dan juga Yang Berhormat Rantau Panjang. Untuk makluman Yang Berhormat, bagi komoditi sawit harga minyak sawit mentah atau CPO bergantung pada permintaan dan penawaran pasaran global serta jumlah stok minyak sawit di negara-negara pengeluar terutamanya Indonesia yang merupakan pengeluar terbesar minyak sawit dunia.

[Tuan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat**]

Faktor-faktor yang menyumbang kepada penurunan harga CPO adalah kejatuhan harga minyak kacang soya di pasaran antarabangsa. Ini kerana minyak kacang soya merupakan bahan pengganti kepada minyak sawit. Selain itu, pengukuhan nilai mata wang Ringgit Malaysia berbanding dolar Amerika turut menyumbang kepada kejatuhan harga CPO di pasaran tempatan.

■1600

Sehubungan dengan itu, kementerian sentiasa proaktif dalam menerajui usaha untuk memperkukuh, menstabilkan harga serta meningkatkan daya saing industri sawit melalui pelbagai inisiatif termasuk juga penggunaan biodiesel yang tadi saya sudah cakap tentang Skim Kemampanan Minyak Sawit Malaysia (MSPO) yang mandatori mulai 1 Januari 2020. Di sini saya hendak sebut sedikit kerana ada lapan minit lagi. Saya saya hendak sebut sedikit tentang getah. Kementerian telah mengambil langkah pada peringkat antarabangsa untuk mengukuhkan harga getah. Walau bagaimanapun sektor getah tidak terlepas daripada pengaruh dan impak perubahan aktiviti perdagangan komoditi lain seperti minyak petroleum dan getah sintetik di pasaran dunia serta pergolakan ekonomi dan politik global.

Susulan daripada itu *International Tripartite Rubber Council* (ITRC) telah ditubuhkan di bawah kerangka tiga buah negara pengeluar utama getah asli iaitu Thailand, Indonesia dan Malaysia pada 12 Disember 2001 di Bali. ITRC bertujuan menyediakan platform bagi ketiga-tiga negara bekerjasama dalam menstabilkan harga getah asli. Kerjasama ini juga susulan daripada trend harga getah asli yang merudum pada sekitar tahun 1995 yang berlanjutan sehingga tahun 2001.

Negara anggota ITRC menyumbang kepada 66.4 peratus daripada jumlah pengeluaran getah asli dunia pada tahun 2017. Pada tahun ini Malaysia akan menjadi tuan rumah bagi penganjuran mesyuarat peringkat Menteri dan mesyuarat-mesyuarat berkaitan *International Tripartite Rubber Council* (ITRC) dari 11 Disember hingga 14 Disember di Kuala Lumpur. Mesyuarat kali ini merupakan satu platform penting bagi ketiga-tiga negara untuk membincangkan langkah-langkah mengimbangi pengeluaran dan permintaan getah di pasaran dunia dan menstabilkan harga getah melalui mekanisme tersebut iaitu:

- (i) *Supply management scheme* (SMS) untuk melaksana dan memantau pengurusan pengeluaran getah asli ketiga-tiga negara bagi mengimbangi penawaran dan permintaan getah di pasaran dunia dalam tempoh jangka panjang;
- (ii) skim kuota pengeksporan yang dipersetujui ataupun *agreed export tonnage scheme* (AETS). Ia merupakan mekanisme yang diwujudkan untuk mengurangkan impak pergolakan harga bagi mengelakkan harga merudum secara drastik ataupun *price volatility* atau mengalami trend penurunan harga getah asli yang berlaku di pasaran dunia secara mendadak;
- (iii) operasi pasaran strategik ataupun *strategic marketing operation* (SMO) dilaksanakan sekiranya perlu setelah mendapat persetujuan Menteri negara-negara ITRC dalam membantu menangani kejatuhan harga getah melalui penglibatan pembelian dan penjualan getah dalam pasaran fizikal atau pasaran hadapan; dan
- (iv) *Demand Promotion Scheme committee*. Ia bertujuan menyasarkan penggunaan getah asli domestik sehingga 10 peratus setahun. Pada tahun 2017, status penggunaan domestik telah mencatatkan peningkatan sebanyak 0.57 peratus di Malaysia, 5.26 peratus di Thailand dan 4.8 peratus di Indonesia. Selain itu ketiga-tiga buah negara turut bekerjasama dalam bidang penyelidikan dan pembangunan serta pertukaran maklumat terutamanya mengenai penggunaan teknologi getah termaju.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Setiu mengemukakan cadangan berkenaan penambahan bantuan modal bagi projek-projek integrasi ternakan di ladang sawit dan cadangan pelaksanaan...

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Yang Berhormat Menteri, sikit Yang Berhormat Menteri.

Puan Teresa Kok Suh Sim: ...kolam ikan.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Yang Berhormat Menteri, sikit saja.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Jerantut minta celahan.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Yang Berhormat Jerantut, okey.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, silakan.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Saya meneliti langkah-langkah yang diambil oleh kerajaan dalam memastikan harga getah yang tidak terlalu merudum. Akan tetapi saya nampak dalam apa yang dibentangkan oleh Yang Berhormat Menteri tadi, saya tidak ternampak dalam waktu yang terdekat ini usaha-usaha kerajaan untuk membantu penoreh getah yang hari ini terhimpit dengan harga getah yang begitu teruk di bawah RM2 sekilo, tidak dapat hendak beli beras sekilo sudah.

Jadi apakah usaha-usaha kerajaan dalam waktu terdekat ini untuk memastikan harga getah ini dapat ditingkatkan agar keperitan hidup para penoreh ini dapat dibantu oleh kerajaan. Tambahan pula sekarang ini musim tengkujuh sudah bermula. Jadi, apakah kerajaan ada langkah-langkah tertentu untuk membantu rakyat. Terima kasih.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Yang Berhormat Menteri saya sambung sikit. Ini benda yang benar-benar berlaku. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Sekarang ini di kawasan saya di Pendang, Sik, Baling dan juga Padang Terap hujan, kawasan hujan, hari-hari hujan. Sebulan penoreh getah hanya boleh menoreh satu hari, dua hari ataupun tiga hari sekarang ini sangat perit.

Kami balik ke kawasan setiap minggu kami terpaksa melihat penoreh-penoreh getah ini dengan harga RM1.80 sekilo sekarang ini tidak boleh menampung kehidupan. Kais makan pagi, makan pagi, beras satu kampil, *dok kelupuk la ni riu* rendah. Sebanyak 10 kilo satu kampil itu RM26, peruncit ini, pekedai ini memberitahu saya terpaksa membuka kampil 10 kilo ini untuk menjual sekilo, dua kilo kerana mereka tidak ada duit untuk hendak membeli.

Jadi kita harap, *we hope you can do something. For instance, increase the price* untuk *support* mereka ini yang sedang menghadapi keperitan hidup. Tidak ada mata pencarian yang lain, hanya menoreh getah. Jadi, saya harap Yang Berhormat Menteri boleh buat sesuatu.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Terima kasih Yang Berhormat Jerantut dan juga Yang Berhormat Pendang. Untuk maklumat kedua-dua Yang Berhormat ini, harga pada semalam bagi harga lateks adalah RM4.05 per kilogram dan bagi *cup lump* adalah RM1.89 per kilogram. Kalau kita lihat yang perbezaan harga yang begitu ketara di antara lateks dan juga *cup lump*, kita tahu kalau Yang Berhormat boleh menggalakkan para penoreh getah di kawasan Yang Berhormat masing-masing untuk menggalakkan mereka untuk mengumpul lateks. Jadi kerana ini boleh memberi pendapatan yang lebih lumayan kepada mereka. Kita tahu di negara kita ada banyak kilang sarung tangan, *glove*. Sarung tangan ini mereka perlu lateks yang banyak.

Akan tetapi sekarang yang lateks yang dikeluarkan di negara kita ini tidak cukup untuk kegunaan kilang-kilang sarung tangan getah di negara kita sehingga yang semua kilang *glove*, sarung tangan ini terpaksa import dari negara Thailand. Ini masalah bila penoreh getah kita ini tidak mahu tumpukan kepada pengumpulan lateks.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Yang Berhormat Menteri, *you* hendak suruh orang *motong* getah, *pikiaq* macam ini, memang tidak bolehlah. Tengok *standard of level* mereka ini. Kitalah kena cipta satu sistem, *create, you* hubungi *latex* lateks untuk kita gabungkan bagi untuk orang-orang penoreh ini. Cara *you* cakap itu macam orang semua *educated*. Akan tetapi kita kena *create* sistem untuk mereka macam mana hendak meningkatkan kualiti produk getah kita ini. *You* tidak boleh suruh kata, jangan macam itu. Sekarang ini *you* kena tengok *level* dia, luar bandar, bandar, pinggir bandar dia lain cara pemikiran, cara pembelajaran, latar belakang akademik.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Saya hanya hendak beritahu Yang Berhormat Pendang, kalau Yang Berhormat Pendang begitu prihatin kepada mereka, bagi tahu mereka tumpukan kepada pengumpulan lateks. Ini cadangan saya dan juga di bawah insentif pengeluaran getah kita tahu, saya berharap Yang Berhormat sedar sekiranya harga getah *cup lump* di bawah RM2.20, kerajaan akan bagi *top up* supaya ke semua penoreh getah ini hasilnya adalah sekurang-kurangnya RM2.20 satu kilogram. Saya percaya Yang Berhormat Pendang...

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Yang Berhormat Menteri, saya ingat Yang Berhormat Menteri perlu ada satu metodologi. Panggil semua persatuan penoreh-penoreh getah *then you* turunkan kepada mereka apa-apa yang perlu, macam mana *you* cakap hari ini. *You* hendak suruh dia menggerakkan diri mereka sendiri, *you* kena tengoklah *standard of level academic*, apa semua ini, *you* kena tengok yang itu. Kalau *you* hendak harapkan, *I* boleh bercakaplah tetapi berapa orang yang boleh mengikut apa yang *I* bercakap yang minta membantu *you* sebagai Menteri. *Okay, no problem.*

Teresa Kok Suh Sim: Kalau Yang Berhormat hendak jemput saya ataupun...

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Tidak, tidak, *you* tidak payah, kita ada RISDA, kita ada LGM...

Puan Teresa Kok Suh Sim: ...Anggota LGM pergi ke kawasan Yang Berhormat, boleh juga. Kita boleh bagi taklimat dan kita boleh kaji macam mana kita boleh adakan pusat pengumpulan pengutipan lateks bagi mereka.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Yang Berhormat Menteri, kita ada RISDA, kita ada LGM, *you* boleh mengarahkan mereka supaya....

Puan Teresa Kok Suh Sim: Itu saya cakap tadilah. Kalau Yang Berhormat jemput, kita akan pergi.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Tapi *you* minta *I*. *You* kena bagi jugalah.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Akan tetapi Yang Berhormat nampaknya takut saya turun padang ke kawasan Yang Berhormat.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Yang Berhormat Menteri. Kalau *you*..

Puan Teresa Kok Suh Sim: Itu sebab saya sebut *you*...

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Yang Berhormat minta...

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Boleh, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, Silakan...

■1610

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Sekarang Yang Berhormat dah dapat gaji Menteri. [*Dewan ketawa*] Saya Yang Berhormat Pendang dapat gaji wakil rakyat. Jadi, kalau minta saya membantu Yang Berhormat Menteri, kongsilah sikit elaun gaji Menteri itu bagi dekat Pendang. Jadi kita boleh buat kerja sama-sama. *This is unfair. We put you as a Minister to think about this.* Buat apa *you* duduk jadi Yang Berhormat Menteri kalau *you* tak boleh fikir macam ini. Gaji mahal tau.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Pilih Pendang yang undi bagi Yang Berhormat. Sekarang Yang Berhormat Pendang, saya minta Yang Berhormat Pendang kumpulkan mereka. Kami akan turun padang jumpa mereka, Yang Berhormat tak mahu buat. Kaki putar!

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Eh! Kita ada RISDA. Kita ada... [*Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara*]

Tuan Yang di-Pertua: Sudah, sudah. Ini berulang-ulang ya, tidak ada kesudahan juga. Yang Berhormat Menteri, dia telah menjawab.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Tuan Yang di-Pertua, dia minta *I* untuk kumpul. Bagi *I* jadi Menteriilah.

Tuan Yang di-Pertua: Berbincang dekat luarlah lepas ini ya. Itu lebih baik. Akan tetapi saya hairan mengapa Yang Berhormat Pendang berbahasa *I and you*. [Ketawa] Ya, silakan.

Tuan Haji Awang bin Hashim [Pendang]: Minta maaf Tuan Yang di-Pertua, minta maaf Yang Berhormat Menteri.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Tuan Yang di-Pertua, saya rasa saya akan bagi jawapan bertulis kepada Yang Berhormat Papar, Yang Berhormat Setiu kerana diganggu oleh Yang Berhormat Pendang, tak sempat. Saya tak mahu semua Ahli Yang Berhormat nanti pulang lewat.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat, dia berniat baik itu.

Puan Teresa Kok Suh Sim: Juga siapa lagi? Yang Berhormat Julau. Yang Berhormat Julau akan jawapan secara bertulis dan juga Yang Berhormat Tanah Merah dan juga Yang Berhormat Parit, saya akan bagi jawapan bertulis. Yang Berhormat Setiawangsa, sama juga jawapan bertulis. Jadi akhirnya saya hanya berterima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua dan juga Ahli-ahli Yang Berhormat di Dewan ini yang memberi pandangan dan juga cadangan kepada kementerian saya di bawah Perbahasan Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas ini. Saya berharap yang kementerian saya akan bekerjasama dengan erat kepada para Ahli Yang Berhormat yang begitu prihatin tentang harga komoditi kita ini supaya kita sama-sama kerjasama membangunkan sektor-sektor di bawah kementerian saya. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Sekarang saya menjemput Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya. Yang Berhormat Timbalan Menteri menjawab. Silakan ya.

4.12 ptg.

Timbalan Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya [Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. *Bismillahir Rahmanir Rahim*. Tuan Yang di-Pertua, saya ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada Yang Berhormat Tampin, Yang Berhormat Bukit Bendera, Yang Berhormat Kubang Kerian, Yang Berhormat Sibu, Yang Berhormat Jeli, Yang Berhormat Kuala Kangsar, Yang Berhormat Hulu Selangor, Yang Berhormat Masjid Tanah, Yang Berhormat Kuala Krai, Yang Berhormat Jerai dan Yang Berhormat Lembah Pantai yang telah membangkitkan perkara-perkara di bawah tanggungjawab kementerian ini sepanjang perbahasan Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas di Dewan ini pada Mesyuarat Kedua Penggal Pertama Parlimen Keempat belas ini.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Tampin. Ada sini?

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Tampin tidak ada ya.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Yang Berhormat Tampin tak ada. Boleh saya bagi jawapan bertulis?

Tuan Yang di-Pertua: Jawapan bertulis ya.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Yang Berhormat Bukit Bendera. Ada ya?

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Bukit Bendera.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Yang Berhormat Bukit Bendera pun tidak ada.

Tuan Yang di-Pertua: Tidak ada. Tidak ada, tidak ada. Jawapan bertulis.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Tak ada ya? Jawapan bertulis. Oh! Cepat ini. Yang Berhormat Kubang Kerian pun tidak ada.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Kubang Kerian ada?

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Yang Berhormat Kubang Kerian tidak ada ya? Jawapan bertulis.

Tuan Yang di-Pertua: Tak ada. Tak ada, tak ada juga Yang Berhormat Kubang Kerian.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Yang Berhormat Sibu, Yang Berhormat Hulu Selangor dan Yang Berhormat Kuala Krai ada ya?

Tuan Abdul Latiff bin Abdul Rahman [Kuala Krai]: Saya ada.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Kuala Krai ada.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Okey. Yang Berhormat Sibu, Yang Berhormat Hulu Selangor dan Yang Berhormat Kuala Krai telah mencadangkan agar kementerian membangunkan sektor ekopelancongan di Daerah Sibu, Hulu Selangor dan Kuala Krai. Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, di bawah Pelan Ekopelancongan Kebangsaan 2016–2025, ketiga-tiga daerah ini adalah merupakan antara 60 Kluster Ekopelancongan yang telah dikenal pasti mempunyai potensi untuk dibangunkan menerusi aktiviti-aktiviti ekopelancongan berasaskan komuniti ataupun *community-based tourism* terutamanya yang melibatkan pengusaha-pengusaha *homestay* yang berdaftar dengan kementerian ini.

Bagi Daerah Sibu, kluster ekopelancongan yang telah dikenal pasti adalah Sibu, Kapit, Tunoh, Baleh dan Pelagus yang mempunyai produk-produk pelancongan seperti Sungai Pelagus, *Mambong Fall*, Hulu Mujong, *Ulu Baleh Forest Reserve* serta *Baleh-Kapit Raft Safari*. Kementerian juga telah memperuntukkan sebanyak RM 6.7 juta di bawah Rancangan Malaysia Kesembilan bagi melaksanakan dua projek pembangunan ekopelancongan di Taman Tasik Sibu iaitu:

- (i) peringkat kemudahan pelancongan di Taman Tasik Sibu, Sarawak sebanyak RM 6.5 juta dan;
- (ii) penyelenggaraan infrastruktur di Taman Tasik Sibu Fasa IV sebanyak RM 200,000.

Bagi Daerah Hulu Selangor, kementerian telah mengenal pasti kluster ekopelancongan *Selangor State Heritage Park* yang mempunyai pelbagai produk ekopelancongan yang menarik dan berpotensi untuk dikembangkan seperti Bukit Fraser, *Sungai Chiling Fish Sanctuary*, *Sungai Dusun Wildlife Conservation Centre*, Bukit Kutu dan *Serendah Waterfall*. Sebanyak RM 2.8 juta telah diperuntukkan oleh kementerian di bawah RMKe-9 bagi pelaksanaan tiga buah projek pembangunan di daerah Hulu Selangor iaitu peningkatan kemudahan pelancongan di Bukit Fraser sebanyak RM 2.1 juta. Kedua, menaik taraf Rumah Gap dan kerja-kerja landskap Bukit Fraser fasa 3 iaitu RM 500,000 dan ketiga, Kolam Air Panas Hulu Tamu sebanyak RM 240,815.

Bagi Daerah Kuala Krai pula, kementerian telah mengenal pasti Kluster Ekopelancongan Pergau, Jeli, Gunung Stong, Nenggiri sebagai produk pelancongan baru untuk dibangunkan. Produk-produk yang telah dan sedang dibangunkan adalah seperti Taman Negeri Setong, Sungai Nenggiri, Lata Beringin, *Gua Ikan Recreational Park*, *Jeli Hotspring*, *Pergau Lake Sanctuary Park* termasuk Air Terjun Gunung Stong atau Air Terjun Jelawang di Hutan Lipur Gunung Stong seperti yang disebutkan oleh Ahli Yang Berhormat Kuala Krai. Kementerian juga telah memperuntukkan sebanyak RM 4.4 juta bagi membiayai tujuh buah projek di kawasan Kuala Krai iaitu:

- (i) projek menaik taraf Taman Rekreasi Rimba Gua Ikan Dabong sebanyak RM1.5 juta;
- (ii) peningkatan kemudahan pelancongan di kawasan perkemahan Stong, Dabong iaitu RM1.99 juta;
- (iii) menaik taraf kawasan perkemahan Lata Rek, Kuala Krai fasa 10, RM179,000;
- (iv) menaik taraf kemudahan infrastruktur pelancongan air terjun Lata Janggut fasa 1, RM189,000;
- (v) menaik taraf kemudahan pelancongan bersejarah Tangga Bradley, Kuala Krai, RM199,000;
- (vi) menaik taraf kemudahan pelancong di Lata Kertas, Kampung Stong, Dabong Kuala Krai, fasa 3, RM160,000; dan

- (vii) membina *canopy walk* di Taman Burung Kuala Krai, fasa 4 sebanyak RM162,000.

Tuan Yang di-Pertua, pihak swasta seperti agensi-agensi pelancongan juga sentiasa bekerjasama dengan pengusaha-pengusaha produk-produk pelancongan dalam membangunkan pakej-pakej pelancongan bagi kluster-kluster ini. Ia kemudiannya akan dipromosikan dan dijual kepada agensi-agensi pelancongan luar negara menerusi pameran-pameran galakan pelancongan. Pembangunan kluster-kluster ekopelancongan ini juga memerlukan penglibatan dan kerjasama erat daripada semua pihak berkepentingan terutamanya di peringkat Kerajaan Tempatan bagi memastikan objektifnya tercapai.

Kementerian sentiasa bekerjasama dengan semua kerajaan negeri bagi menambah nilai kepada industri pelancongan di samping tidak melupakan aspek-aspek penjagaan alam sekitar, sumbangan kepada konservasi, manfaat kepada komuniti tempatan dan kesedaran terhadap kelestarian destinasi pelancongan iaitu *sustainable tourism*.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Jeli berharap agar peruntukan yang secukupnya diberi bagi mempromosikan sektor pelancongan bagi menggalakkan Industri Perusahaan Kecil dan Sederhana dan *consumer related industries*. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, wawasan Kerajaan Malaysia melalui MoTAC adalah menjadikan industri pelancongan sebagai salah satu sumber pendapatan utama negara di samping menjadi pemangkin kepada pertumbuhan yang positif untuk industri-industri sokongan termasuk Industri Perusahaan Kecil dan Sederhana serta *consumer related industries*. Salah satu aktiviti utama pelancong antarabangsa ketika berkunjung ke negara adalah membeli belah, *shopping*.

■1620

Menurut kajian *departing visitors survey* yang dijalankan oleh *Tourism Malaysia* untuk tahun 2017, jumlah perbelanjaan pelancong bagi aktiviti membeli belah adalah sebanyak RM26.87 bilion. Di mana ia merupakan 32.7 persen daripada jumlah perbelanjaan keseluruhan pelancong iaitu RM82.17 bilion.

Antara barangan utama yang dibeli adalah kraf tangan dan cenderahati, barangan makanan, kasut dan keperluan rumah. Sememangnya di antara ciri khas seorang pelancong adalah memberi barangan yang unik di destinasi yang dilawati sebagai *memento* kenangan contohnya seperti kraf tangan tempatan di samping barangan *consumer* lain yang dihasilkan di destinasi berkenaan. Industri pelancongan itu sendiri merupakan satu *consuming industry* yang berupa menjana peluang-peluang pendapatan dan pekerjaan bagi pengilang tempatan termasuk industri perusahaan kecil dan sederhana serta *consumer related industries*.

Kementerian ini melalui *Tourism Malaysia* sememangnya berhasrat untuk melipatgandakan lagi usaha bagi mencapai kedatangan pelancong yang lebih tinggi bagi membantu ekonomi penduduk setempat termasuk industri-industri sokongan yang berkaitan. Namun terdapat cabaran-cabaran yang berupaya menghalang dan mencapai kecemerlangan dalam industri ini.

Di antara cabaran yang dihadapi adalah penyediaan peruntukan yang secukupnya bagi mempromosikan sektor pelancongan ini sebagai perbandingan bagi peruntukan bagi pemasaran dan pengiklanan, *advertising and promotion* dengan izin. Bagi tiga destinasi di rantau Asean untuk tahun 2017 adalah seperti berikut. Thailand USD406.3 juta, Indonesia USD225 juta dan Malaysia hanya membelanjakan sebanyak USD29.35 juta sahaja. Penurunan peruntukan untuk aktiviti pengiklanan dan pemasaran dikhuatiri akan memberi kesan negatif ke atas usaha-usaha menarik lebih ramai pelancong dan seterusnya memberi kesan ke atas industri-industri sampingan negara.

Ketibaan pelancong ke negara pada tahun 2017 telah mencatatkan sebanyak 25.9 juta. Kejatuhan 3 persen berbanding tahun 2016. Walau bagaimanapun, pihak kementerian melalui TM, *Tourism Malaysia* akan meneruskan usaha-usaha menarik lebih ramai pelancong melalui pelbagai inisiatif seperti penganjuran misi jualan pemasaran penyertaan di pameran-pameran pelancongan antarabangsa, program kerjasama wartawan, syarikat-syarikat pelancongan luar negara, penglibatan *social influencers*, *key opinion leaders* dan artis daripada luar negara melalui program Mega Fam termasuk inisiatif-inisiatif pemasaran digital iaitu *digital marketing*. Yang Berhormat Kuala Kangsar ada sini?

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd Yusoff [Rantau Panjang]: Penjelasan sedikit boleh?

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd Yusoff [Rantau Panjang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih di atas jawapan Menteri dan pelbagai insentif yang telah disediakan untuk memajukan sistem pelancongan dalam negara kita. Saya tertarik dengan apa yang disebutkan oleh Yang Berhormat tentang untuk kita menarik sama mungkin pelancong daripada jiran. Kalau di Kelantan, negara jiran terdekat adalah Thailand dan Rantau Panjang adalah pintu masuk.

Jadi saya ingin tahu adakah dalam perancangan kementerian terutama dalam bajet yang akan datang ataupun dalam Rancangan Malaysia Kesebelas yang seterusnya kalau boleh dimasukkan program untuk menceriakan di pintu masuk. Sebab ini adalah tempat maklumat kepada pelancong-pelancong yang akan tiba ke Malaysia melalui pintu dalam negeri Kelantan terutama di Rantau Panjang. Mereka memerlukan maklumat-maklumat pelancongan yang menarik, untuk membolehkan mereka semakin ramai masuk dalam negara kita.

Begitu juga patutnya ada insentif juga dibuat terhadap tempat-tempat yang bersejarah. Contohnya di Rantau Panjang kita ada stesen kereta api yang lama. Akan tetapi hanya jadi besi buruk. Tidak ada pengindahan. Akan tetapi kita tengok di sebelah Thailand dijadikan tempat stesen kereta api itu dijadikan tempat tarikan. Jadi adakah kerajaan mempunyai perancangan terutama di pintu-pintu masuk utama dengan negara jiran untuk pembangunan-pembangunan yang boleh membolehkan lebih ramai lagi pelancong-pelancong masuk dalam keadaan nilai ringgit kita semakin rendah. Sudah tentu negara kita mungkin menjadi tarikan untuk mereka membeli belah dalam negara kita. Minta penjelasan.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Terima kasih pada Yang Berhormat Rantau Panjang. Memang benar sebenarnya pelancong daripada negara-negara jiran iaitu *boarder tourists* memang adalah *top 5*, pertamanya adalah Singapura sebanyak 12.4 juta tahun lepas, Indonesia sebanyak 2.79 juta. Ketiga, Thailand sebanyak 1.8 juta daripada Thailand. Brunei 1.6 juta.

Jadi memang negara-negara Asean merupakan pelancong yang teramai dan antara *top five* di negara kita. Kita memang melihat kepada produk-produk pelancongan yang baru. Termasuklah *rail network* ataupun kita juga ada beberapa stesen kereta api yang kita masih simpan ataupun kita masih *preserve*, pelihara sebagai satu warisan negara.

Memang saya setuju dengan Yang Berhormat supaya pintu-pintu masuk negara lebih diberi lebih efisien dari segi kemasukannya. Ini adalah budi bicara bawah Kementerian Dalam Negeri di bawah Jabatan Imigresen Malaysia. *Insyah-Allah* saya memang setuju dengan apa yang dikatakan oleh Yang Berhormat Rantau Panjang. Terima kasih.

Yang Berhormat Kuala Kangsar memohon kerajaan— Saya teruskan ya?

Tuan Yang di-Pertua: Ya, sila.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Untuk mempergiatkan lagi industri pelancongan negara melalui promosi kraf tangan negara melalui acara atau program antarabangsa dalam dan luar negara. Kedua, mewujudkan pakej lawatan Bandar Diraja seperti *Buckingham Palace* kepada pelancong. Ketiga, promosi makanan tradisional.

Untuk makluman ahli Yang Berhormat, MOTAC menerusi Perbadanan Kemajuan Kraf Tangan Malaysia sentiasa berusaha mempergiat sektor pelancongan negara melalui promosi kraf tangan negara iaitu penganjuran acara atau program antarabangsa dalam dan luar negara.

Antara program dan aktiviti yang dilaksanakan adalah seperti berikut. Hari Kraf Kebangsaan. Hari Kraf Kebangsaan merupakan aktiviti promosi bertema berskala besar yang dilaksanakan secara tahunan peringkat domestik untuk memasarkan produk kraf secara langsung kepada pembeli. Pelbagai produk kraf tempatan yang menarik dan unik ditawarkan dalam bidang tekstil, hasil rimba, hasil logam, hasil tanah dan aneka kraf. HKK telah dilaksanakan selama 16 tahun melalui tahun 2003 sehingga kini dengan penjana nilai jualan sebanyak RM214.8 juta.

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: Yang Berhormat Menteri, minta maaf. Tuan Yang di-Pertua, boleh saya?

Tuan Yang di-Pertua: Ya, silakan.

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: Terima kasih. Saya faham itu semua dan saya juga maklum mengenai usaha-usaha tersebut. Yang saya tanya di dalam bahas saya adalah mengenai promosi barang-barang kraf tangan di peringkat antarabangsa supaya ia mendapat tempat di tempat-tempat di mana boleh diraih lebih banyak pulangan bagi pengusaha kraf tangan kita di peringkat kampung dan juga bandar.

Misalannya saya lihat setiap kali saya keluar saya pergi ke terminal-terminal kita untuk pergi ke luar negara. Saya kecewa melihat barangan-barangan kraf tangan yang saya rasa tidak sampai ke satu tahap di mana ia betul-betul menggambarkan keindahan kraf tangan Malaysia. Ia macam berpilih-pilih juga. Saya tidak mahu membuat andaian apa-apa. Akan tetapi ini adalah pemerhatian bukan hanya saya tetapi sahabat-sahabat saya daripada seluruh dunia.

Sebab saya mempunyai ramai sahabat berikutan daripada saya belajar di luar negara dulu dan rangkaian kami masih ada dan saya bertanya pada mereka. Mereka kata *it's that all? Because* mereka melihat di tempat-tempat lain negara lain mempromosi kraf tangan mereka secara agresif. Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Terima kasih kepada Yang Berhormat Kuala Kangsar. Memang betul memang kraf tangan kita sepatutnya dipasarkan kepada peringkat antarabangsa. Akan tetapi banyak usaha-usaha kita telah jalankan. Apabila kita ada MICE aktiviti iaitu *event* ataupun mesyuarat antarabangsa di negara kita, di KL umpamanya macam yang kita adakan iaitu *World Library Information Congress* yang diadakan di KL Convention Centre. Kita telah pun memberi setiap peserta dengan beg yang ditenunkan oleh suku kaum Penan iaitu...

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: Yang Berhormat Menteri, di *airports* kita?

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Ya betul. Setiap *airport* di negara kita seperti di Langkawi dan di KLIA kita mempunyai kompleks karyaneka iaitu kedai karyaneka untuk memperagakan.

■1630

Memang saya tahu ia tidak sama macam Royal Selangor dan sebagainya. Akan tetapi, kita dalam proses *rebranding*. Kita akan ambil kurator-kurator antarabangsa yang akan kita ketengahkan lagi produk kraf kita. Saya nak jawab lagi. Akan tetapi, tidak habis lagi. Boleh saya teruskan?.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, silakan. Ada 27 minit lagi.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Oh! 27 minit. Okey. Kedua, kita telah juga Kuala Lumpur International Craft Festival (KLICF) juga merupakan aktiviti promosi di peringkat antarabangsa yang dilaksanakan dalam negara. Penganjuran KLICF ini adalah inisiatif Kraftangan Malaysia untuk membantu usahawan kraf yang tidak berpeluang menyertai promosi di luar negara.

So, dia dapat bekerja bersama-sama mempelajari teknik dan idea-idea baharu dalam penghasilan produk kraf. Ia juga menjadi platform kepada usahawan kraf tempatan untuk mengembangkan produk mereka ke peringkat antarabangsa. So, KLICF mula dilaksanakan pada tahun 2015, di Kompleks Kraf Kuala Lumpur, Jalan Conlay dengan penglibatan usahawan dalam dan luar negara. Pada tahun 2017 penganjuran KLICF kali ketiga telah dilaksanakan di dataran Putrajaya, Presint 3 mulai 23 hingga 26 November 2017 bertemakan "*Kraf Menyatukan Masyarakat (Craft Unite People)*".

Penjanaan nilai jualan daripada pelaksanaan program ini adalah sebanyak RM7 juta. Tuan Yang di-Pertua. MOTAC melalui *Tourism Malaysia* (TM) sememangnya berusaha menggalakkan pembentukan pakej-pakej pelancongan yang menarik termasuk pakej-pakej dengan program-program lawatan ke bandar-bandar Diraja yang sedia mempunyai sejarah dan kisah menarik, salasilah keturunan keluarga Diraja. Terdapat 10 bandar Diraja Malaysia termasuklah di kawasan Yang Berhormat Kuala Kangsar.

Pelbagai inisiatif berterusan dijalankan untuk mempromosikan pakej-pakej ke bandar-bandar Diraja sebagai contoh bandar Diraja Kuala Kangsar. *Tourism Malaysia* melaksanakan program lawatan suai kenal *fam trip* atau *Mega Fam* dengan mempelawa wakil-wakil media dan para pengusaha pelancongan antarabangsa untuk menyertai acara-cara dan mengalami sendiri produk-produk pelancongan di Kuala Kangsar supaya ia dapat

dipromosikan di luar negara melalui pakej-pakej khas. Di samping itu, pembangunan pakej-pakej Kuala Kangsar dalam *booklet Kuala Kangsar Packages* melalui penglibatan 12 agensi pelancongan di Malaysia telah diusahakan.

Bersempena dengan SUKMA, Perak ke-19, 2018. Pakej pelancongan Kuala Kangsar telah dibangunkan bagi pasaran domestik. Bagi segmen *Rail Tourism Eastern and Oriental (E&O) Destination Asia*, pakej lawatan ke Galeri Sultan Azlan Shah, Masjid Ubudiah dan *Homestay Labu Kubung* dipromosikan kepada penumpang-penumpang. Daripada pertengahan tahun 2017 hingga Julai 2018 perkhidmatan rel ini telah membawa lebih daripada 3,000 orang dari Eropah dan Amerika Utara ke Kuala Kangsar.

Selain itu, sebanyak 17 pakej bersamaan dengan 1,190 orang telah ditempah bagi tempoh September hingga Disember 2018 menggunakan tren E&O ke Kuala Kangsar. TM juga mempromosikan pakej *Royal Klang Heritage Walk*, Bandar Diraja Klang, Selangor di peringkat antarabangsa. Manakala pada tahun 2016, *Tourism Selangor Berhad* dan Majlis Perbandaran Klang telah menyertai Pameran Pelancongan Antarabangsa di Berlin iaitu ITB Berlin dan JATA, *Tourism Expo* di Japan di dalam *Pavilion Tourism Malaysia* dan menerima maklum balas yang positif dari agen-agen pelancongan antarabangsa khususnya yang melibatkan pembentukan pakej.

Inisiatif-inisiatif promosi bagi bandar Diraja Pekan, Pahang adalah seperti lawatan media sempena Majlis Pengisytiharan Tahun Melawat Pahang 2017, penggambaran travelog, lawatan di Pusat Penyelidikan Tasik Chini di Bera, EPTC, 101 Edutourism Package Universiti Kebangsaan Malaysia dan lawatan produk dan pembangunan pakej Ekopelancongan BEBA di Rompin. Lawatan pembangunan pakej *fam trip* dan promosi media sosial terus diusahakan untuk istana lama Seri Menanti yang merupakan ikon pelancongan.

Promosi turut diadakan dengan menggalakkan pengusaha-pengusaha pelancongan dengan program bandar Diraja dan pihak pelancongan negeri untuk menyertai pameran-pameran pelancongan antarabangsa bagi merangka program-program pelancongan ke bandar-bandar Diraja. Acara... [Disampuk]

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: Yang Berhormat Menteri, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, silakan.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Ya, silakan.

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: Terima kasih saya amat teruja setelah membaca jawapan bertulis daripada Yang Berhormat Menteri tempoh hari mengenai *Royal Trail* di Malaysia. Maksud saya kalau kita menyebut misalnya di England, United Kingdom, kalau kita sebut *tourism* di England terus orang akan memikirkan *Buckingham Palace* antara satu perkara yang wajib dibuat ataupun dilawati.

Akan tetapi, untuk Malaysia kita mempunyai banyak istana-istana tetapi perkara itu tidak berlaku di dalam persepsi ataupun fikiran *tourist* yang masuk ke Malaysia. Jadi saya memohon Yang Berhormat Menteri supaya *upgrade* lagi *Royal Trail* ini supaya sampai ke tahap di mana ada pengunjung-pengunjung nanti datang ke Malaysia hanya mahu melihat semua bandar-bandar Diraja ini secara keseluruhan maknanya di seluruh *Malaysia*, *then they'll go to other places*. Maknanya *it is the main thing they'll look forward to because they've never seen anything like it* dengan izin.

Kedua Yang Berhormat Menteri, bercakap fasal Kuala Kangsar sebelum PRU14 saya telah mengusahakan satu usaha untuk menggiatkan lagi aktiviti pelancongan di Parlimen saya digabungkan dengan kedua-dua Parlimen yang lain di dalam daerah itu. Ia menggabungkan tiga elemen bandar Diraja iaitu *royalty*, *nature* and *scholar* dengan izin. Bandar Diraja, persekitaran alam semula jadi dan juga ilmuwan. Kami mempunyai semua elemen itu di Kuala Kangsar and singkatan pada *royalty*, *nature* dan *scholar* dengan izin adalah 'R' for *royalty* dan juga Raja, 'N' for *nature*, Nazrin, 'S' for *scholar*, Shah. Jadi is singkatan *to our Duli Yang Maha Mulia Sultan Perak* iaitu Sultan Raja Nazrin Shah.

So, kita telah mulakan perkara ini tetapi setelah BN kalah pada PRU14, ia secara serta-merta terhenti usaha ini. Jadi, saya memohon Yang Berhormat Menteri, adakah Yang Berhormat Menteri setuju sekiranya salah satu daripada elemen daripada Program RNS yang saya telah usahakan ini, saya telah mulakan iaitu sukan air sungai yang terbesar di Malaysia

untuk diadakan di Kuala Kangsar secara mingguan. Maknanya *on Saturday and Sunday*, dengan izin, siapa saja hendak *tourism* sukan air sungai pergi ke Kuala Kangsar.

Jadilah tidak di *bypass* ataupun sekarang saya lihat banyak *tourists* mereka tidak ada hanya setakat melihat apa yang ada, prasarana yang telah tetap di situ tetapi tidak ada aktiviti lasak ataupun *fun ride in* Kuala Kangsar. Jadi, saya mohon pada Yang Berhormat Menteri kalau boleh difikirkan. Kalau Yang Berhormat Menteri lihat tidak ada di Malaysia, mungkin saya silap tidak ada di Malaysia lagi sukan air sungai yang dibuat secara besar-besaran.

Mungkin di Sarawak ada, tapi di sebelah Semenanjung, saya tidak tahu sama ada perkara ini ada atau tidak. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Terima kasih Yang Berhormat Kuala Kangsar. Sebenarnya kita tidak ada menganak tiri kan mana-mana kawasan dalam sektor pelancongan kerana ini adalah manifesto kerajaan baharu Pakatan Harapan. Memang sebenarnya saya juga telah melawat lembah arkeologi World UNESCO *site* di Lenggong dua minggu lepas dan kita juga sedang menyiapkan *dossier* untuk dihantar kepada UNESCO bagi *Royal Belum Park*.

Jadi dua UNESCO *site* ini akan berada di Hulu Perak dan pintu masuknya, *gateway* dia ialah Kuala Kangsar. So, dengan sendirinya Kuala Kangsar akan menjadi satu bandar tumpuan pelancongan bila *Royal Belum Park* ini diangkat menjadi satu UNESCO *Site*. Jadi saya memang mengalu-alukan, saya bersempang dengan Yang Berhormat Kuala Kangsar semalam tentang apa yang cadangan yang nak dibuat, *insya-Allah* kita boleh duduk sekali bincang dan kita akan lihat dari segi *the viability of the* pelancongan itu dan kita boleh sama-sama duduk merangka kan program yang akan datang sebab walaupun Lenggong... [Disampuk]

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri, RNS Yang Berhormat.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Terima kasih. RNS.

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: *Royalty, nature and scholar.*

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: *Royalty, nature and scholar.*

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: Raja Nazrin Shah.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Okey.

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: RNS. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Ya, memang Kuala Kangsar ini sebenarnya unik Tuan Yang di-Pertua. Sebab kalau ikut Kuala Kangsar itu, nama Kangsar itu "*kurang sa*" sebabnya 99 anak sungai, cuma kurang satu sebab itu "*kurang sa*". Jadi, Kuala Kangsar.

■1640

Datin Mastura binti Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: Tepat sekali, tahniah Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Saya baca *Wikipedia*. [Ketawa] Tuan Yang di-Pertua, kementerian ini melalui Jabatan Warisan Negara telah mengambil inisiatif untuk mempromosikan makanan-makanan tradisional. Antara usaha yang dijalankan termasuk menganjurkan program dan aktiviti kesedaran untuk mempromosikan kepada masyarakat khususnya generasi muda supaya mengenali, mempelajari dan menghargai warisan yang semakin pupus. Contoh program adalah seperti mengadakan Program Himpunan 101 Makanan Warisan Hampir Pupus pada tahun 2015 di Istana Negara lama, pesta makanan warisan pada tahun 2007 di Dataran Merdeka dan lain-lain.

Selain daripada itu, demonstrasi masakan juga sering menjadi salah satu pengisian program yang dimasukkan dalam kebanyakan aktiviti di bawah kementerian ini terutama sekali bagi Jabatan Warisan Negara. Contoh program seperti Hari UNESCO Malaysia yang

kita adakan di Ipoh Perak pada 29-30 September 2018 yang baru-baru ini yang mana diadakan demonstrasi masakan tradisional Negeri Perak, iaitu '*kebebe*'.

Memberi penghormatan juga kepada restoran di luar negara yang menyajikan makanan Malaysia yang mana usaha ini akan menjadi salah satu promosi kepada tarikan produk pelancongan antarabangsa yang kesannya dapat memacu pertumbuhan ekonomi negara. Ketiga, menerbitkan buku-buku berkaitan makanan tradisional seperti makanan warisan hampir pupus, resipi masakan warisan Lenggong, *food heritage of Sabah* dan lain-lain yang mana merupakan satu medium untuk menyebar luas maklumat kepada masyarakat bagi menghargai makanan tradisional.

Keempat, mewartakan makanan warisan di bawah Akta Warisan Kebangsaan 2005, Akta 645 yang mana ia nya menjadi satu nilai tambah dan seterusnya dapat mempromosikan makanan warisan tersebut. Sehingga kini sebanyak 208 makanan telah diwartakan sebagai Makanan Warisan Kebangsaan contoh nya makanan yang telah diwartakan ialah nasi lemak, '*yee sang*', muruku dan lain-lain.

Yang Berhormat Masjid Tanah ada sini? Tidak ada.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Masjid Tanah?

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Yang Berhormat Masjid Tanah?

Tuan Yang di-Pertua: Tidak ada.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Tidak ada ya. Boleh saya *skip*?

Tuan Yang di-Pertua: Skip lah.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Bagi jawapan bertulis Yang Berhormat Masjid Tanah. Yang Berhormat Masjid Tanah tanya banyak ini. Okey, Ahli Parlimen Jerai ada? Yang Berhormat Jerai.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Jerai ada.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Ahli Parlimen Jerai menyentuh mengenai agenda pemerikasaan tulisan jawi di bawah Kerajaan Pakatan Harapan. Untuk makluman...

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Yang Berhormat Timbalan Menteri sikit boleh?

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Bagan Serai.

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Bagan Serai.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Yang Berhormat Bagan Serai. Hendak tanya pasal jawi ke?

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Bukan, sebelum itu, sebelum itu.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Sebelum itu.

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Okey, terima kasih. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Saya terpanggil juga lah bila dengar Yang Berhormat Timbalan Menteri menceritakan tentang makanan-makanan tradisional, makanan-makanan yang unik yang kita tidak patut dengarkan. Saya tidak sempat berbahas sebab itu dalam perbahasan saya tetapi saya ini daripada Parlimen Bagan Serai.

Parlimen Bagan Serai ini di dalam Daerah Kerian. Di Daerah Kerian ini 70 peratus masyarakatnya adalah masyarakat Banjar, kita sebut '*Banjaq*' lah. Dalam masyarakat Banjar yang mana tok nenek nya, nenek moyangnya berasal daripada Banjarmasin. Antaranya ialah yang terhebat ialah makanan-makanan unik masyarakat banjar. Contohnya macam '*wadai kipeng*', '*kalakatar*', '*balungan hayam*', '*karakas*' dan macam-macam lagi lah.

Saya cadangkan juga kementerian ini mewujudkan makanan yang *speciah*nya di daerah-daerah atau pun daerah-daerah di satu-satu negeri itu secara tahunannya supaya untuk menarik minat orang datang. Kalau datang ke Daerah Kerian di Parlimen Bagan Serai, ini adalah makanan unik yang tidak boleh ditinggalkan. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri bagi peluang.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Terima kasih Yang Berhormat Bagan Serai. Makanan banjar. *Sorry*. Jadi, *insya-Allah* kita memang sentiasa mempromosikan makanan-makanan yang kita katakan tadi makanan tradisional yang kita takut hampir pupus. Kadang-kadang ada macam orang tidak pernah dengar keropok lekor kulit ikan tapi itu memang *famous* pada zaman dulu tetapi masih kulit ikan dijadikan keropok lekor. Jadi, kita memang akui bahawa Jabatan Warisan Negara akan sentiasa memantau dan mendokumentasikan resipi-resipi masakan tradisional.

Tuan Haji Ahmad Amzad bin Mohamed @ Hashim [Kuala Terengganu]: Penjelasan Tuan Yang di-Pertua, Kuala Terengganu berkenaan dengan makanan warisan.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Ya, silakan.

Tuan Haji Ahmad Amzad bin Mohamed @ Hashim [Kuala Terengganu]: Sebagaimana yang dikatakan Yang Berhormat Timbalan Menteri tadi bahawa nasi lemak adalah satu makanan yang telah diisytiharkan sebagai makanan warisan. Betul ya?

Persoalan saya apakah keistimewaan makanan tersebut di segi pihak kerajaan? Adakah kerajaan bersedia untuk beri insentif kah atau apa-apa bantuan untuk bagi pengusaha-pengusaha makanan warisan ini? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Sebenarnya nasi lemak, roti canai dan teh tarik akan diangkat menjadi satu warisan di UNESCO dan kita tidak terfikir untuk memberi insentif kepada peniaga-peniaga nasi lemak. Saya tidak ada jawapan untuk Yang Berhormat tentang insentif yang akan diberi kepada pengusaha-pengusaha makanan tradisional. Mungkin kita boleh bagi jawapan bertulis setelah saya berbincang dengan pegawai-pegawai saya ya.

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Yang Berhormat Timbalan Menteri, sikit sahaja.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Yang Berhormat Jelutong. Okey, ya.

Tuan Sanisvara Nethaji Rayer a/l Rajaji [Jelutong]: Sebagai orang kampung, orang kampung maksudnya Yang Berhormat Balik Pulau juga daripada Pulau Pinang. Saya ingin hanya menyeru kalau boleh Yang Berhormat Timbalan Menteri memberi perhatian kepada mempromosikan Pulau Pinang kepada pelancong kerana sebelum ini Yang Berhormat Timbalan Menteri juga sedia maklum bahawa tindakan-tindakan mempromosi ini selalu diambil oleh kerajaan negeri dan kawasan Yang Berhormat sendiri memang popular dengan pelancong kerana sering kali dikunjungi oleh pelancong untuk makan buah durian.

Selain daripada itu Pulau Pinang juga memang terkenal dengan pantai dan macam-macam tarikan. Jadi, saya mengambil kesempatan ini hanya untuk memohonlah kepada Yang Berhormat Timbalan Menteri, saya yakin orang Pulau Pinang pun sekarang bangga Yang Berhormat Timbalan Menteri menjawab jawatan dalam Kementerian Pelancongan untuk memberi perhatian, khususnya kepada mempromosikan Pulau Pinang kepada pelancong-pelancong sebagai salah satu destinasi yang popular juga kerana sebelum ini tidak ada sebarang tindakan yang kukuh yang kita lihat dilakukan sering kali semua promosi itu hanya dibuat oleh Kerajaan Negeri Pulau Pinang sahaja. Terima kasih.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Ya, Yang Berhormat Jelutong terima kasih. Saya sedia maklum.

Dr. Hasan bin Bahrom [Tampin]: Tuan Yang di-Pertua, saya. Tampin.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Yang Berhormat Tampin.

Dr. Hasan bin Bahrom [Tampin]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Ada dua isu lah dalam soal pelancongan walaupun saya tidak sempat membahaskan dalam penggulungan itu. Jadi, bagi di Tampin, ada dua isu yang saya hendak bangkitkan iaitu oleh kerana Gemas itu adalah tempat persinggahan atau pun pertemuan di antara kereta api selatan, utara dan timur. Jadi, adakah ada usaha daripada Kementerian Pelancongan untuk menjadikan Gemas itu sebagai bandar kereta api untuk menarik minat pelancong untuk datang ke Gemas?

Isu yang kedua ialah tentang masakan tradisi ini. Di Gemencheh itu ada satu masakan yang menarik minat semua orang lah iaitu 'rendang mamam'. Jadi, tempat-tempat lain mamam ini dijeruk tetapi di Gemencheh, mamam ini dibuat rendang ayam dan juga daging. Jadi, mungkin ini boleh dijadikan sebagai tarikan pelancongan untuk memperkenalkan

Tampin atau pun Negeri Sembilan kepada masyarakat, sama ada dalam negeri atau pun luar negara. Terima kasih.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Terima kasih kepada Yang Berhormat Jelutong dan Yang Berhormat Tampin. Saya ambil maklum tentang cadangan untuk dijadikan beberapa produk pelancongan termasuklah Gemas sebagai bandar kereta api memang dalam perhatian kita sebenarnya tentang bandar kereta api iaitu Gemas. Ini kerana di Malaysia kita mempunyai banyak produk pelancongan tetapi kebanyakan produk pelancongan ini sudah jadi *fatigue* dengan *overtourism* dan sebagainya. Jadi, kita kena harus mencari produk-produk pelancongan yang baru atau pun *rejuvenate* dengan izin produk-produk pelancongan yang lama.

Saya ambil maklum tentang apa yang dikatakan oleh kawan saya daripada Yang Berhormat Jelutong. Memang Pulau Pinang terkenal sebagai *food heaven* dengan izin, syurga makanan dan kalau tidak sah kalau pergi Pulau Pinang tidak makan nasi kandar. Jadi, memang nasi kandar merupakan makanan yang popular di Pulau Pinang. Boleh saya teruskan Tuan Yang di-Pertua?

Tuan Yang di-Pertua: Ya, silakan.

Ahli Parlimen Jerai ada menyentuh mengenai agenda pemerkasaan tulisan jawi di bawah Kerajaan Pakatan Harapan. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, MOTAC telah mengambil pelbagai inisiatif dalam mempertahankan tulisan jawi dan akan meneruskan usaha-usaha yang dijalankan seperti berikut iaitu:

- (i) mewartakan tulisan jawi sebagai warisan kebangsaan mengikut Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645);
- (ii) mengadakan program, aktiviti, persidangan pembudayaan tulisan jawi dengan kerjasama agensi kerajaan, swasta, badan bukan kerajaan dan orang perseorangan seperti Karnival Jawi, Kem Klinik Jawi dan Persidangan Kebangsaan Tulisan Jawi;
- (iii) menerbitkan bahan bacaan untuk tujuan pengajaran dan pembelajaran tulisan jawi dalam bentuk buku dan *e-books* antaranya Transliterasi Jawi, Kaedah Pembelajaran Jawi Peringkat Asas, Semarak Jawi, K-Jawi dan Kit Tatih Jawi,
- (iv) meneruskan penerbitan rancangan klinik jawi. Bukan 'masuk jawi', klinik jawi menerusi radio IKIM.fm yang disiarkan pada setiap hari Sabtu mulai Jun 2012 sehingga Disember 2017. Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) telah berjaya menerbitkan sebanyak 196 episod. Pada tahun 2019 hingga 2020, Perpustakaan Negara Malaysia merancang untuk menerbitkan sebanyak 104 episod,
- (v) menerapkan elemen tulisan jawi khat iaitu iluminasi, ragam hias manuskrip Melayu sebagai motif reka bentuk produk jualan kraf buatan Malaysia. Antaranya kain batik, ukiran kayu, logam dan anyaman untuk dipromosikan kepada pelancong semasa berlangsungnya acara kebudayaan nasional seperti Hari Kraf Kebangsaan;
- (vi) mempromosikan Pusat Kebangsaan Manuskrip Melayu (PKMM) yang ditubuhkan pada tahun 1985 di Perpustakaan Negara Malaysia iaitu Pusat Penyimpanan Manuskrip Melayu iaitu karya asal bertulis tangan menggunakan skrip jawi berusia sekurang-kurangnya 100 tahun yang terbesar di dunia dengan koleksi sebanyak 4,884 naskhah sebagai lokasi tarikan baharu pelancongan pendidikan iaitu *edutourism*; dan
- (vii) mempromosikan Batu Bersurat Terengganu yang merupakan bukti terawal penulisan jawi iaitu tulisan berdasarkan abjad Arab di dunia Islam di Tanah Melayu di Asia Tenggara telah mendapat pengiktirafan UNESCO, *Memory of the World International Register* pada tahun 2009.

Tuan Sabri bin Aziz [Jerai]: Tuan Yang di-Pertua, apakah kementerian bercadang untuk mengembangkan tulisan jawi ini kepada masyarakat majmuk kita? Ini kerana

sepanjang program yang dilakukan, penglibatan masyarakat majmuk, khususnya bukan Melayu amat kurang. Minta penjelasan.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Terima kasih Yang Berhormat Jerai. Saya rasa promosi untuk masyarakat majmuk bukan hanya patut dilakukan oleh Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya sahaja tetapi kementerian-kementerian lain, terutama sekali Kementerian Pendidikan dalam memartabatkan tulisan jawi. Saya rasa Kementerian Pendidikan ada jawapan untuk memperkasakan itu. Kalau saya tidak silap, Yang Berhormat Menteri Pendidikan ada jawapan tentang bagaimana untuk memperkembangkan lagi tulisan jawi kepada seluruh masyarakat di Malaysia.

Dato' Rosol bin Wahid [Hulu Terengganu]: Penjelasan, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Ya, Yang Berhormat Hulu Terengganu.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Hulu Terengganu.

Dato' Rosol bin Wahid [Hulu Terengganu]: Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Jadi, tadi Yang Berhormat Menteri ada menyebut berkaitan dengan Batu Bersurat Terengganu. Sebenarnya ini Tuan Yang di-Pertua, di bawah Parlimen Hulu Terengganu. Cuma persoalan saya ialah setakat hari ini, tidak nampak apa-apa perkembangan ataupun pusat ini ataupun Batu Bersurat ini nampak telah ditinggalkan, *abandoned*. Persoalan saya, apakah perancangan daripada kementerian untuk hendak memaju dan mempromosikan tempat ini sebagai satu produk pelancongan untuk negara? Terima kasih.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Terima kasih kepada Yang Berhormat Hulu Terengganu. Saya ambil maklum cadangan ataupun pandangan Yang Berhormat terhadap tempat galeri Batu Bersurat Terengganu. Saya akan memberi jawapan bertulis kerana tidak ada jawapan pada saya untuk soalan yang diajukan oleh Yang Berhormat. Saya teruskan, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, silakan. Ada dua minit lagi. Dua minit 30 saat.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Ini yang penting, *last* sekali, yang terakhir. Ahli Parlimen Lembah Pantai menyatakan berkenaan gangguan seksual yang melibatkan Rektor ASWARA yang sepatutnya direhatkan daripada bertugas. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, kes ini masih *sub judice* dan dalam tindakan rayuan di Mahkamah Tinggi. Seboleh-bolehnya kementerian ini tidak mahu mencampuri urusan mahkamah sehingga prosiding selesai kerana tidak mahu dianggap *contempt of court*.

Merujuk kepada Akta Badan-badan Berkanun, Tatatertib dan Surcaj 2000 (Akta 605) hanya memperuntukkan berkenaan tindakan tatatertib iaitu prosedur penahanan dan penggantungan kerja boleh diambil terhadap pegawai yang disabitkan dengan prosiding jenayah dan bukan prosiding sivil. Berdasarkan pertimbangan-pertimbangan tersebut, tiada keperluan untuk menahan kerja atau merehatkan pegawai tersebut daripada tugas beliau sebagai Rektor ASWARA.

Tuan Ahmad Fahmi bin Mohamed Fadzil [Lembah Pantai]: [Bangun]

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Lembah Pantai bangun.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Silakan.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Tuan Ahmad Fahmi bin Mohamed Fadzil [Lembah Pantai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri di atas jawapan yang bagi saya kurang memuaskan tetapi saya ucapkan terima kasih juga kerana menjawab. Ini kerana bagi saya, pihak kerajaan perlu meletakkan satu garis panduan yang jelas. Walaupun ini adalah satu kes sivil tetapi memandangkan kita belum lagi ada Akta Anti Gangguan Seksual dan kita telah lihat beberapa tindakan diambil terhadap, dengan izin, *head of department* di sebuah hospital kerajaan, merupakan seorang yang dalam jawatan yang sangat berpengaruh.

Beliau pada waktu itu belum dikenakan apa-apa tindakan mahkamah tetapi beliau telah diarah bercuti supaya beliau tidak berada dalam satu kedudukan untuk menggunakan kuasa beliau untuk apa-apa yang boleh mengganggu gugat ataupun *influence*, dengan izin, keadaan. Saya hendak jelaskan, saya tidak ada apa-apa motif terhadap individu tersebut. Akan tetapi saya beranggapan dari segi prinsip, *in principal* kita hendak pertahankan bukan

sahaja nama baik institusi ASWARA ini yang mana saya kenal begitu ramai kawan saya sama ada mereka *filmmaker*, mereka penggiat teater. Ramai mereka yang keluar daripada institusi ini dan mereka melihat kepada kerajaan untuk *set a good precedent*.

Saya faham tetapi bagi saya tidak timbul isu *sub judice* kerana tindakan untuk merehatkan beliau tidak menyebabkan apa-apa berlaku terhadap kes tersebut. Ini kerana kes itu bukan terhadap ASWARA tetapi terhadap beliau sebagai seorang individu. Jadi, saya pohon pihak Yang Berhormat Timbalan Menteri, Menteri ada kuasa penuh dalam kes ini. Saya minta dipertimbangkan. Kita perlu tetapkan satu *precedent*. *We cannot agree to any incident of sexual harassment*, dengan izin. *We have to send a very strong message*. Jika beliau dibuktikan tidak terlibat dalam keadaan seperti itu, maka *invite him to come back*. Akan tetapi kerana *there is a cloud hanging over this matter*, dengan izin, saya rasa kita perlu *set* kan satu *precedent*, Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih.

Dato' Dr. Mohd Khairuddin bin Aman Razali [Kuala Nerus]: Yang Berhormat Menteri, sedikit tambahan kepada isu yang sama. Kalau setiap kali seseorang dituduh, dibawa ke mahkamah, kemudian digantung tugas dan sebagainya, tidakkah itu suatu ketidakadilan kerana beliau belum dihukum. Baru dituduh. Tuduhan boleh berlaku dan dibuat oleh sesiapa sahaja. Jadi, kita perlu adil kepada semua pihak dan balik kepada hukum Islam, *al-aslu bara-atu az-zimmah*. Asal selagi belum dihukum, dia tidak bersalah.

Jadi bagi saya, tindakan jawapan Yang Berhormat Menteri lebih baik, wajar dan lebih adil kepada orang yang dituduh supaya jangan sampai setiap kali dituduh, terus dianggap bersalah. Mahkamah belum memutuskan bersalah tetapi media, masyarakat, tempat dia kerja, orang sekitar telah menghukum dia telah bersalah walaupun mungkin selepas mungkin setahun, dua tahun akhirnya dibuktikan tidak bersalah tetapi dua tahun yang panjang itu menjadikan dia berada di dalam kandang pesalah. Jadi, saya rasa saya bersetuju dengan pandangan Yang Berhormat Menteri dalam isu ini. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Menteri, gulungkan.

Tuan Ahmad Fahmi bin Mohamed Fadzil [Lembah Pantai]: Saya cuba jelaskan. Ini kerana sebenarnya Yang Berhormat, mahkamah telah putuskan ada pembayaran. Mahkamah telah mendapati dalam *civil suit* ini, defendan perlu membayar kepada plaintiff RM70,000 dan sedang dirayu tetapi sudah ada keputusan.

Tuan Yang di-Pertua: Masa pun sudah habis.

■1700

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Saya cuma nak jawab sikit sahaja. Saya setuju dengan Yang Berhormat Lembah Pantai jika kes ini ialah kes jenayah tetapi kes ini adalah kes sivil. Jadi setelah dinasihatkan oleh Penasihat Undang-undang Kementerian, kami tidak mengambil tindakan kerana ia adalah kes sivil. Kalau kes jenayah, saya setuju untuk direhatkan Rektor ASWARA itu, *pending investigation*.

Saya nak jawab Yang Berhormat Kuala Nerus bahawa kes ini telah dijalankan di Mahkamah Sesyen dan telah diputuskan penalti sebanyak RM70,000 yang harus dibayar oleh defendan tadi.

Tuan Yang di-Pertua, saya gulung. Saya sudah habis.

Tuan Yang di-Pertua: Ya.

Tuan Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik: Setakat ini sahaja isu-isu perbincangan yang menyentuh Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya. Sesungguhnya kementerian amat menghargai pandangan, teguran, saranan dan cadangan daripada Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian. *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Sekarang kita tiba kepada kementerian yang terakhir dalam senarai iaitu Kementerian Hal Ehwal Ekonomi sebagai kementerian yang bertanggungjawab untuk menggulung bagi perbincangan KSP RMKe-11. Dipersilakan Yang Berhormat Menteri. Yang Berhormat Menteri Hal Ehwal Ekonomi diberikan satu jam. Kalau boleh pendekkan, lagi bagus.

5.01 ptg.

Menteri Hal Ehwal Ekonomi [Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. *Bismillahir Rahmanir Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam sejahtera. Tuan Yang di-Pertua, Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Ke-11 dibentangkan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri dalam Malaysia mencipta lembaran baru sejarah. Kerajaan baharu menyambut suara keramat rakyat yang menuntut perubahan. Kementerian Hal Ehwal Ekonomi dipertanggungjawabkan untuk merancang hala tuju ekonomi negara bagi jangka panjang dan sederhana.

Sehubungan dengan itu, dokumen Kajian Separuh Penggal (KSP) digubal tidak secara *business as usual*. Kita mengemukakan anjakan bermakna dalam haluan pembangunan. Sementara menilai prestasi ekonomi dalam dua tahun pertama Rancangan Malaysia Ke-11, KSP memperkenalkan langkah-langkah reformasi institusi bagi tempoh tiga tahun akan datang yang akan meletakkan Malaysia di atas landasan yang kukuh sebagai sebuah negara demokratik yang dipacu oleh pertumbuhan ekonomi yang mampan.

Kerajaan membuat pengubahsuaian semula ataupun dengan izin *recalibrate* ekonomi negara berdasarkan keperluan mengimbangi konsolidasi fiskal dan pertumbuhan ekonomi. Saya amat menghargai dan berterima kasih kepada seramai 112 Ahli-ahli Yang Berhormat yang mengambil bahagian dalam perbahasan Usul Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Ke-11. Ini jelas membuktikan minat dan keprihatinan Ahli-ahli Yang Berhormat terhadap dokumen penting pembangunan negara yang menggariskan keutamaan ekonomi dan memberikan penekanan baru supaya Malaysia, *insya-Allah* muncul kembali sebagai Harimau Asia. *[Tepuk]*

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Bagan Serai, Yang Berhormat Tenom dan Yang Berhormat Padang Terap meminta kerajaan menyatakan langkah pemulihan ekonomi negara. Rancangan Malaysia adalah penting untuk memastikan sasaran pembangunan sosioekonomi tercapai ke arah sebuah negara yang maju dan inklusif. Semakan semula melalui KSP amat penting bagi menyesuaikan rancangan awal dengan keperluan dan cabaran semasa serta hala tuju kerajaan baharu. Tempoh akhir rancangan 2018 hingga 2020 dianggap sebagai tempoh peralihan dan tumpuan kerajaan ialah untuk mengimbangi objektif pengukuhan kedudukan fiskal dan penekanan kepada pertumbuhan ekonomi yang mampan.

Kerajaan akan memberi perhatian khusus bagi meningkatkan keyakinan pelabur terhadap prospek ekonomi yang mencipta nilai, memacu perkembangan FDI yang dapat membuka peluang pekerjaan baru dan memindahkan teknologi berimpak tinggi untuk mencipta rantai nilai yang lebih tinggi seterusnya menjana pendapatan negara. Malaysia adalah sebuah negara mesra pelabur yang terus menggalakkan pelaburan daripada semua negara termasuk daripada negara China. Namun demikian, pelaburan yang mempunyai nilai ditambah yang tinggi akan diberikan keutamaan untuk menggalakkan inovasi dan automasi, pemindahan teknologi dan mewujudkan pekerjaan mahir kepada rakyat Malaysia.

Kerajaan turut memberi tumpuan bagi menangani ketidaksamaan pertumbuhan ekonomi antara wilayah. Pembahagian pendapatan tidak serata antara pekerja dan pemilik modal. Jurang antara kumpulan berpendapatan 40 peratus terendah atau B40. Kadar pengangguran belia yang tinggi dan peningkatan kos sara hidup. Saya ingin memberikan pencerahan terhadap perbahasan Yang Berhormat Pekan yang tidak hadir, Yang Berhormat Kuala Krau yang tidak hadir dan Yang Berhormat Jerantut yang tidak hadir. Maka saya beri secara bertulis.

Tuan Yang di-Pertua: Ya.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Yang Berhormat Rompin. Tidak hadir. Yang Berhormat Ayer Hitam...

Tuan Yang di-Pertua: Ada.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: ...Dan Yang Berhormat Pasir Salak membangkitkan strategi untuk mendepani cabaran perang dagangan ataupun *trade war* antara Amerika Syarikat dengan China dan langkah melindungi ekonomi negara dalam keadaan ekonomi global yang tidak menentu serta saingan untuk menarik pelabur.

Perkembangan *trade war* antara Amerika Syarikat dan China senantiasa dalam pemantauan dan pemerhatian kerajaan memandangkan Malaysia mempunyai hubungan

perdagangan yang signifikan dengan kedua-dua negara tersebut. Bagi tempoh Januari hingga Ogos 2018, Bahagian Perdagangan Malaysia dengan kedua-dua negara adalah satu per empat daripada jumlah perdagangan dengan Malaysia iaitu masing-masing sebanyak 8.2 peratus dan 16.8 peratus. Sebagai sebuah ekonomi yang bersaiz kecil tetapi amat terbuka, perang dagangan ini dijangka memberikan impak sekiranya berpanjangan.

KSP menggariskan strategi utama dengan mengambil kira perkembangan luaran ini. Antaranya mengukuhkan eksport dan menguruskan import bagi memastikan imbalan pembayaran kekal dalam lebihan.

Strategi mempertingkatkan ketersediaan eksport dan menambah baik kepatuhan piawaian pasaran antarabangsa pula dijangka akan terus meningkatkan keupayaan eksport negara. Dalam suasana *trade war* antara Amerika Syarikat dan China ini, kerajaan mengambil langkah proaktif untuk meningkatkan perdagangan dengan negara anggota ASEAN khususnya hubungan ekonomi dan perdagangan melalui wahana kerjasama *sub-regional* seperti IMT-GT dan BIMP-EAGA. Kita yakin langkah memperkukuhkan kerjasama ini akan menambah menjana pertumbuhan ekonomi seterusnya *turn crisis into opportunities*.

Sektor swasta akan kekal sebagai peneraju pertumbuhan dan kerajaan memainkan peranan yang lebih aktif dalam menggalakkan lebih banyak pelaburan. Di samping itu, kerajaan akan terus menyediakan infrastruktur dan membangunkan pemboleh pertumbuhan ataupun *enablers* termasuk penyelidikan dan pembangunan.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Ayer Hitam minta laluan.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya ucapkan terima kasih di atas keprihatinan kerajaan melihat perang *trade war* antara US dengan China. Sebenarnya yang Yang Berhormat katakan tadi, 25 peratus adalah perdagangan kita dengan dua buah negara ini. Saya ingin bertanya. Apakah jangkaan kerajaan untuk tahun depan dan tahun 2020 memandangkan *trade war* yang sedang berlangsung di antara dua negara ini, apakah implikasi terhadap *manufacturing sector* kita kerana setiap tindakan yang dibuat oleh US terhadap China, ia akan memberi kesan kepada kita.

Apakah ramalan yang telah dibuat dan bagaimana kita menukar—menjadikan setiap masalah itu sebagai satu *opportunity* seperti mana yang dikatakan oleh Yang Berhormat tadi.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih Yang Berhormat Ayer Hitam. Saya telah menyatakan tadi sekiranya *trade war* ini berpanjangan, pastinya ia akan memberikan impak kepada perdagangan di antara Malaysia dan juga Amerika Syarikat dan China. Namun, untuk tempoh tiga tahun yang akan datang, menjelang tamatnya Rancangan Malaysia Ke-11 ini, kita menjangkakan ada sedikit kelembapan sekiranya kita tidak mengambil langkah-langkah yang proaktif daripada hari ini.

Usaha yang pertama kita lakukan walaupun sebagai sebuah negara ekonomi kecil tetapi mengambil sikap yang terbuka ialah dengan menyeru negara-negara yang berkenaan supaya melihat kestabilan rantau ini sebagai faktor penting untuk memacu pertumbuhan ekonomi bukan sahaja bagi negara Malaysia tetapi juga negara-negara ASEAN.

■1710

Maka langkah yang kedua yang telah saya nyatakan tadi ialah untuk memperkukuhkan hubungan dan kerjasama *sub-regional* dalam rangkaian kerjasama yang sedia ada iaitu IMT-GT di antara Indonesia, Thailand dan juga Malaysia dan juga BIMP-EAGA di antara Malaysia dan Brunei kerana pasaran dalam negara anggota ASEAN juga merupakan satu pasaran besar yang perlu kita lihat potensinya untuk tahun-tahun yang akan datang.

Maka dalam usaha untuk menarik pelaburan swasta termasuk pelaburan langsung asing atau FDI dan pelaburan langsung domestik ataupun DDI, tumpuan akan diberi kepada pelaburan yang berkualiti dengan menumpukan kepada kajian semula yang menyeluruh ke atas dasar pelaburan. Ini meliputi semakan semula insentif dan struktur cukai, menambah baik pengurusan semua insentif pelaburan sedia ada bagi mengoptimumkan sumber serta menggalakkan pelaburan dalam teknologi berkaitan Industri 4.0.

Tuan Noor Amin bin Ahmad [Kangar]: Mohon mencelah sedikit, Kangar.

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Bagan Serai.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Bagan Serai.

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Yang Berhormat Bagan Serai dahulu.

Tuan Noor Amin bin Ahmad [Kangar]: Terima kasih tadi Yang Berhormat Menteri ada sebut...

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Bagan Serai kah, Yang Berhormat Kangar?

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Bagan Serai.

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Bagan Serai. Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih, Yang Berhormat Menteri. Terima kasih juga Yang Berhormat Kangar kerana duduk.

Tuan Yang di-Pertua: Agak-agak serupa...

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Yang Berhormat Menteri, saya ada bertanyakan pada awal perbahasan saya tentang kerajaan baru, Kerajaan PH, Malaysia baharu sudi kah atau patut kah mencabar kewajaran membuat rancangan ekonomi lima tahun kerana kerangka ekonomi lima tahun ini dibuat lama, dimulakan oleh Rusia dan kemudian diikuti.

Antara negara maju yang sudah tidak buat ialah Korea Selatan yang saya sebut sejak 1996 dan saya ucap tahniah kepada kerajaan yang lepas selama enam dekad sehingga Rancangan Malaysia Kesebelas kerana kita berdepan dengan dua perkara yang penting iaitu *post-modernization society* atau masyarakat pasca modenisasi yang banyak bertanya, yang banyak bercanggah, yang hendak *reasoning* hendak *engagement* dan juga ekonomi era VUKA atau *volatility, uncertainty, complexity and ambiguity*.

Jadi, adakah kerangka lima tahun ini relevan kerana kita lihat juga, ini esok kita hendak dengar tentang bajet. Kemudian kita fokus tentang bajet itu tahunan. Kerangka lima tahun ini adakah agak terlalu lama sekarang ini? Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Noor Amin bin Ahmad [Kangar]: Boleh Yang Berhormat Kangar masuk?

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Boleh saya *respond* kepada Yang Berhormat Bagan Serai dahulu. Saya bersetuju pada dasarnya apa yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Bagan Serai bahawa dalam suasana *economy global* pada hari ini yang amat mencabar dan tidak menentu, maka perancangan jangka panjang itu harus disingkatkan. Maka, kita boleh menangani cabaran-cabaran ini dengan lebih cepat dan bertindak secara proaktif.

Oleh sebab itu saya nyatakan dalam mukadimah tadi, Kajian Separuh Penggal ini sebenarnya penting kerana Rancangan Malaysia Kesebelas, kita telah bentangkan dalam Dewan Rakyat pada tahun 2016 sehinggalah tahun 2020. Maka peranan Kajian Separuh Penggal (KSP) ini adalah untuk meneliti semula, menyemak semula kesesuaian perancangan awal dan kita sesuaikan dengan cabaran-cabaran semasa. Dalam konteks tahun ini oleh kerana kerajaan baru sahaja dibentuk atas sokongan rakyat yang begitu luar biasa setelah 61 tahun maka kita perlu merencana semula hala tuju ekonomi berdasarkan manifesto Pakatan Harapan yang lebih inklusif, adil dan saksama bagi rakyat Malaysia keseluruhannya. [Tepuk]

Tuan Noor Amin bin Ahmad [Kangar]: Boleh Kangar masuk?

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Kangar minta.

Tuan Noor Amin bin Ahmad [Kangar]: Kangar, sedikit. Terima kasih, Yang Berhormat Menteri tadi ada sebut tentang IMT-GT dan juga tentang pelaburan. Saya hendak menyebut sedikit sebab semangat daripada Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas ini yang saya faham antara yang besar dalam dokumen ini ialah untuk mendekatkan jurang pembangunan wilayah dan juga antara jurang kekayaan.

Cuma saya tengok dalam laman web MIDA, selama ini sudah banyak tahun negeri Perlis yang ada tapak IMT-GT tidak menerima pelaburan daripada luar, pelaburan asing, banyak pelaburan domestik. Jadi apakah langkah-langkah yang mungkin akan diambil untuk membantu pelaburan asing sampai ke negeri yang di hujung utara sana?

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih, Yang Berhormat Kangar. Saya akan *respond* dalam penggulungan selanjutnya kerana ada satu bab khusus untuk negeri Perlis.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Amat Berhormat Perdana Menteri semalam telah sekali lagi mencipta sejarah untuk melancarkan dasar negara mengenai Industri 4.0 sebagai panduan strategik bagi membolehkan sektor pembuatan yang turut dibangkitkan oleh Yang Berhormat Ayer Hitam tadi beralih dan mempercepatkan penerima gunaan teknologi berkaitan Industri 4.0 iaitu yang melibatkan robotik, *automation*, *drone* and *artificial intelligence* kerana usaha-usaha ini akan meningkatkan produktiviti negara. Seterusnya menyumbang kepada komitmen Malaysia terhadap *sustainable development goals* dan Industri 4.0 ini juga dapat membuka potensi pertumbuhan yang tidak terbatas. Di peringkat global sektor pembuatan membuka ruang kepada penggunaan teknologi yang lebih intensif yang menjadi penentu kepada *efficiency* dan kepantasan untuk menjadi daya saing yang mampan.

Selain itu, penekanan juga akan diberi untuk meningkatkan keupayaan eksport, perusahaan kecil dan sederhana tempatan bagi meneroka pasaran serantau baru dan melaksanakan strategi penggalakan eksport baru. Melalui semua dasar yang dirangka ini daya saing negara dijangka akan dapat kita pertingkatkan dan menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi yang mampan. Di Malaysia terdapat keperluan yang mendesak kepada sektor pembuatan untuk beranjak kepada proses nilai tambah yang tinggi, *advanced manufacturing technologies* dan penggunaan sumber yang lebih efisien untuk menjaga daya saing.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Terima kasih, Yang Berhormat Menteri. Saya menyambut baik kenyataan ataupun pengumuman yang dibuat oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri semalam yang mana kita perlu ada satu pelan induk ke arah *Industrial Revolution 4.0* tetapi Yang Berhormat, saya mencadangkan agar kerajaan dalam soal ini kita melihat dua aspek yang sangat penting sebelum kita sampai IR 4.0.

Apakah yang saya maksudkan tadi Yang Berhormat ada sebut *artificial intelligence*, itu sangat penting. Kedua, *internet of things*. Dua perkara ini merupakan prasyarat untuk kita mencapai IR 4.0. Jadi apakah tindakan secara terperinci dari EPU atau mana-mana badan berwajib untuk kita mempergiatkan perkara ini.

Apakah berlaku sekarang kita banyak menyebut IR 4.0 tetapi pihak industri SME ataupun mana-mana *manufacturing sector* di Malaysia ini mereka bersusah untuk mencapai IR 4.0 kerana banyak lagi kekangan yang mereka sendiri untuk mencapai versi terdahulu pun tidak boleh. Jadi apakah tindakan daripada pihak yang lebih komprehensif daripada kerajaan untuk melihat dua komponen ini yang menjamin kejayaan IR 4.0.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih, Yang Berhormat Ayer Hitam. Saya ingin menegaskan bahawa kita tidak boleh *apologetic* dalam perkara ini. Sekiranya negara Malaysia tidak dapat *embrace* ataupun mendakap teknologi baru ini saya bimbang kita akan tertinggal dalam persaingan global yang semakin mencabar. Saya memahami perkara yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Ayer Hitam, antara kekangan yang kita hadapi hari ini ialah kita punya *labour force* ataupun tenaga kerja kita tidak dilengkapkan dengan kemahiran dan bakat-bakar baru.

Jadi, antara langkah yang perlu dilakukan oleh kerajaan ialah untuk menyediakan latihan kemahiran sebab itu kerajaan memberikan tumpuan kepada perkembangan TVET supaya kita ada latihan untuk *reskilling* dan *upskilling* dan juga antara peranan kerajaan untuk menyumbang kepada kejayaan Industri 4.0 ini ialah untuk menyediakan kemudahan-kemudahan R&D. Ini adalah sokongan yang perlu diberikan oleh kerajaan supaya tenaga kerja dalam Malaysia ini dapat memenuhi permintaan industri yang sudah pun beralih kepada teknologi tinggi dan juga *capital intensive industry*.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Kangar menyuarakan isu kebergantungan kepada hasil minyak yang terdedah kepada ketidaktentuan harga pasaran global. Untuk makluman Yang Berhormat, dalam tempoh dua tahun pertama RMKe-11 pendapatan kerajaan daripada hasil berkaitan sumber minyak iaitu cukai pendapatan petroleum sebanyak RM20.2 bilion, eksport duti petroleum sebanyak RM1.6 bilion, royalti petroleum sebanyak RM7.5 bilion.

Dividen Petronas sebanyak RM32 bilion dan pendapatan daripada kawasan pembangunan bersama Malaysia–Thailand sebanyak RM3.7 bilion dan lain-lain pendapatan

sebanyak RM1.5 bilion menjadikan jumlah keseluruhannya sebanyak RM66.56 bilion atau 15.4 peratus daripada jumlah hasil kerajaan. Berbanding paras tertinggi yang pernah disumbangkan oleh Petronas dan daripada sumber-sumber lain sebanyak 41 peratus pada tahun 2009.

■1720

Kerajaan sedar bahawa kebergantungan kepada hasil daripada sumber minyak adalah tidak mampan berikutan harga minyak yang tidak menentu. Pada hari ini, harga minyak pada sekitar USD74 setong pada 31 Oktober 2018.

Kerajaan akan terus mempelbagaikan sumber hasil termasuk menutup ruang ketirisan, membanteras amalan rasuah, melaksanakan tender terbuka dan menjamin prinsip *value for money* serta langkah-langkah penjimatan perbelanjaan kerajaan.

Yang Berhormat Batu Gajah? Tak ada. Yang Berhormat Kepala Batas? Tak ada. Maka saya akan memberi secara bertulis.

Tuan Yang di-Pertua, saya ingin beralih kepada isu kemiskinan. Yang Berhormat Permatang Pau? Tidak ada. Yang Berhormat Petaling Jaya? Tidak ada.

Tuan Yang di-Pertua: Ada, ada.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Yang Berhormat Klang mencadangkan agar kerajaan mengguna pakai konsep kemiskinan relatif dan indeks kemiskinan pelbagai dimensi atau MPI, *Multidimensional Poverty Index*.

Untuk makluman Yang Berhormat, di bawah Tonggak II KSP, pendekatan pembangunan inklusif bagi kesejahteraan rakyat bukan sahaja mengguna pakai konsep pengukuran mutlak yang mengguna pakai pendapatan garis kemiskinan ataupun PGK tetapi juga mengguna pakai konsep kemiskinan relatif dan konsep kemiskinan pelbagai dimensi untuk memperkemas dan melengkapkan kaedah mengenal pasti kumpulan sasaran berdasarkan kepada keperluan spesifik mereka.

Menyedari bahawa setiap kaedah mempunyai keterbatasan tertentu, kerajaan akan mengguna pakai kaedah yang lebih mewakili keadaan sebenar bagi memperkemas pengukuran kemiskinan. KSP memperincikan dasar dan strategi khusus bukan sahaja bagi menangani keperluan kumpulan miskin yang berdasarkan PGK dan berpendapatan rendah yang menggunakan pengukuran relatif, tetapi juga sebahagian daripada kumpulan isi rumah berpendapatan menengah rendah yang tergolong dalam kelompok isi rumah B40 dengan menggunakan pengukuran relatif. Ini bermakna kedua-dua kaedah diambil kira supaya apa juga dasar dan program yang akan dilaksanakan oleh kerajaan menepati kumpulan sasaran berdasarkan realiti sebenar kumpulan yang berkenaan.

Di samping itu, indeks kemiskinan pelbagai dimensi ataupun MPI telah dibangunkan untuk memperluaskan lagi usaha kerajaan dalam menangani isu kemiskinan yang melangkaui dimensi pendapatan sahaja. Maka kita juga mengambil kira dimensi pendidikan, kesihatan dan juga taraf hidup bagi isi rumah yang berkenaan. Pendekatan ini diguna pakai bagi menangani keperluan hidup isi rumah di bandar dan juga di luar bandar.

Yang Berhormat Ayer Hitam, Yang Berhormat Petaling Jaya dan Yang Berhormat Batu membangkitkan mengenai nilai PGK yang disifatkan tidak mencerminkan kos sara hidup semasa rakyat. Isu yang dibangkitkan ini ada kaitan dengan apa yang telah saya perelaskan sebentar tadi.

Untuk makluman Yang Berhormat, konsep pengukuran kemiskinan mutlak berasaskan PGK dan kos sara hidup adalah dua perkara yang berbeza, di mana PGK adalah berasaskan konsep pengukuran mutlak iaitu merujuk kepada jumlah pendapatan minimum yang diperlukan oleh isi rumah yang berkenaan untuk kekal sihat dan aktif, manakala nilai PGK ini dikemas kini berdasarkan kepada pergerakan indeks harga barangan dalam bakul PGK. Saya percaya Yang Berhormat sedia maklum, kita ada *food pyramid* yang menentukan keperluan karbohidrat, protein bagi sesebuah isi rumah, tetapi itu adalah ukuran yang digunakan untuk menentukan nilai PGK.

Sementara itu, kos sara hidup pula mencerminkan satu konsep relatif mengenai kualiti hidup pelbagai dimensi. Maka, kedua-dua konsep ini telah pun diambil kira di bawah Tonggak II KSP seperti yang saya perelaskan khususnya bagi memperkukuhkan pembangunan inklusif dan kesejahteraan rakyat.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya faham dengan dua tafsiran yang berlainan, betul. Jadi cadangan ataupun pandangan kita ialah RM960 itu telah ditentukan agak dua tiga tahun yang lalu. Kita mengambil kira inflasi kalau tiga peratus setahun, bermaksud berbanding dengan tahun 2015, pada tahun 2020 nanti ianya sudah menjadi 15 peratus tambahan. Secara relatifnya, kita kena melihat perkara ini— RM960 kali dengan 1.15. Itu yang sepatutnya. Saya rasa apa yang dibangkitkan oleh wakil rakyat di sini atau di sana pun ialah melihat satu PGK yang realistik, mengambil kira kadar yang saya sebutkan tadi. Itu baru realistik— RM1,010 atau RM1,150 dan sebagainya. Itu maksud kami. Terima kasih.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih Yang Berhormat Ayer Hitam. Saya telah berkongsi pandangan sebentar tadi bahawa dalam memperkenalkan kaedah-kaedah seperti ini, kedua-duanya ada keterbatasan. Maka perancangan kerajaan dalam merencana program dan dasar seterusnya, kita akan mengambil kira kedua-dua kaedah ini. Ini kerana dalam kumpulan sasar isi rumah B40 juga, ia bukan hanya golongan miskin yang *hardcore* punya *poverty*— itu ada satu kumpulan— tetapi dia ada juga kemiskinan yang tegar dan juga kemiskinan yang sederhana.

Maka dalam beberapa program, kita melihat keperluan untuk melihat kaedah PGK itu kerana ia memberikan tumpuan khusus kepada keperluan isi rumah untuk mendapatkan sejumlah wang untuk hidup paling minima lah kualiti hidupnya. Akan tetapi untuk menggunakan MPI iaitu dalam kaedah yang relatif, lebih realistik tentang keperluan perumahan dan juga kos sara hidup, ini juga diambil kira. Jadi saya kira apabila kita gabungkan kedua-dua kaedah ini, ia dapat menepati kumpulan sasar bagi membantu rakyat di negara kita.

Ahli Yang Berhormat Jelebu? Tidak ada. Saya akan berikan secara bertulis. Ahli Yang Berhormat Setiawangsa?

Tuan Yang di-Pertua: Ada.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Okey. Ahli Yang Berhormat Setiawangsa menyentuh mengenai bantuan untuk memperkasa dan mengupayakan kumpulan minoriti iaitu Orang Asli di Semenanjung Malaysia serta anak negeri Sabah dan Sarawak. Begitu juga Yang Berhormat Jeli melontarkan persoalan mengenai usaha untuk mengatasi masalah keciciran pelajar dalam kalangan Orang Asli.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, kerajaan akan mempergiat pelbagai program untuk meningkatkan tahap pendidikan dan kemahiran di kalangan komuniti Orang Asli serta anak negeri Sabah dan bumiputera-Sarawak khususnya bagi yang tinggal di luar bandar dan pedalaman. Ini termasuk pengambilan pelajar berpotensi untuk kemasukan ke sekolah berprestasi tinggi. Keutamaan juga akan diberi kepada mereka bagi pengambilan ke institusi latihan kemahiran seperti Kolej Kemahiran Tinggi Mara dan Institut Kemahiran Mara.

Sekolah K9 akan terus diperluas bagi meningkatkan kemasukan pelajar khususnya di kalangan Orang Asli di Semenanjung Malaysia dan mereka yang tinggal di luar bandar dan pedalaman Sabah dan Sarawak. Sementara itu, program keusahawanan akan memberi fokus kepada pemupukan kemahiran keusahawanan. Program ini direka bentuk berdasarkan bakat intrinsik kumpulan sasar dan akan dilengkapi dengan bantuan seperti kemudahan pembiayaan serta pembungkusan dan pemasaran produk.

Di samping itu, proses pengukuran dan pemetaan bagi menentukan sempadan tanah hak adat akan dipercepatkan bagi memastikan pemilikan tanah kepada Orang Asli, anak negeri Sabah dan bumiputera-Sarawak dibuat melalui proses yang adil dan telus kerana langkah ini akan membolehkan tanah tersebut dibangunkan untuk aktiviti ekonomi dengan bantuan daripada agensi-agensi kerajaan.

■1730

Yang Berhormat Puncak Borneo, tidak ada, Yang Berhormat Beluran, tidak ada...

Tuan Yang di-Pertua: Tidak ada.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: ...Maka saya akan buat secara bertulis. Yang Berhormat Port Dickson...

Tuan Yang di-Pertua: Oh! Tidak ada. [Ketawa]

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: ...Akan tetapi saya ingin menjawab kerana ini satu persoalan yang penting untuk kita bincang dalam Dewan Rakyat ini. Yang Berhormat Port Dickson turut membahaskan mengenai usaha menangani miskin bandar dan Yang Berhormat Pasir Mas ingin mengetahui berhubung langkah untuk mengurangkan ketidakseimbangan dan jurang pendapatan. Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, kerajaan komited bagi meningkatkan pendapatan dan kuasa beli kumpulan isi rumah B40, termasuk isi rumah miskin serta merapatkan jurang pendapatan.

*[Timbalan Yang di-Pertua (Dato' Mohd Rashid Hasnon) **mempengerusikan Mesyuarat**]*

Untuk makluman lanjut, Ahli-ahli Yang Berhormat boleh merujuk kepada muka surat 11-2 sehingga 11-26 Buku KSP mengenai keutamaan dan penekanan baharu yang dicerakinkan dalam memperkukuhkan pembangunan inklusif dan kesejahteraan rakyat.

Tuan Nik Nazmi bin Nik Ahmad [Setiawangsa]: Yang Berhormat Menteri.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Saya tidak dapat memberikan perinciannya di sini kerana inisiatif-inisiatif yang telah disenaraikan itu terlalu panjang maka saya mengesyorkan agar Ahli-ahli Yang Berhormat dapat membantu meneliti dokumen yang berkenaan.

Tuan Nik Nazmi bin Nik Ahmad [Setiawangsa]: Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Mohd Rashid Hasnon]: Yang Berhormat Setiawangsa Yang Berhormat Menteri, Yang Berhormat Setiawangsa.

Tuan Nik Nazmi bin Nik Ahmad [Setiawangsa]: Yang Berhormat Menteri.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Oh! Okey.

Tuan Nik Nazmi bin Nik Ahmad [Setiawangsa]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Yang Berhormat Setiawangsa ingin bertanya adakah Yang Berhormat Menteri setuju bahawa penekanan sebelum ini yang mana kita tekankan hanya untuk mengawal kos sara hidup ialah agak *outdated* dengan izin, sebaliknya kita perlu fokus untuk meningkatkan pendapatan isi rumah. Oleh sebab sekiranya kos sara hidup meningkat tetapi pendapatan meningkat dengan lebih tinggi maka ia tidak menimbulkan masalah yang besar kepada rakyat.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih Yang Berhormat Setiawangsa. Saya bersetuju dengan pandangan Yang Berhormat bahawa kos sara hidup pada hari ini semakin membebankan kerana pendapatan isi rumah juga perlu disemak semula. Akan tetapi pada masa yang sama pendirian kerajaan hari ini bukan sahaja memikirkan soal peningkatan pendapatan tetapi juga seperti yang saya jelaskan tadi kuasa beli rakyat itu penting. Kita boleh naikan pendapatan tetapi kalau *purchasing power* itu tidak dimiliki oleh rakyat maka kita akan menghadapi masalah seperti negara-negara jiran yang mempunyai pendapatan yang tinggi tetapi tidak ada kemampuan dan keupayaan untuk dalam kuasa membeli.

Yang Berhormat Kuala Kangsar— tidak ada saya akan beri secara bertulis. Yang Berhormat Selayang? Yang Berhormat Selayang mempersoalkan justifikasi untuk meneruskan Dasar Ekonomi Baru. Untuk makluman Yang Berhormat DEB yang memberi penekanan kepada agenda serampang dua mata iaitu membasmi kemiskinan tanpa mengira kaum dan menyusun semula masyarakat bagi merapatkan jurang ekonomi. Itu serampang dua mata DEB yang jelas termaktub dalam dokumen yang berkenaan. Semangat DEB ini diteruskan di bawah dasar-dasar selepasnya, Dasar Pembangunan Nasional, Dasar Wawasan Negara dan juga Model Ekonomi Baru dalam usaha ke arah mencapai matlamat kesaksamaan sosioekonomi dan perpaduan negara.

Kerajaan melihat bahawa pelaksanaan dasar dan semangat DEB masih relevan, malah akan terus di perkasa melalui dasar-dasar baharu yang lebih strategik bersesuaian dengan keperluan semasa. Sebagai kerajaan yang peduli rakyat, pengagihan ekonomi mestilah dilakukan secara adil kepada semua rakyat mengikut keperluan masing-masing. Dalam langkah kerajaan untuk meneliti semula dasar utama negara, pembangunan sosioekonomi orang Melayu dan bumiputera akan tetap menjadi agenda penting tanpa

meminggir kaum-kaum lain di negara ini. Dalam hal ini tindakan *affirmative* akan diteruskan khususnya untuk membangunkan potensi bumiputera bagi meningkatkan penyertaan mereka dalam ekonomi negara dan seterusnya mencapai matlamat pengagihan kekayaan yang lebih saksama.

Ahli Yang Berhormat Sibu, tidak ada?

Beberapa Ahli: Tidak ada.

Tuan William Leong Jee Keen [Selayang]: Yang Berhormat Menteri, soalan juga ialah apa yang akan jadi kepada tindakan *affirmative* mengikut keperluan.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih Yang Berhormat Selayang. Seperti yang saya nyatakan tadi, saya hendak ulangi pengagihan ekonomi mestilah dilakukan secara adil kepada semua rakyat mengikut keperluan masing-masing. Maknanya dasar hari ini ialah *need-based*, tetapi pada masa yang sama kita juga mengakui *affirmative action* untuk mengangkat martabat ekonomi orang Melayu dan bumiputera itu harus diberikan satu suntikan baharu supaya wujud satu persaingan dalam pasaran dan akhirnya pengembangan *gig economy* dalam negara Malaysia ini dapat kita agihkan kepada semua rakyat Malaysia.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Sikit sahaja tentang DEB ini. Ya, memang betul serampang dua mata itu sangat penting untuk sebuah masyarakat majmuk seperti Malaysia. Akan tetapi yang menjadi persoalan ialah pelaksanaannya. Memang benar selalu kita sebut tanpa mengira kaum tidak meminggirkan kaum lain. Akan tetapi apabila sampai peringkat pelaksanaan, ia dilihat bukan lagi semata-mata berdasarkan keupayaan atau merit. Itu yang selalunya menjadi pertikaian.

Jadi saya hendak minta kerajaan baharu ini dapat memberi satu pendekatan atau anjakan paradigma bahawa perkara ini tidak akan berlaku berdasarkan kepada keperluan dan kita juga kena melihat berlaku adil kepada semua. Apa yang kita takut *micro restructuring*, kemudian kena sesuatu kuota tetapi kuota itu kepada golongan tertentu. Jadi saya rasa dalam soal ini pengagihan kepada rakyat tanpa mengira kaum itu tidak akan jadi masalah. Serampang dua mata dalam erti kata yang benar-benar kita tidak akan jadi masalah tetapi yang lazimnya berlaku ialah sebelum ini ialah penyelewengan dari segi pelaksanaan itu. Terima kasih.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih Yang Berhormat Ayer Hitam yang mengakui bahawa DEB ini mempunyai perancangan yang baik, agenda serampang dua mata termasuk membasmi kemiskinan tanpa mengira kaum. Yang Berhormat juga membahaskan bahawa masalahnya ialah pelaksanaan ataupun *execution*. Itu juga saya setuju kerana tugas itu sebelum ini diberikan kepada MCA, UMNO dan Barisan Nasional. [Dewan riuh]

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Yang Berhormat Menteri...

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Jadi nanti—, bagilah saya jawab dahulu Yang Berhormat ya.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Okey, tidak apa.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Maka saya tidak menghukum Yang Berhormat, yang menghukum Yang Berhormat adalah rakyat Malaysia baru-baru ini. Oleh sebab melihat ketidakadilan berlaku bukan sahaja di antara kumpulan etnik dan kaum tetapi di kalangan orang Melayu juga. Orang Melayu terpinggir yang kaya hanya satu dua kerat pemimpin UMNO di atas. [Disampuk] Maka bila hukuman ini telah dijatuhkan berilah peluang kepada Kerajaan Pakatan Harapan... [Tepuk] untuk melaksanakan tanggungjawab ini kerana khazanah negara ini adalah milik rakyat Malaysia bukan untuk satu-satu kelompok sahaja.

Ahli Yang Berhormat Sibu, Yang Berhormat Kalabakan dan Yang Berhormat Sibuti membangkitkan isu jurang pembangunan wilayah yang amat ketara termasuk jurang pembangunan antara kawasan bandar dan luar bandar. Yang Berhormat.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Mohd Rashid Hasnon]: Sila duduk Yang Berhormat Ayer Hitam.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Saya ingin mengajak dan menyeru Ahli-ahli Yang Berhormat untuk menghayati dasar-dasar baharu yang terkandung dalam KSP berhubung komitmen Kerajaan Persekutuan dalam menjamin pembangunan yang saksama.

Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah memberi jaminan bahawa kerajaan tidak akan membiarkan mana-mana negeri tertinggal dalam arus pembangunan negara sama ada Sabah, Sarawak, Kelantan juga kita akan beri tumpuan, Terengganu, Perlis dan pastinya Negeri Kedah Darul Aman. *[Dewan Tepuk]* Usaha untuk mengurangkan ketidakseimbangan antara wilayah dan negeri ini termaktub dalam tonggak tiga muka surat 12 hingga 20 hingga 12 hingga 24.

■1740

KSP telah pun mengenal pasti beberapa projek bagi mencapai pembangunan wilayah yang seimbang. Antaranya, projek kelompok industri berasaskan kelapa sawit *Palm Oil Industrial Cluster* di Sandakan dan Lahad Datu. Manakala di Sarawak, antara projek yang akan terus dilaksanakan adalah Taman Perindustrian Samalaju, Hab Halal Tanjong Manis serta Program Perumahan Rakyat Seduan di Sibu, Sarawak.

Peranan agensi pembangunan di Sarawak iaitu *Highland Development Agency*, *Upper Rajang Development Agency* dan *Northern Region Development Agency* akan diperkukuh bagi memanfaatkan potensi pertumbuhan dan melonjakkan transformasi luar bandar di Baram termasuk Marudi, Mulu, Bario, Telang Usan dan Long Lama di kawasan *highland* Sarawak, bahagian Kapit dan daerah Kanowit di *Upper Rajang* serta bahagian Limbang di utara Sarawak. Tumpuan pembangunan di kawasan ini adalah untuk menambah baik infrastruktur termasuk jalan, air dan ketersambungan jalur lebar.

Ahli Yang Berhormat Tuaran, tidak ada. Saya beri secara bertulis. Ahli Yang Berhormat Kuala Terengganu, Ahli Yang Berhormat Bagan Serai dan Ahli Yang Berhormat Kemaman membangkitkan isu jurang pembangunan di wilayah Pantai Timur. Beberapa inisiatif untuk mengurangkan jurang pembangunan di negeri-negeri Pantai Timur telah dikenal pasti seperti dinyatakan dalam Tonggak III, muka surat 12-6 hingga 12-16. Antara beberapa program dan projek yang dikenal pasti adalah projek Lebuhraya Kota Bharu ke Kuala Krai di Kelantan, projek pembinaan Hospital Dungun di Terengganu dan Projek Perumahan Rakyat Pelangai, Bentong di Pahang.

Yang Berhormat Kangar prihatin tentang keperluan pelaburan di negeri Perlis yang termasuk dalam Wilayah Ekonomi Koridor Utara. Untuk makluman Yang Berhormat, sebagaimana yang dilaporkan di dalam KSP, kelima-lima koridor ekonomi wilayah iaitu Iskandar Malaysia, Wilayah Ekonomi Pantai Timur, Wilayah Ekonomi Koridor Utara, Koridor Pembangunan Sabah dan Koridor Tenaga Boleh Diperbaharui Sarawak telah mencapai pelaburan yang direalisasi sebanyak 45.4 peratus secara keseluruhannya bagi tempoh dua tahun pertama pelaksanaan Rancangan Malaysia Kesebelas.

Pencapaian prestasi semasa iaitu sehingga penggal kedua tahun 2018, kelima-lima koridor ekonomi wilayah ini telah berjaya memperoleh pelaburan berjumlah RM130.1 bilion dan mewujudkan 198,609 peluang pekerjaan. Ini adalah bersamaan dengan 55.1 peratus daripada sasaran RM236 bilion pelaburan direalisasi dan 42.3 peratus daripada sasaran 470,000 peluang pekerjaan yang akan diwujudkan di koridor ekonomi wilayah pada tahun 2020.

Bagi negeri Perlis, tiga projek utama berimpak tinggi yang sedang dilaksanakan di bawah Koridor Utara adalah projek kemudahan infrastruktur di kawasan pembangunan Lembah Chuping CVIA, projek kemudahan infrastruktur Perlis *Inland Port* dan projek menaik taraf Terminal Padang Besar. Projek CVIA dilaksanakan secara berfasa dengan fasa 1 iaitu *Integrated Business Centre* (IBC) kini dalam proses pembinaan dan dijangka siap pada akhir November 2018.

Bagi pelaksanaan fasa-fasa lain di CVIA, memandangkan fasa-fasa tersebut masih lagi belum dikeluarkan SST, maka pelaksanaannya telah ditangguhkan bagi tahun 2018. Walau bagaimanapun, kementerian telah pun memperakukan projek ini untuk diteruskan pelaksanaannya pada tahun 2019. Projek menaik taraf terminal Padang Besar dijangka siap pada bulan Februari 2019, manakala projek PIP masih lagi di peringkat kerja-kerja awalan.

Yang Berhormat Jeli?

Dato' Sri Mustapa bin Mohamed [Jeli]: Ada.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Mohd Rashid Hasnon]: Yang Berhormat Jeli ada.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Dia semakin dekat dengan kita sekarang. *[Tepuk]* *Alhamdulillah*. Saya ingat minggu hadapan mungkin lebih ramai ke sebelah sini. *[Ketawa]* Saya bergurau Tuan Yang di-Pertua.

Ahli Yang Berhormat Jeli membangkitkan mengenai kepentingan projek *Rubber City* kepada pembangunan wilayah utara. Untuk makluman Yang Berhormat, projek pembangunan Kedah *Rubber City* telah ditangguhkan pada tahun 2018 memandangkan projek ini masih lagi di peringkat kerja-kerja awalan. Projek ini telah pun mendapat persetujuan daripada mesyuarat Majlis Perancang Fiskal Negara yang dipengerusikan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri pada 28 Ogos 2018.

Setelah mendengar pembentangan daripada Yang Amat Berhormat Dato' Seri Menteri Besar Negeri Kedah yang baharu, maka Majlis Perancang Fiskal Negara telah bersetuju meneruskan projek ini. Maka, permohonan kebenaran merancang bagi pelaksanaan fiskal projek ini telah pun dikemukakan kepada Majlis Daerah Padang Terap pada 25 Oktober 2018.

Untuk makluman Yang Berhormat, menyedari akan kepentingan projek KRC dalam memastikan pembangunan yang seimbang di antara negeri dan wilayah serta membantu mempercepat pembangunan sosioekonomi negeri Kedah terutamanya dalam menyediakan peluang pekerjaan kepada penduduk tempatan, kementerian telah pun memperakukan projek KRC ini untuk diteruskan pelaksanaannya pada tahun 2019.

Untuk makluman Yang Berhormat Tanjong, tidak ada?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Mohd Rashid Hasnon]: Yang Berhormat Tanjong tidak ada.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Saya serah secara bertulis. Ahli Yang Berhormat Alor Setar? Okey, membangkitkan isu pembangunan di negeri Kedah memandangkan sebahagian besar tanah di Kedah sudah dikategorikan sebagai tanah pertanian.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, negeri Kedah mempunyai potensi besar dalam menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi negara. Mesyuarat MPFN pada 28 Ogos 2018 telah bersetuju bahawa dengan pembangunan Kedah *Rubber City* dan Bandar Bebas Cukai Bukit Kayu Hitam. Selain itu, tumpuan juga diberikan kepada penyediaan peluang perniagaan dan pekerjaan terpilih melalui Zon Promosi Pembangunan Alor Setar, Jitra di Kedah.

Usaha pemodenan sektor pertanian termasuk penumpuan kepada tanah jelapang padi akan diteruskan melalui reformasi subsektor agromakanan serta memperkukuhkan subsektor komoditi industri ke arah mencapai pertumbuhan sebanyak dua peratus bagi tempoh 2018 hingga 2020. Di samping itu, pelaksanaan inisiatif dalam mempertingkatkan penerimagunaan teknologi akan dipergiat bagi memodenkan sektor pertanian.

Tuan Yang di-Pertua, di bawah Rangka Tindakan Pembangunan Wilayah Ekonomi Koridor Utara, pembangunan Kedah *Rubber City* dan Kedah *Science and Technology Park* merupakan dua daripada tujuh nod pertumbuhan (*growth nodes*) yang akan memberi manfaat secara langsung kepada pembangunan di negeri Kedah terutama dalam menarik pelaburan serta mewujudkan peluang pekerjaan dan keusahawanan kepada penduduk setempat.

Seterusnya saya beralih kepada isu royalti petroleum yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Sibul, Yang Berhormat Kuala Terengganu sudah tidak ada, dan Yang Berhormat Rantau Panjang. Sebagaimana Ahli Yang Berhormat semua sedia maklum, Petronas adalah sebuah syarikat minyak milik negara, *national oil company* dan bukannya *public listed company*.

Akta Pembangunan Petroleum 1974 merupakan undang-undang yang diguna pakai dan dikuatkuasakan pada masa ini bagi tujuan cari gali petroleum di seluruh Malaysia. Petronas diberikan hak milik eksklusif sumber petroleum negara dan diamanahkan untuk mengurus dan memajukan sumber petroleum negara termasuk mengeksplorasi, mengeksploit, mendapatkan dan memperoleh petroleum di seluruh Malaysia. Sebagaimana termaktub dalam PDA 1974, sebagai balasan, Petronas akan memberikan bayaran tunai atau royalti kepada negeri-negeri pengeluar minyak dan gas berkenaan.

Pada masa ini, Petronas perlu membayar sebanyak 10 peratus daripada jumlah hasil pengeluaran kasar minyak dan gas (*gross production*) secara bayaran tunai atau royalti kepada kerajaan. Daripada jumlah ini dan bergantung kepada di mana hasil tersebut dikeluarkan, sejumlah lima peratus akan diterima masing-masing oleh Kerajaan Persekutuan dan kerajaan negeri berkaitan.

Dalam hal ini, Petronas lazimnya membuat pembayaran dua kali setahun kepada kerajaan negeri iaitu dalam bulan Februari dan Ogos. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, bayaran tunai sejumlah 10 peratus adalah merupakan nilai kasar setong ataupun *gross value per barrel* pada harga pasaran dan merupakan bayaran yang dibuat tanpa perlu mengambil kira sama ada pengeluaran minyak dan gas daripada lapangan tersebut menguntungkan ataupun tidak.

■1750

Mengikut keadaan semasa, daripada nilai setong berkenaan sejumlah 70 peratus daripada hasil pengeluaran kasar minyak dan gas merupakan kos pembiayaan pengeluaran ataupun kos *recovery* yang melibatkan kos eksplorasi, kos pembangunan pelantar dan kos operasi yang perlu dibiayai. Kos tersebut telah mengalami peningkatan yang amat signifikan daripada tahun ke tahun disebabkan oleh kerumitan ataupun *complexity* dan risiko yang semakin tinggi dalam proses mencari gali minyak dan gas di lautan. Bagi pengeluaran yang melibatkan lapangan laut dalam ataupun *deep water*, kos ini boleh mencecah sehingga 80 peratus daripada jumlah hasil pengeluaran kasar ataupun *gross production*.

Selepas kita tolak royalti sebanyak 10 peratus dan kos pengeluaran sekitar 70 peratus baki sekitar 20 peratus lagi adalah keuntungan yang akan dikenakan cukai. PETRONAS dan pengusaha lain perlu membayar Cukai Pendapatan Petroleum atau *Petroleum (Income Tax) Act* atau PITA. Untuk makluman pada masa ini, PITA yang dikenakan adalah pada kadar 38 peratus daripada keuntungan kasar minyak dan gas. Berdasarkan anggaran keuntungan 20 peratus, jumlah PITA yang perlu dibayar adalah dianggarkan sebanyak lapan peratus daripada jumlah hasil pengeluaran kasar. Baki selebihnya iaitu 12 peratus dari jumlah hasil pengeluaran kasar minyak dan gas ini merupakan keuntungan yang akan dikongsi bersama antara Petronas dan pengusaha-pengusaha lain berdasarkan perjanjian yang dimeterai bagi sesebuah kontrak pengeluaran yang terlibat.

Kerajaan telah pun menubuhkan Jawatankuasa Khas Kabinet yang dianggotai oleh wakil-wakil daripada Semenanjung, Sabah dan Sarawak yang mempunyai kepakaran dalam hal berkaitan bertujuan untuk menyemak, mengkaji dan menambah baik secara adil Perjanjian Malaysia 1963, menyemak dan membuat pengesyoran kepada kerajaan berhubung pelaksanaan hak-hak dan autonomi Sabah dan Sarawak selaras dengan peruntukan-peruntukan yang terkandung dalam Perlembagaan Persekutuan dan Perjanjian Malaysia 1963. Tujuan utama Jawatankuasa Khas Kabinet adalah kepada pelaksanaan perkara-perkara yang terkandung dalam manifesto Pakatan Harapan serta perkara-perkara yang berbangkit seperti bayaran tunai atau royalti minyak dan sebagainya yang akan dibincangkan secara berperingkat.

Saya juga ingin menyambut baik hasrat Kerajaan Negeri Kelantan untuk menarik balik saman yang dikemukakan terhadap Petronas dan Kerajaan Persekutuan berhubung tuntutan bayaran tunai ataupun *cash payment*. Saya yakin tindakan ini akan mewujudkan suasana yang lebih kondusif dalam rundingan dan perbincangan mengenai royalti minyak supaya memberi keputusan menang-menang ataupun *win-win situation* bagi pengagihan yang lebih adil kepada negeri-negeri pengeluar minyak.

Tuan Yang di-Pertua untuk makluman Yang Berhormat Pengkalan Chepa, tidak ada. Yang Berhormat Kemaman, tidak ada. Yang Berhormat Sibuti? Okey.

Untuk makluman Yang Berhormat Sibuti, Petronas sedia membantu dan bekerjasama dengan Kerajaan Negeri Sarawak dan agensi yang berkaitan untuk melihat isu telaga minyak yang telah ditinggalkan ataupun *legacy well*. Tuan Yang di-Pertua... [Disampuk]

Dato' Dr. Mohd Khairuddin bin Aman Razali [Kuala Nerus]: Yang Berhormat Menteri, sikit boleh?

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Ya.

Dato' Dr. Mohd Khairuddin bin Aman Razali [Kuala Nerus]: Saya juga soal tentang royalti cuma tidak ada sebut nama tadi. Cuma, terima kasih atas jawapan yang diberikan oleh Yang Berhormat Menteri tadi. Cuma, soalan daripada kami di Terengganu ialah baki royalti yang patut dibayar. Lebihan daripada apa yang dibayar sebelum ini, bila agaknya boleh bayar? Itu sahaja soalan. Mudah sahaja.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd Yusoff [Rantau Panjang]: Untuk soalan Yang Berhormat. Sambung terus isi yang berkaitan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Saya juga mengucapkan terima kasih di atas jaminan pihak kerajaan untuk memberi keadilan yang seadilnya kepada mereka yang berhak menerima royalti. Cuma kami di Kelantan ini kalau Terengganu sudah dapat separuh, kami belum terima apa lagi. Baki pun permulaan pun tidak ada lagi. Jadi bila agaknya, sekarang sudah bulan November. Janji hendak bagi bulan Ogos, sekarang sudah masuk pun November. Jadi, tahun ini mungkin terlepas lagi. Jadi, secara jelaslah mungkin Yang Berhormat Menteri boleh bagi jaminan bila sebenarnya masa pembayaran akan mula dibayar dan adakah hutang-hutang yang lepas akan dibayar. Minta penjelasan.

Tuan Lukanisman bin Awang Sauni [Sibuti]: Yang Berhormat Menteri...

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih Yang Berhormat Kuala Nerus dan Yang Berhormat Rantau Panjang. Dia ada dua kes yang berbeza di sini. Untuk negeri Terengganu saya memang sedia maklum bahawa sebahagiannya telah pun dibayar sebelum pilihan raya umum yang ke-14 dan kita mahu bakinya diselesaikan mengikut jadual yang telah pun dipersetujui bersama. Saya akan bincang kerana pembayaran ini dibuat oleh Kementerian Kewangan dan PETRONAS akan mengemukakan semua perincian dan saya akan berbincang dengan Kementerian Kewangan tentang kedudukan kewangan semasa apakah kemampuan kita untuk membuat pembayaran pada tempoh yang telah dipersetujui.

Dato' Dr. Mohd Khairuddin bin Aman Razali [Kuala Nerus]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Sikit lagi.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Ya.

Dato' Dr. Mohd Khairuddin bin Aman Razali [Kuala Nerus]: Bagi yang telah dibayar kepada Terengganu bukan merujuk kepada yang dibayar sebelum PRU Ke-14 tetapi merujuk kepada bayaran untuk yang akhir yang sepatutnya dibayar pada bulan September atau Oktober. Yang jumlah saya minta Yang Berhormat Menteri untuk sebut, tetapi kalau tidak mahu sebut mungkin saya boleh sebut secara—sepanjang maklumat yang saya dapat sekitar RM700 juta dan telah dibayar sebahagian oleh Kementerian Kewangan sebanyak RM200 juta. Baki lagi lebih kurang RM500 juta.

Semalam Menteri Kewangan bila berucap, menggulung saya tanya soalan yang hampir sama dia *pass* soalan kepada Kementerian Ekonomi dan hari ini Kementerian Ekonomi boleh bagi satu harapan akan berbincang dengan Kementerian Kewangan. Akan tetapi, bila akan berlaku tidak tahu. Jadi, soalan saya ialah agak-agak RM500 juta lagi yang saya dimaklumkan telah diserahkan oleh Petronas kepada Kerajaan Persekutuan tinggal hendak dihantar ke Terengganu. Kenapa dia lambatkan dan bila sepatutnya hendak bagi sebagai satu tanda keadilan dan keprihatinan Kerajaan Pakatan Harapan terhadap versi baharu kerajaan selepas PRU Ke-14.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih Yang Berhormat Kuala Nerus.

Tuan Lukanisman bin Awang Sauni [Sibuti]: Sedikit tentang *legacy well* tadi. Okey.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Boleh saya selesai pasal royalti untuk dua negeri yang disebut tadi. Saya ingin berikan komitmen bahawa kerajaan baharu yang dipimpin oleh Yang Amat Berhormat Langkawi akan memastikan apa juga yang telah kita janjikan akan dilunaskan. Sebab itu, saya mengambil pendirian bahawa perkara ini saya akan kemukakan kepada Kementerian Kewangan tetapi Yang Berhormat juga sedia maklum bukan sahaja penyaluran bayaran royalti yang mungkin berlaku sedikit kelewatan tetapi kerana kedudukan kewangan negara pada hari ini yang perlu kita *recalibrate* balik yang saya sebut di awal tadi untuk melihat keutamaan-keutamaan bagi memastikan perjalanan pentadbiran kerajaan dan pertumbuhan ekonomi akan terus dipacu.

Namun, hak Kerajaan Negeri Terengganu itu akan kita bukan sahaja hormati tetapi kita bertanggungjawab untuk laksanakan. Berbalik kepada Yang Berhormat Rantau Panjang, mengapa... *[Disampuk]*

Tuan Shaharizukirnain bin Abd Kadir [Setiu]: Setiu Tuan Yang di-Pertua, Setiu.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Sekejap. Yang Berhormat Rantau Panjang kesnya sedikit berbeza. Kita tidak bayar langsung sebab Yang Berhormat saman kami. Ya. Sebab itu saya sebut tadi oleh sebab itu pun saya baca kenyataan daripada Yang Amat Berhormat Menteri Besar Kelantan yang bagi saya satu permulaan yang baik untuk menarik balik saman terhadap Petronas dan Kerajaan Persekutuan. Maka, tindakan ini akan wujudkan satu suasana yang kondusif supaya penyelesaian itu dapat dibuat segera secara adil dan saksama. Itu sahajalah yang saya hendak nyatakan di sini.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Sibuti.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd Yusoff [Rantau Panjang]: Yang Berhormat...

Tuan Lukanisman bin Awang Sauni [Sibuti]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri dan Tuan Yang di-Pertua. Saya mengucapkan terima kerana Yang Berhormat Menteri telah ambil maklum berkenaan tentang masalah telaga yang ditinggalkan ataupun *legacy well* ini. Ini melibatkan berkenaan tentang keselamatan awam. Saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat Menteri, apakah prosedur, adakah pihak kerajaan negeri perlu berjumpa dengan pihak Kerajaan Persekutuan ataupun Petronas ataupun pihak Kerajaan Persekutuan dapat mengarahkan Petronas untuk ke Sarawak untuk berbincang berkenaan tentang *legacy well* ini.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Untuk makluman Yang Berhormat Sibuti, saya akan turun ke Sarawak minggu hadapan. Pada hari Selasa, saya akan mengadakan pertemuan dengan Yang Amat Berhormat Ketua Menteri Sarawak dan saya akan bangkitkan perkara ini untuk melihat bagaimana penyelesaian dapat dilakukan di antara kerajaan negeri dan juga Petronas.

■1800

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Tuan Yang di-Pertua, oleh kerana saya tinggal— ini yang 45 minit kah yang satu jam?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Mohd Rashid Hasnon]: Masa 45 minit.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Ada 15 minit lagi lah. Satu jam. Ya satu jam. Tuan Yang di-Pertua, saya ingin merujuk kepada perbahasan Yang Berhormat Rompin, Yang Berhormat Batang Sadong tidak ada, Yang Berhormat Jelebu tidak ada, Yang Berhormat Arau tidak ada, Yang Berhormat Ayer Hitam baru ada, Yang Berhormat Parit Sulong tidak ada. *[Dewan ketawa]* Yang Berhormat Pengerang tidak ada. Jadi, oleh kerana majoriti tidak ada, saya buat secara bertulis. *[Tepuk]*

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Yang Berhormat.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Tuan Yang di-Pertua. Saya rasa...

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Tidak apalah. Saya beri jaminan saya akan buat secara bertulis.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Tidak, tidak. Cuma satu sahaja, saya takut tertinggal. Saya hendak ingatkan, tempoh hari saya ada bangkitkan soal dua buah masjid. Sebagai orang bukan Islam, saya minta satu jaminan daripada ICU supaya dapat diteruskan projek. Kalau tidak, berdosa. Sekali lagi saya hendak cakap, tolonglah buat. Sebagai orang Islam, bantulah pembinaan masjid ini. Terima kasih.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Yang Berhormat Ayer Hitam.

Dato' Dr. Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Hendak pahala ya.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Dia bercakap soal dosa hanya pada petang ini. *[Ketawa]**[Tepuk]* Sebelum ini rompak berbilion-bilion ringgit tidak berdosa pun. Akan tetapi tidak apa, saya memang...

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Kalau Yang Berhormat kata pembinaan masjid bukan dosa, tidak apalah.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Tidak apa. Duduk, duduk. Duduk. Tidak apa.

Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong [Ayer Hitam]: Tanggung masing-masinglah. Terima kasih.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Yang Berhormat Ayer Hitam, saya sebenarnya ada jawapan bertulis tapi dia sudah bangkitkan. Sebenarnya saya hendak sebut, Yang Berhormat bangkitkan soal Masjid Kampung Parit Awang dan Kampung Parit Haji Ali. Saya ikuti dengan tekun perbincangan Yang Berhormat. Kedua-duanya diluluskan untuk pembangunan masjid itu. *[Tepuk]*

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Mohd Rashid Hasnon]: Teruskan, Yang Berhormat.

Dato' Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Ayer Hitam dapat pahala besar itu.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Terima kasih. Tuan Yang di-Pertua, saya ada satu lagi perkara iaitu FELDA, yang ini saya lihat oleh kerana Yang Berhormat Jebleu tidak ada, Yang Berhormat Tanah Merah tidak ada, saya buat secara bertulis kerana perkara ini pun telah dibangkitkan berulang kali. *[Dewan riuh]*

Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Mohd Rashid Hasnon]: Sila duduk. Jangan lari, Yang Berhormat. *[Ketawa]* Sila masuk balik ya.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Tuan Yang di-Pertua, saya ingin menekankan sekali lagi pentingnya dokumen ini yang melangkaui dimensi ekonomi dan dokumen KSP ini merangkumi dimensi manusiawi seperti peningkatan kualiti hidup, mengurangkan jurang kekayaan di antara kumpulan isi rumah dan yang paling penting memupuk perpaduan dan keharmonian bangsa Malaysia. *[Dewan tepuk]*

Rakyat telah pun memberi mandat baharu yang cukup utuh dan meletakkan keyakinan kepada Pakatan Harapan untuk mentadbir negara dan kerajaan dengan kebertanggungjawaban, ketelusan, berintegriti, demokratik, amanah, bersatu dengan keadilan. Inilah harapan rakyat.

Akhir sekali saya ingin mengucapkan terima kasih kepada semua Ahli-ahli Yang Berhormat...

Seorang Ahli: Ada juga 'warisan'?

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali: Apabila Pakatan Harapan kuat, ia akan di'warisi' bertahun-tahun lamanya. *[Tepuk]* Jadi memang unik pakatan kami ini. Amanah, demokratik, bersatu, keadilan dan mewarisi. Selamat tinggal UMNO dan Barisan Nasional. *[Tepuk]*

Akhir sekali, saya ingin mengucapkan terima kasih kepada semua Ahli Yang Berhormat yang telah mengemukakan pertanyaan dan membangkitkan isu berkenaan perkara di bawah tanggungjawab Kementerian Hal Ehwal Ekonomi. Ucapan penghargaan juga saya rakamkan kepada rakan-rakan saya Yang Berhormat Menteri-menteri dan Yang Berhormat Timbalan-timbalan Menteri dan semua kementerian yang telah menggulung perbincangan masing-masing.

Saya juga ingin menghargai kesungguhan dan kesabaran Tuan Yang di-Pertua bersama Setiausaha Dewan yang tekun mendengar perbincangan dan mengendali perjalanan Dewan dengan adil dan saksama sepanjang pembentangan usul Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Kesebelas. Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Mohd Rashid Hasnon]: Sama-sama, Yang Berhormat Menteri Hal Ehwal Ekonomi yang telah selesai menggulung.

Ahli-ahli Yang Berhormat, sekarang saya kemukakan masalah kepada Majlis bagi diputuskan. Masalahnya ialah bahawa usul Yang Amat Berhormat Perdana Menteri seperti yang tertera dalam Aturan Urusan Mesyuarat hari ini di bawah Perkara 1 hendak dipersetujui.

[Usul dikemuka bagi diputuskan; dan disetujui]

Ahli-ahli Yang Berhormat, mesyuarat Dewan hari ini ditangguhkan sehingga jam 4 petang pada hari Jumaat, 2 November 2018.

[Dewan ditangguhkan pada pukul 6.06 petang]